

**TURUN
YLIOPISTO**

Kauppakorkeakoulu

Metsäteollisuusyhtiöiden ympäristöjohtamisen käytäntöjen ja politiikkojen yhdenmukaisuus

Vertaileva tutkimus vuosituhannen vaihteen
ja 2020-luvun välillä

Johtamisen ja organisoinnin
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Emilia Perón

Ohjaaja:
Professori Juha Laurila

02.03.2022
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Johtaminen ja organisointi

Tekijä: Emilia Perón

Otsikko: Metsäteollisuusyhtiöiden ympäristöjohtamisen käytäntöjen ja politiikkojen yhdenmukaisuus – vertaileva tutkimus vuosituhannen vaihteen ja 2020-luvun välillä

Ohjaaja: Professori Juha Laurila

Sivumäärä: 74 sivua + liitteet 13 sivua

Päivämäärä: 02.03.2022

Ympäristövastuun rooli on noussut viimeisten noin kolmen vuosikymmenen aikana keskeiseen rooliin liiketoiminnan näkökulmasta. Samaan aikaan, kun organisaatiot pyrkivät säilyttämään kilpailuasemansa komplekseissa toimintaympäristöissään, asettavat entistä ympäristötietoisemmat sidosryhmät organisaatioille institutionaalisia paineita toimia ympäristöstävällisemmin. Organisaatioiden legitimiys onkin yhä enenevässä määrin riippuvainen myös ei-taloudellisista toimista.

Ristiriitaisinkin näyttäytyvät sidosryhmävaatimukset asettavat organisaatiot kuitenkin toisinaan tilanteeseen, jossa niiden legitimiuden ylläpitäminen voi olla haasteellista. Sidosryhmien käsitystä organisaatiosta ohjaillaankin mielikuvien johtamisen kautta tyypillisesti niin konkreettisin kuin symbolisinkin keinoin: toisinaan organisaatiot siis toteuttavat lupauksensa, mutta ajoittain lupauksia tehdään myös vain näön vuoksi. Ympäristöarvojen merkityksen kasvun myötä liiketoiminnassa onkin törmätty entistä useammin viherpesuun eli lunastamattomiin ympäristölupauksiin, kun organisaatiot kilpailevat säilyttääkseen asemansa.

Toisaalta viherpesun yleistyminen ja siitä kiinnijäämisen aikaansaamat mainehaitat ovat saaneet osan organisaatioista varovaisiksi. Huomiota onkin alettu kiinnittämään myös viherpesun vastakohtaan – omien ympäristötoimien vähättelyyn –, jossa organisaatiot todellisuudessa tekevät paljon laaja-alaisempia ympäristöjohtamisen toimia kuin ne antavat sidosryhmilleen ymmärtää. Ensisijaisesti vähättely onkin yhdistetty juuri tekopyhäksi leimautumisen pelkoon ja tätä kautta legitimiuden heikkenemiseen.

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin organisaatioiden ympäristöjohtamisen käytäntöjen ja politiikkojen yhdenmukaisuuden astetta sekä tämän yhdenmukaisuuden vaikutusta organisaatioiden legitimiyden tasoon kahtena eri ajanhetkenä kansainvälisten metsäteollisuusyhtiöiden kontekstissa. Tulosten perusteella viherpesun voitiin nähdä yleistyneen kohdejoukossa, mutta samalla viherpesun kautta saavutettiin myös entistä vähemmän legitimiyttä. Vähättely vastaavasti oli vähentynyt tarkastelujaksolla, mutta vähättelyn ei myöskään nähty suoraan liittyvän tekopyhäksi leimautumisen pelkoon, vaan ennemminkin kirjallisuudessa vähemmälle huomiolle jääneisiin syihin. Lisäksi legitimiyden tasoissa havaittiin muutoksia, joista keskeisimpänä tuloksena voidaan pitää sitä, ettei legitimiyttä 2020-luvulla saavutettu enää tietyn toimintatavan kautta: korkeaa legitimiyttä esiintyi niin viherpesevissä, vähättelevissä kuin lupauksensa lunastavissakin yhtiöissä.

Avainsanat: ympäristöjohtaminen, organisaation käytäntöjen ja politiikkojen yhdenmukaisuus, institutionaalinen legitimiys, viherpesu, ympäristötoimien vähättely, metsäteollisuus

SISÄLLYS

1	Johdanto	7
2	Käytäntöjen ja politiikkojen yhdenmukaisuuden aste ja sen vaikutus organisaatioiden legitimiin	11
3	Vastuullinen ympäristöjohtaminen metsäteollisuudessa	17
4	Tutkimuksen empiirinen toteuttaminen	21
	4.1 Menetelmälliset valinnat	21
	4.2 Kohdeorganisaatiot, aineisto ja aineiston keruu	23
	4.3 Aineiston analyysi ja tulkinta	29
	4.3.1 Ympäristöjohtamisen käytäntöjen tason analysointi	29
	4.3.2 Ympäristöjohtamisen politiikkojen tason analysointi	32
	4.3.3 Ympäristöjohtamisen legitimiin tason analysointi	33
	4.3.4 Ympäristöjohtamisen yhdenmukaisuuden asteen analysointi	35
5	Tulokset	37
	5.1 Ympäristöjohtamisen käytäntöjen taso	37
	5.2 Ympäristöjohtamisen politiikkojen taso	39
	5.3 Ympäristöjohtamisen legitimiin taso	43
	5.4 Ympäristöjohtamisen yhdenmukaisuuden aste ja tapahtuneiden muutosten vaikutus legitimiin	45
6	Johtopäätökset	52
	6.1 Yhteenveto ja pohdinta	52
	6.1.1 Muutokset metsäteollisuuden ympäristöjohtamisen käytännöissä, politiikoissa ja legitimiin	52
	6.1.2 Muutokset metsäteollisuuden ympäristöjohtamisen yhdenmukaisuuden asteessa sekä muutosten juurisyyt	55
	6.1.3 Teoreettiset ja käytännön implikaatiot	58
	6.2 Tutkimuksen rajoitukset	60
	6.3 Jatkotutkimusehdotukset	62
	6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	63
	Lähteet	68
	Muu kirjallinen aineisto	74
	Liitteet	75
	Liite 1a. Metsäteollisuusyhtiöiden resurssien käyttö ja päästöt vuonna 1999	75
	Liite 1b. Metsäteollisuusyhtiöiden resurssien käyttö ja päästöt vuonna 2020	76
	Liite 2a. Metsäteollisuusyhtiöt suhteutettuna toisiinsa resurssien käytön ja päästöjen osalta vuonna 1999	77
	Liite 2b. Metsäteollisuusyhtiöt suhteutettuna toisiinsa resurssien käytön ja päästöjen osalta vuonna 2020	78
	Liite 3a. Metsäteollisuusyhtiöiden resurssien käytön ja päästöjen keskiarvot ja sijoittuminen eri kategorioissa vuonna 1999	79
	Liite 3b. Metsäteollisuusyhtiöiden resurssien käytön ja päästöjen keskiarvot ja sijoittuminen eri kategorioissa vuonna 2020	81

Liite 4. Metsäteollisuusyhtiöiden resurssien käytön ja päästöjen muutokset vuosien 1999 ja 2020 välillä	83
Liite 5a. Kansainvälisen lehdistön kirjoitukset metsäteollisuusyhtiöistä sekä yhtiöiden julkikuvajsummat 1997–2000	84
Liite 5b. Kansainvälisen lehdistön kirjoitukset metsäteollisuusyhtiöistä sekä yhtiöistä lasketut julkikuvajsummat 2020	85
Liite 6. Metsäteollisuusyhtiöiden ESG-luokitukset sekä osallisuus osakeindekseissä ja -rahastoissa vuonna 2020	86

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Tutkimuksen tarkastelutasot (Kuisma 2004, 32, mukaillen)	22
Kuvio 2. Yhdenmukaisuuden aste ja sen heijastus legitimiin vuosituhannen vaihteessa*	46
Kuvio 3. Yhdenmukaisuuden aste ja sen heijastus legitimiin 2020-luvulla*	47

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Kohdeorganisaatioiden valinta	24
Taulukko 2. Resurssitehokkuuden mittarit ja indikaattorit	29
Taulukko 3. Päästöjen mittarit ja indikaattorit	30
Taulukko 4. Ympäristöjohtamisen politiikkojen mittarit ja indikaattorit	32
Taulukko 5. Ympäristöjohtamisen legitimiin mittarit ja indikaattorit	33
Taulukko 6. Edistyksellisyden taso: ympäristöjohtamisen käytännöt	37
Taulukko 7. Edistyksellisyden taso: ympäristöjohtamisen politiikat*	40
Taulukko 8. Edistyksellisyden taso: ympäristöjohtamisen legitimiin	43
Taulukko 9. Kohdeorganisaatioiden julkikuvassumat	44

1 Johdanto

Maapallon ilmaston ja ympäristön tila on heikkenevä – on oikeastaan ollut jo pidemmän aikaa. Ilmastonmuutoksesta ja sen vaikutuksista planeettaamme on puhuttu useamman vuosikymmenen ajan (ks. esim. Benton 1970; Kopec 1971; Thompson 1980), mutta viimeisten noin kolmenkymmenen vuoden aikana ympäristöön ja ilmastoon on alettu kiinnittämään huomiota entistä suuremmissa mittakaavassa. Ympäristön tilaa on tutkittu niin medianäkyvyyden, eri instituutioiden, käytäntöjen ja raporttien näkökulmasta kuin siltä kannalta, miten ilmastonmuutoksen paikalliset seuraukset vaikuttavat eri ihmisryhmiin (Sörlin & Lane 2018, 4). Näkökulma on myös kehittynyt entistä globaalimmaksi, sillä oman lähiympäristön tarkastelusta on siirrytty laajamittaiseen kansainväliseen yhteistyöhön. Yhtenä keskeisenä esimerkkinä tästä voidaan nähdä hallitustenvälinen ilmastonmuutospaneeli IPCC (engl. *Intergovernmental Panel on Climate Change*), joka perustettiin vuonna 1988 kartoittamaan ilmastonmuutoksen sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia ympäristön tilaan sekä selvittämään mahdollisia ratkaisumalleja (IPCC: History).

Vaikka ilmastonmuutoksen – ja ympäristön tilan muutenkin – voidaan lähtökohtaisesti nähdä olleen merkittäviä teemoja läpi 2000-luvun, viimeistään tuorein, elokuussa 2021 julkaistu IPCC:n raportti sai monet pysähtymään aiheen äärelle uudella tavalla. Raportti tuo kaunistelematta esiin, kuinka ihmisen toiminta on keskeisesti vaikuttanut ilmaston lämpenemiseen ja tätä kautta muun muassa sään ääri-ilmiöihin sekä merenpinnan nousuun maailmanlaajuisesti. Ilmaston lämpenemisen rajoittaminen alle kahteen celsiusasteeseen tuleekin vaatimaan erittäin merkittäviä päästövähennyksiä tulevien vuosikymmenien aikana, jotta entistä äärimmäisemmiltä ympäristövaikutuksilta voidaan vältyä. (Intergovernmental Panel on Climate Change 2021.) Tavoitteen saavuttamisen voidaan nähdä vaativan entistä tehokkaampaa ja laaja-alaisempaa yhteistyötä yhteiskunnan eri tasoilla. Siinä missä ihmisillä on roolinsa ilmastonmuutoksen ja luontokadon aiheuttamisessa, on meillä osamme myös kriisin hillitsemisessä.

Vastuunkantajia ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin voidaankin hakea niin yksilö-, organisaatio- kuin yhteiskunnalliseltakin tasolta. Siinä missä yksilöt tekevät ympäristövastuullisempia valintoja omassa arjessaan esimerkiksi valitsemalla joukkoliikenteen yksityisautoilun sijaan (Risser & Sucha 2020, 1–2), poliittiset toimijat sopivat ja laativat erilaisia säännöksiä ylemmällä tasolla ohjaamaan ja sitouttamaan

valtavirtaa vastuullisempaan toimintaan (Ranängen ym. 2018, 2). Samanaikaisesti organisaatioiden voidaan nähdä kärjistetysti kamppailevan kahden paineen välillä: taloudellisen kannattavuuden varmistamisen sekä ympäristövastuullisuuden toteuttamisen. Niin edellä mainitut yksityiset toimijat kuin kansalliset ja kansainväliset säädöksetkin luovat organisaatioille paineita sitoutua ympäristön suojeluun (Silva ym. 2019; Loock & Phillips 2020, 14; Carter ym. 2021). Tällaisen sidosryhmäpaineen voidaan osaltaan nähdä kannustavan organisaatioita ympäristöystävällisempään toimintaan. Meyer ja Rowan (1977, 340) havaitsivatkin jo yli 40 vuotta sitten, että organisaatioiden kilpailukyky voi kasvaa sen myötä, kun organisaatiot ottavat käyttöönsä uusia toimintatapoja, jotka ovat sosiaalisesti hyväksyttäviä ja toivottuja.

Sosiaalisen hyväksynnän saavuttaminen ja sidosryhmien paineeseen vastaaminen ei kuitenkaan välttämättä suoraan kerro organisaatioiden toimien tehokkuudesta (Meyer & Rowan 1977, 340). Efron ym. (2018, 62–63) huomauttavat, että yhteys organisaation sanojen ja todellisten tekojen välillä ei aina ole suoraviivainen, vaan näiden välillä voidaan havaita jopa selkeitä ristiriitoja. Hyvänä esimerkkinä tästä *viherpesusta* (engl. *greenwashing, decoupling*) (Carlos & Lewis 2018, 139) voidaan pitää vuoden 2015 Volkswagenin päästöhuijausskandaalia, jossa yhtiö jäi kiinni dieselautojensa päästöistä valehtelusta, vaikka se markkinoi leikkaavansa päästöjä sekä toimivansa luonnonvaroja ja ilmastoa säästävästi (ks. esim. Rhodes 2016, 1502).

Ilmiö ei kuitenkaan ole näin yksiulotteinen. Sen sijaan, että organisaatiot pyrkivät viherpesun kautta luomaan itsestään ympäristöjohtamisen näkökulmasta todellisuutta edistyksellisempiä, voivat organisaatiot myös tarkoituksella näyttäytyä ulospäin todellisuutta epäympäristöystävällisempinä (engl. *brownwashing, reverse decoupling*) (Kim & Lyon 2015, 707). Huolimatta siitä, että elämme yhteiskunnassa, jossa organisaatioiden ympäristötietoisuus nähdään lähes poikkeuksetta positiivisena asiana, kokevat jotkut organisaatiot sen kuitenkin strategisesti kannattavammaksi olla lausumatta julki kaikkia positiivisia ympäristötoimiaan tekopyhyyden (engl. *hypocrisy*) leiman pelossa (Carlos & Lewis 2018, 131). Organisaatioiden ympäristötoimien käytännöt ja politiikat eivät siis aina näyttäydy linjassa – niin hyvässä kuin pahassakin.

Tämän tutkimuksen empiirisenä tutkimuskohteena tarkastellaan kansainvälistä metsäteollisuutta, jonka toiminnan voidaan nähdä olevan keskeisessä roolissa globaalin ilmastonmuutoksen torjunnassa sekä muilla ympäristönsuojelun osa-alueilla, kuten

biodiversiteetin ylläpidossa. Muun muassa Suomessa metsäteollisuus on yksi merkittävimmistä teollisuuden haaroista, ja sen liiketoiminnan voidaan nähdä olevan suoraan riippuvainen luonnon hyvinvoinnista ja metsiemme elinvoimasta. Toisaalta metsät ovat riippuvaisia myös metsäyhtiöiden ja muiden organisaatioiden metsätaloudellisista toimista, jotka osaltaan ylläpitävät metsien kuntoa. (Maa- ja metsätalousministeriö.) Metsät ovatkin sekä Suomen merkittävin luonnonvara että myös keskeinen työllistäjä ja tulonlähde valtiolle, sillä metsäteollisuuden vienti kattaa lähes viidesosan koko Suomen viennistä (Metsäteollisuus.fi/Tilastot).

Kansainvälisesti metsillä on myös olennainen rooli ilmastonmuutoksen hallinnassa, sillä ne sitovat ilmasta hiilidioksidia ja toimivat näin ollen hiilinieluinä (engl. *carbon sink*). Metsäteollisuus valmistaa lisäksi muun muassa biopolttoaineita ja muita biopohjaisia tuotteita, joiden merkitys fossiilipohjaisten tuotteiden korvaamisessa on keskeinen. (Siljander & Ekholm 2018, 784.) Suurena teollisuustoimialana metsäteollisuus on kuitenkin myös ympäristöä saastuttava ja energiaa runsaasti kuluttava toimiala (Siljander & Ekholm 2018, 784; Lipiäinen & Vakkilainen 2021, 2). Metsäteollisuuden yhtiöille on siis yhtä lailla tärkeää tarkastella omaa ympäristötoimintaansa: onko alan ympäristöhaasteet otettu toiminnassa huomioon ja miten niitä on käytännössä pyritty ratkaisemaan? Ovatko yhtiöt taipuvaisia kaunistelemaan omaa toimintaansa vai toteuttavatko ne sittenkin positiivisia uudistuksia kaikessa hiljaisuudessa?

Tämän tutkimuksen kohdeorganisaatioina toimivat International Paper, Norske Skog, Svenska Cellulosa (SCA), Södra, Stora Enso, UPM-Kymmene sekä Metsä Board. Aihetta lähestytään seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

- *Miten yhtiöiden ympäristöjohtamisen käytännöt, politiikat ja legitimiys ovat muuttuneet vuosituhaten vaihteen ja vuoden 2020 muodostamalla vertailujaksolla?*
- *Missä määrin yhtiöiden käytäntöjen ja politiikkojen yhdenmukaisuuden aste on muuttunut yli ajan? Miten tämä muutos on heijastunut yhtiöiden legitimiyteen?*
- *Mistä mahdolliset muutokset yhdenmukaisuuden asteessa voivat johtua?*

Tarkastelun ensimmäinen ajankohta sijoittuu vuosituhaten vaihteeseen vuosille 1997–2000, jolloin organisaatioiden ympäristöjohtamisesta alettiin systemaattisemmin raportoida (Kuisma 2004, 3). Vertailuajankohtana toimii vuosi 2020. Vertailemalla

näitä kahta ajankohtaa tullaan valottamaan metsäteollisuuden ympäristöjohtamisen käytäntöjen, politiikkojen ja legitiimiyden muutosta viimeisen noin kahdenkymmenen vuoden aikana. Erityisesti huomiota tullaan kiinnittämään siihen, miten yhtiöiden julkilausumat politiikat ja käytännön teot ovat todellisuudessa linjassa, ja minkälaisia vaikutuksia tällä on yhtiöiden legitiimiyteen. Tutkimus rajautuu näin ollen yhtiöjoukon organisaatiotason tarkasteluun. Tästä johtuen tarkastelun ulkopuolelle jäävätkin esimerkiksi yksittäisten esimiesten tai työntekijöiden toiminnan vaikutus organisaatioiden ympäristöjohtamisen kontekstissa.

Tutkimuskysymysten rajauksen osalta on syytä tarkastella myös vastuullisuuden määritelmää tämän tutkimuksen kontekstissa. Ympäristöjohtamiseen keskeisesti liittyvä vastuullisuus nähdäänkin yleisesti hyvin monitasoisena yhteiskunnallisena käsitteenä. Yksinkertaisuudessaan *vastuullisuuden* (engl. *sustainability*) tarkoituksena on taata sukupolvien välinen tasa-arvo toteuttamalla nykyhetken tarpeet niin, että myös tulevilla sukupolvilla on mahdollisuus samankaltaiseen elintagoon. Ajan voidaan siis nähdä olevan ilmiön keskiössä: vastuulliset organisaatiot kykenevät strategiseen liiketoimintaan, jossa niin lyhyen kuin pitkänkin aikavälin kestävyys on otettu huomioon. (Bansal & DesJardine 2014, 71.) Vaikka vastuullisuus sisältää yleisen käsityksen mukaan taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun (Moldavanova & Goerdel 2018, 55–56), tullaan näkökulma tässä tutkimuksessa rajaamaan kuitenkin tarkemmin vain ympäristövastuuseen.

2 Käytäntöjen ja politiikkojen yhdenmukaisuuden aste ja sen vaikutus organisaatioiden legitimiin

Organisaatioiden toimintaan vaikuttaa tyypillisesti sekä kansallinen että kansainvälinen kilpailu esimerkiksi käytettävissä olevista resursseista tai markkinoista. Saavuttaakseen tai säilyttääkseen suotuisan kilpailuaseman organisaatioiden täytyy osata sekä tunnistaa että tehokkaasti vastata sidosryhmäpaineisiin, sillä keskeisillä sidosryhmillä nähdään olevan huomattava rooli esimerkiksi organisaatioiden maineen rakentumisessa. (Wood ym. 2021, 223.) Nykypäivänä taloudellinen kannattavuus ei kuitenkaan enää itsessään riitä, vaan kuluttajat, sijoittajat, yhteistyökumppanit sekä kilpailijat kiinnittävät yhä enenevässä määrin huomiota myös organisaatioiden ympäristövastuuseen sekä ympäristöjohtamisen toimiin (Silva ym. 2019; Loock & Phillips 2020, 14; Carter ym. 2021). Ympäristötietoiset pankit esimerkiksi arvioivat myönnettäviä investointilainoja ja niiden lainaehdoista ympäristövastuun näkökulmasta: mitä kestävämpiä strategisia tavoitteita organisaatioilla on, sitä edullisemmat lainaehdot ovat neuvoteltavissa (Hauptmann 2018, 41). Tietoisuus ympäristön tilasta sekä siihen vaikuttavista tekijöistä onkin kasvussa ja sen myötä myös organisaatioiden paine mukautua vallitsevaan ilmapiiriin liiketoiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi.

Eri sidosryhmien esittämiin vaatimuksiin vastaaminen on kuitenkin käytännön tasolla haastavaa, sillä vaatimukset voivat erota – ja usein eroavatkin – toisistaan (Christensen ym. 2013, 378). On havaittu, että organisaatiot luovivat niihin kohdistuvien paineiden keskellä vaihtelevin strategioin: ne implementoivat joko symbolisia tai käytännöllisiä toimia riippuen muun muassa käytettävissä olevista resursseista sekä esitettyjen vaatimusten painoarvosta. Tarkoituksena voidaan kuitenkin nähdä olevan samat, koska tavoitteena on antaa suotuisa kuva organisaation toiminnasta. (Perez-Batres ym. 2012.) Tällaista omien toimien esittämistä positiivisessa valossa onkin tarkasteltu kirjallisuudessa muun muassa *mielikuvien johtamisen* (engl. *impression management*) näkökulmasta, sillä siihen liittyy olennaisesti halu erottautua kilpailijaorganisaatioista ja luoda positiivisia mielleyhtymiä liittyen organisaatioiden omaan toimintaan (Carlos & Lewis 2018, 132).

Mielikuvien johtamisella viitataan pääasiassa organisaatioiden ulkopuolelle suuntautuvaan viestintään, jossa tietoisesti – tai yhtä lailla tiedostamatta – kommunikoidaan sidosryhmille tiettyä sanomaa sekä luodaan tietynlaista mainetta. Kansainvälisessä kirjallisuudessa mielikuvien johtamisesta puhutaan lisäksi

englanninkielisen lähikäsitteen *perception management* kautta. Tällä kuitenkin viitataan enemmän johtamistoimintaan, joka suuntautuu sekä organisaation sisäisiin että ulkopuolisiin sidosryhmiin. (Elsbach 2003, 298–299.) Tässä tutkimuksessa tullaan kuitenkin keskittymään nimenomaisesti organisaatioiden ulkopuoliseen viestintään liitettyyn mielikuvien johtamiseen. Näin ollen huomio kiinnittyy ensisijaisesti siihen, miten ja miksi organisaatiot viestivät toiminnastaan tietyllä tavalla esimerkiksi kuluttajille tai sijoittajille, kun taas muun muassa työntekijöihin kohdistuva viestintä jää tarkastelun ulkopuolelle.

Vaikka organisaatiot pyrkivät jatkuvasti hallitsemaan niistä välittyviä mielikuvia päivittäisessä toiminnassaan, tekee mielikuvien johtaminen itsensä näkyvimmäksi tilanteissa, joissa organisaatioiden maineen voidaan nähdä olevan uhattuna (Elsbach 2003, 320; Carlos & Lewis 2018, 132). Tällaisissa tilanteissa mielikuvien johtaminen tarjoaa strategisen pohjan, jonka kautta organisaatiot pyrkivät korjaamaan mainettaan tuomalla esiin positiivisia saavutuksiaan samalla pienentäen vastuutaan negatiivisena koetusta tilanteesta (Talbot & Boiral 2015, 19). Mainehaittojen sekä muiden uskottavuuden haasteiden oikaisu pohjautuukin organisaatioiden institutionaaliseen legitimiin.

Vaikka *legitiimiyden* (engl. *legitimacy*) käsite onkin vuosien varrella jalostunut merkittävästi (ks. esim. Haack ym. 2021), viitataan sillä yksinkertaisuudessaan organisaatioiden uskottavuuteen ja luotettavuuteen. Suchman (1995, 574–575) muun muassa toteaa, että legitimiin organisaatioiden voidaan nähdä toimivan sosiaalisesti hyväksytyjen normien ja arvojen mukaisesti. Bansal ja Clelland (2004, 94–95) kohdentavat legitimiin määritelmää lisäksi vielä tarkemmin ympäristönäkökulmaan käsitteellä *yrittäjien ympäristölegitiimiyden* (engl. *corporate environmental legitimacy*), jolloin sidosryhmien nähdään mieltävän organisaatioiden ympäristötoimet toivotunlaisina ja asiaankuuluvina. He painottavat myös, että organisaatiot, joiden legitimiin ei nähdä vakuuttavana, voivat kokea esimerkiksi vähättelyä tai syyttöksiä välinpitämättömyydestä. Kriisitilanteissa vankka legitimiin voikin suojata organisaatioita laajamittaisilta mainehaitoilta. Organisaatio voi esimerkiksi vakuuttaa ilmenneen tapahtuman olleen vain epätavallinen poikkeus muuten esimerkillisessä liiketoiminnassa. Voidaankin todeta, että legitimiinä näyttäytyminen sekä legitimiin ylläpitäminen ovat organisaatioille keskeisessä asemassa halutun mielikuvan välittämisessä myös ympäristöjohtamisen kentällä.

Legitiimiyttä tarkasteltaessa tulee helposti ajateltua, että legitiimillä organisaatiolla tarkoitetaan yhtiötä, jonka toiminta on läpinäkyvää ja todellisuutta vastaavaa. Suotuisten mielikuvien luominen ei kuitenkaan välttämättä aina merkitse, että organisaatioiden toiminta todellisuudessa vastaa viestittyä mielikuvaa. Ilmiö ei ole uusi, sillä jo Meyer ja Rowan (1977, 340–341) totesivat, että sosiaalisesti hyväksyttäviä organisatorisia käytäntöjä ja politiikkoja voidaan pitää myytteinä, joista organisaatiot voimakkaasti viestivät sidosryhmilleen. Symbolisten tekojen kautta voidaankin pyrkiä vaikuttamaan organisaatioiden legitiimiyteen ilman, että käytännön tason muutoksia todellisuudessa implementoidaan (Elsbach 2003, 306–307; Perez-Batres ym. 2012). Kirjallisuudessa tällaiseen toimintaan, jossa organisaation julkilausutut politiikat lupaavat käytännön tekoja, joita ei todellisuudessa kuitenkaan yhtä laajamittaisesti toteuteta, viitataan englanninkielisellä käsitteellä (*direct*) *decoupling* (Carlos & Lewis 2018, 157).

Ilmiöstä voidaan nähdä käytettävän myös termiä *viherpesu* (engl. *greenwashing*), joka vielä selkeämmin liittyy toiminnan organisaatioissa juuri ympäristönäkökulmaan ja sidosryhmien harhaanjohtamiseen (Lyon & Montgomery 2015, 225; Kim & Lyon 2015, 707). Viherpesu sisältää tyypillisesti vielä laajemmin erilaisia vilpillisiä keinoja, kuten esimerkiksi Lyon ja Montgomery (2015, 236–238) sekä de Freitas Netto ym. (2020, 6–7) huomauttavat. Siinä missä käsite 'decoupling' pohjautuu sanojen ja tekojen epäjohdonmukaisuuteen, sisältää viherpesu tämän lisäksi muun muassa valikoivaa viestintää, jossa tietoisesti vältetään kommunikoimasta negatiivisia tietoja organisaatioiden toiminnasta. Vaikka tässä tutkimuksessa tullaan yksinkertaisuuden nimissä käyttämään viherpesun käsitettä kuvatessa organisaatioiden haitallista, harhaanjohtavaa toimintaa, otetaan käsitteeseen kuitenkin kohdennetumpi näkökulma, jolla viitataan ensisijaisesti decoupling-käsitteen mukaiseen lupauten lunastamattomuuteen.

Organisaatioiden viherpesun taustamekanismit voidaan nähdä suhteellisen loogisina. Kuten edellä mainittiin, on sidosryhmien painostus ympäristöystävällisempään toimintaan ollut leimallista varsinkin tälle vuosituhannelle. Ympäristöinvestoinnit ja -toimet ovat kuitenkin todellisuudessa osoittautuneet hintaviksi ja organisaatioilla voidaan näin ollen nähdä olevan selkeä kannustin liioitella omia ympäristötoimiaan pysyäkseen sidosryhmiensä vaatimusten sekä toimintaympäristön muutosten mukana. (Servaes & Tamayo 2013, 1047; Kim & Lyon 2015, 705.) Taloudellisten haasteiden lisäksi vajaanmittaisten ympäristötoimien taustalla vaikuttavat myös lainsäädännölliset

tekijät. Erilaiset säännökset ja lait asettavat usein esteitä organisaatioiden täysipainoiselle voitonmaksimoinnille, joten houkutus implementoida ainoastaan symbolisia toimia liiketoiminnan kannattavuuden takia voi olla suuri (MacLean & Behnam 2010, 1500). Kim ja Lyon (2015, 718) havaitsivat myös, että säännellyillä toimialoilla toimivat kasvuorganisaatiot ennakoivat tyypillisesti oman sidosryhmävuorovaikutuksensa lisääntyvän kasvun myötä, jolloin myös viherpesuun taipuvainen toiminta on ominaista paineiden kasvaessa. Lainsäädäntö saatetaan toisinaan kokea myös liian löysänä: viherpesu nähdään houkuttelevana, koska kiinnijäämisen mahdolliset seuraamukset koetaan sopivan lieviksi. Viherpesun voidaankin joissain tapauksissa nähdä saavuttaneen jopa keskeisen aseman osana organisaatioiden markkinointistrategiaa. (Lyon & Montgomery 2015, 223, 234.)

Yhä enenevässä määrin organisaatiotutkimuksessa on kuitenkin kiinnostuttu myös päinvastaisesta toiminnasta, jossa organisaation käytännön teot ovat todellisuudessa laajamittaisempia kuin organisaation julkilausumat politiikat. Omien ympäristötoimien vähättelyssä sanat ja teot eivät viherpesun tapaan näyttäyty yhdenmukaisina, ja kirjallisuudessakin tästä käytetäänkin samantyylistä englanninkielistä käsitettä *reverse decoupling* (Carlos & Lewis 2018, 157). Tämän suuntaiseen toimintaan on viitattu myös englanninkielisellä termillä *brownwashing* (Kim ja Lyon 2015, 706). Ilmaisujen ‘viherpesu’ sekä ‘vähättely’ käyttäminen onkin nähty tämän tutkimuksen tarkoitukseen suhteutettuna perusteltuna, sillä ne on liitetty muissakin viimeaikaisissa tutkimuksissa ympäristöjohtamisen kenttään (ks. esim. Testa ym. 2018; Park ym. 2020), vaikka – kuten edellä todettiin – termejä käytetään kirjallisuudessa myös paljon laajemminkin merkityksessä (ks. esim. Lyon & Montgomery 2015, 236–238; Kim & Lyon 2015).

Toisin kuin viherpesussa, ympäristötoimien vähättelyn lähtökohdat eivät välttämättä näyttäyty yhtä yksiselitteisinä tai loogisina. Muun muassa Testa ym. (2018, 1112) ovat havainneet, että omien ympäristötoimien vähättelyllä on jopa negatiivisia vaikutuksia niin organisaatioiden markkina-arvoon kuin liiketoiminnan tehokkuuteenkin. Vastaavasti organisaatioiden, joiden toiminta ei ole institutionaalisesti tarkoin säänneltyä ja joiden tulokseteko on heikkoa, on nähty vähättelevän omia ympäristötoimiaan muita toimijoita enemmän (Kim & Lyon 2015, 718). Mikä lopulta saa organisaatiot vähättelemään ympäristöjohtamistaan, jos vähättelyllä on havaittu olevan yhteys muun muassa heikompaan kannattavuuteen – varsinkin, kun ympäristövastuun voidaan nähdä olevan keskeinen osa positiivisen organisaatiomielikuvan ylläpitämistä?

Erikoisena näyttäytyvän ilmiön taustalla voidaan kuitenkin havaita useita vaikuttavia tekijöitä. Jotkut organisaatiot saattavat esimerkiksi pelätä, että yksi tai useampi sidosryhmään kuuluvista toimijoista ei asennoidu myönteisesti organisaation ympäristöjohtamisen tuloksia tai jopa itse ympäristöjohtamisen sisintä tarkoitusta kohtaan (Starik 2015, 351). Starikin näkemystä mukailevat myös Wang ym. (2021, 669), jotka havaitsivat organisaatioiden vaikenevan joistain sosiaalisesti hyväksyttävistä toimistaan riippuen siitä, minkälaisia erilaisia käsityksiä eri sidosryhmien toimijoilla oli. Tämä löydös yhdistääkin keskeisesti edellä mainitut ristiriitaiset sidosryhmäpaineet sekä mielikuvien johtamisen. Vähättelyn motiiveja ovat lisäksi selvittäneet sertifikaattien hankinnan perspektiivistä Carlos ja Lewis (2018, 131, 154–155, 158). Vaikka sertifikaatit yleisesti liitetään sosiaalisesti hyväksyttävään toimintaan – ja tätä kautta myös legitiimiyteen –, tutkijat havaitsivat joidenkin organisaatioiden tietoisesti vaikenevan hankkimistaan ympäristösertifikaateista, koska ne kokivat huolta tekopyhiksi leimautumisesta. He nimittävät kertomatta jättämistä *strategiseksi vaikenemiseksi* (engl. *strategic silence*) sekä *viherhyssyttelyksi* (engl. *green hush*). Strateginen vaikeneminen liitetäänkin heidän mukaansa organisaatioissa keskeisesti mielikuvien johtamiseen juuri tekopyhyden käsitteen kautta.

Tekopyhyys (engl. *hypocrisy*) kytkeytyykin näin ollen ulkopuolisten sidosryhmien mielikuviin. Epäjohdonmukaisuus organisaation sanojen ja tekojen välillä voi johtaa siihen, että ulkopuoliset sidosryhmät mieltävät ja tuomitsevat toimet tekopyhiksi. Tekopyhyys siis selittää *miksi* epäjohdonmukaisuutta ilmenee. Kun organisaation teko tulkitaan tekopyhäksi, sen nähdään pitävän hallussaan sellaisia moraalisia hyötyjä, joihin sillä ei tekojensa kautta mielletä olevan oikeutta. Tällaisia hyötyjä voivat olla esimerkiksi luotettavuus tai hyveellisyys. Sen lisäksi, että tekopyhyys heikentää kuluttajilta saatua sosiaalista hyväksyntää, se voi heikentää muun muassa organisaatioiden asemaa ja taloudellista tilannetta negatiivisen mediahuomion kautta. (Carlos & Lewis 2018, 133–134; Efron ym. 2018, 65.) Ulkoisten sidosryhmien kautta tekopyhyys yhdistyykin keskeisesti organisaatioiden nauttimaan institutionaaliseen legitiimiyteen.

Efron ym. (2018, 63, 69) kuitenkin huomauttavat, että lunastamattomat ympäristölupaukset eli viherpesu ei yksiselitteisesti johda negatiivisiin seuraamuksiin, kuten legitiimiyden heikentymiseen. Sidosryhmät eivät ensinnäkään välttämättä aina ole tietoisia käytäntöjen ja politiikkojen erilinjaisuudesta. Tämän lisäksi esimerkiksi epäonnistuminen tietyn arvon mukaisessa toiminnassa voi jopa tehostaa sanomaa

kyseisen arvon taustalla ja tehdä siitä tätä kautta myös laajemmin houkuttelevamman. Tyypillisimmin viherpesun mukaisen sanojen ja tekojen epäjohtonmukaisuuden mielletäänkin heikentävän organisaatioiden legitimiyyttä ensisijaisesti silloin, kun rikkomukset ovat räikeitä – monitulkinnallisuus taas lieventää ulkopuolelta suuntautuvaa negatiivista arvostelua.

Yksi syy vaieta positiivisista ympäristötoimista voikin liittyä juuri siihen, että organisaation maine aikaisempien vastuullisuusoperaatioiden perusteella on nähty heikkona (Servaes & Tamayo 2013, 1058). Esimerkiksi uuden vastuullisuussertifikaatin mainostaminen voidaan tällöin tulkita tekopyhyytenä. Carlos ja Lewis (2018, 155–156, 159) havaitsivatkin tutkimuksessaan, että organisaation riski tulla tuomituksi on yhteydessä siihen maineeseen, josta organisaatio on toimialallaan tunnettu. Joissain tilanteissa organisaatiot eivät näin ollen edes pyri neutralisoimaan mahdollisia mainehaittojaan väitteillä oman toimintansa sosiaalisesta hyväksyttävyydestä, sillä riski tulla tuomituksi tekopyhänä on suurempi organisaatioiden vallitsevan maineen johdosta. Merkittävien toimijoiden onkin nähty olevan varovaisempia omien lausuntojensa kanssa ja jättävän myös ennemmin kertomatta omasta positiivisesta kehityksestään ympäristötoimien suhteen. Tämä näkemys poikkeaa aiemmasta käsityksestä, jonka mukaan mainehaittoja pyritään organisaatioissa aina vastustamaan ja korjaamaan positiivisilla vastatoimilla ja viestinnällä (McDonnell & King 2013, 409; Talbot & Boiral 2015, 19). Lisäksi se osoittaa, että leimautuminen tekopyhäksi voidaan nähdä keskeisenä kannustimena pyrkiä strategiseen vaikenemiseen eli ympäristötoimien vähättelyyn, jotta sidosryhmien mielikuvia organisaatioista voidaan ohjata haluttuun suuntaan.

Vaikka organisaatiot pyrkivät välttämään sekä legitimiuden heikentymistä että tekopyhäksi leimautumista, ei se aina kuitenkaan ole mahdollista (Christensen ym. 2013, 378). Kuten edellä on todettu, varsinkin ristiriitaiset vaatimukset sidosryhmiltä haastavat yhdenmukaisen ja legitimiin julkikuvan muodostamista. Vastuullisuuden ollessa entistä keskeisempi arvo yhteiskunnassa, organisaatiot joutuvatkin strategisesti miettimään ympäristöjohtamisen keinoin sekä käytännön toimiaan että niitä viestinnän ja johtamisen toimintatapoja, joilla ne välttävät huonon maineen ja säilyttävät legitimiin asemansa.

3 Vastuullinen ympäristöjohtaminen metsäteollisuudessa

Organisaatioiden vastuullisuudesta puhuttaessa tunnustetaan laajalti kolme vastuullisuuden osa-aluetta: taloudellinen, sosiaalinen sekä ympäristövastuu (Moldavanova & Goerdel 2018, 55–56). Käsitteenä *ympäristöjohtaminen* (engl. *environmental management*) liittyykin vahvasti organisaatioiden vastuullisuustyöhön, sillä sen kautta pyritään sitouttamaan organisaatioita vihreisiin toimintatapoihin, jotta liiketoiminnan vaikutukset ympäristöön sekä ilmastoon olisivat mahdollisimman vähäiset (Gotschol 2014, 73). Näin ympäristöjohtaminen kietoutuu yhteen esimerkiksi Bansalin ja DesJardinen (2014, 71) näkemykseen sukupolvelta toiselle kestävästä elintasosta. Organisaatiot asettuvat näin keskeiseen rooliin yhteiskunnassa ympäristön suojelun sekä rajallisten resurssien maltillisen käytön näkökulmasta.

Vastuullisten tekojen myötä organisaatiot voivatkin vaikuttaa ympäristökuormitukseensa muun muassa vähentämällä jätteiden määrää, käyttämällä resurssejaan tehokkaammin sekä innovoimalla omia tuotteitaan ja palveluitaan ympäristöystävällisemmiksi (Székely & Knirsch 2005, 628). Ympäristön huomioonottava liiketoiminta ei kuitenkaan ainoastaan hyödytä ympäröivää luontoa ja sen monimuotoisuutta. Vastuullisten toimintatapojen myötä myös organisaatiot voivat hyötyä toimien aikaansaamista taloudellisista vaikutuksista, kun muun muassa riskienhallinta tehostuu ja tuotantokustannukset pienenevät. (Székely & Knirsch 2005, 628–629; Gotschol ym. 2014, 80–81.) Organisaatioiden ympäristöjohtaminen ei siis ainoastaan ole välttämätöntä luonnon ja ilmaston hyvinvoinnin näkökulmasta, vaan se on usein myös organisaatioiden näkökulmasta taloudellisesti järkevää.

Vaikka ympäristön kannalta vastuullinen liiketoiminta voidaan nähdä merkittävänä jokaisella toimialalla, ovat jotkin toimialat muita keskeisemmässä roolissa esimerkiksi liiketoimintojensa suurten päästömäärien takia. Varsinkin raskaat teollisuuden toimialat, kuten prosessiteollisuus, käyttävät suuria määriä raaka-aineita, vettä ja energiaa – tuottaen tätä kautta suuren määrän päästöjä ja kuormittaen ympäristöä. Myös metsäteollisuus luokitellaan osaksi raskasta teollisuutta: se hyödyntää muun muassa metsien neitseellisiä puuraaka-aineita ja saastuttaa toiminnallaan niin ilmaa, vesistöjä kuin maa-alaakin. (Koskela 2015, 317.) Resurssien käytön ja päästöjen lisäksi merkittäviä ympäristöön vaikuttavia osa-alueita metsäteollisuudessa ovat sen aiheuttama metsäkato (engl. *deforestation*), jonka seurauksena ilmastonmuutoksen hillitsemisen kannalta keskeisten

hiiltä sitovien metsien määrä maailmassa vähenee (Siljander & Ekholm 2018, 784), sekä niiden valtavien energiamäärien tuottaminen, joita metsäteollisuuden – varsinkin sellu- ja paperituotannon – operaatiot tarvitsevat toimiakseen (Lipiäinen & Vakkilainen 2021, 2).

Niin kansainvälisten kuin kansallistenkin ilmasto- ja ympäristötavoitteiden takia onkin keskeistä, että myös metsäteollisuuden yhtiöissä keskitytään ympäristönsuojeluun ja ilmastonmuutoksen etenemisen hillitsemiseen. Viimeaikaiset tutkimukset tukevat tätä ajatusta (ks. esim. Siljander & Ekholm 2018; Lipiäinen & Vakkilainen 2021, 2, 14) ja ovat osaltaan suuntaamassa metsäteollisuuden toimintamalleja kohti vastuullisempia vaihtoehtoja. Vuoden 2019 IPCC-raportti ilmastonmuutoksen vaikutuksesta maa-alueisiin painottaakin, kuinka vastuullinen maankäyttö ja maa-alueiden hoitaminen ovat keskeisiä osa-alueita kansainvälisissä ilmastotoimissa (Intergovernmental Panel on Climate Change 2019). Metsäteollisuuden toimijoiden sekä metsien roolin tärkeyttä painottaa myös tuore Euroopan komission valmisteleva metsästrategia, jonka tarkoituksena on seuraavan vuosikymmenen aikana vastata metsiin kohdistuvaan paineeseen ja löytää kestäviä ratkaisuja niin ilmaston kuin taloudenkin näkökulmasta. Lähtökohtaisesti strategia nojaa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan sekä EU:n biodiversiteettistrategiaan. Se tukee muun muassa Euroopan unionin tavoitetta kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä, ilmastoneutraaliudesta sekä elinvoimaisista metsistä, joiden tauti- ja tuholaiskantojen levittäytymistä ilmastonmuutos kiihdyttää. Näkökulmien EU-keskeisyydestä huolimatta strategia ottaa huomioon myös metsien ja metsätalouden haasteiden ja kehitystavoitteiden kansainvälisyyden. (Euroopan komissio 2021.) Edellä mainittujen tutkimusten ja lausuntojen voidaan nähdä sitovan ympäristötoimet olennaisesti osaksi metsäteollisuusyhtiöiden toimintaa ei ainoastaan institutionaalisten paineiden kautta, vaan myös tuomalla selväpiirteisesti ilmi ne negatiiviset vaikutukset, joita ilmastonmuutos aiheuttaa metsille – toisin sanoen metsäteollisuusyhtiöiden liiketoiminnan kulmakivelle ja pääraaka-aineelle.

Metsäteollisuuden ympäristöjohtamista ja sen erityispiirteitä ovat tarkastelleet artikkelissaan esimerkiksi Saadia ja Ashfaq (2010). Tutkimus nojaa sisällöllisesti vahvasti resursseihin sekä päästöihin eli ympäristöjohtamisen käytännön puoleen: varsinkin veteen ja ilmaan päätyvät päästöt ovat yksi merkittävimmistä metsäteollisuuden ympäristöhaasteista. Päästöjä veteen syntyy muun muassa raaka-aineiden esikäsittelystä, kemiallisesta käsittelystä sekä mahdollisista vuodoista, kun taas erinäisten prosessien aiheuttamat hajuhaitat, pöly sekä muut kemialliset päästöt, kuten rikkioksidi tai typpi,

saastuttavat ilmaa. Raaka-aineiden prosessoinnista syntyy lisäksi jätteitä, joita ei kyetä hyödyntämään uudelleen. Käytännön tasolla vastuullisuuden edistäminen metsäteollisuudessa vaatiikin Saadian ja Ashfaqin mukaan päästöleikkauksia sekä resurssien käytön näkökulmasta tehokkaampia ratkaisuja. Eräs keino arvioida metsäyhtiöiden tehokkuutta käytännön ympäristötoimissa onkin tarkastella esimerkiksi niiden *ympäristösuorituskykyä* (engl. *environmental performance*), joka mittaa muun muassa uusiutuvan energian käytön määrää tuotantoprosesseissa, metsien suojeluastetta sekä vaarallisten jätteiden määrän vähentämistä (Klassen & McLaughlin 1996, 1199; Ahmadi ym. 2018, 355).

Vaikka metsäteollisuuden näkökulmasta ympäristön suojelu voidaan nähdä rationaalisena jo esimerkiksi raaka-aineiden saatavuuden näkökulmasta, eivät käytännön ympäristötoimet yhtiöissä kuitenkaan lähtökohtaisesti synny hyvää hyvyyttään. Käytännöt vaativatkin rinnalleen politiikkoja, joiden implementoinnin ja toimivuuden taustalla vaikuttavat lukuisat eri motiivit. Metsäteollisuuden näkökulmasta aihetta ovat tutkineet muun muassa Räty ym. (2014). Heidän mukaansa organisaatioiden ympäristöystävällisempiä käytäntöjä ajavat ensisijaisesti säännökset sekä sidosryhmien hyväksynnän tarve – ei vilpitön kiinnostus tehdä hyvää. Organisaatiot ovat saattaneet esimerkiksi hankkia ympäristöjohtamisen sertifikaatteja, mutta niiden mukainen toiminta on todellisuudessa suurpiirteistä, eikä organisaatioissa olla välttämättä tietoisia siitä, miten ympäristöstrategian implementointia tulisi käytännön tasolla toteuttaa. Myös muun muassa Peteran ym. (2021, 13) havainnot tukevat ajatusta siitä, että ympäristöasioiden lisääminen strategiaan ei itsessään vielä vaikuta organisaatioiden ympäristöjohtamisen käytäntöihin. Poliitikkojen osalta metsäteollisuuden ympäristöjohtamisessa voidaankin nähdä se vaara, että ne jäävät lopulta vain muodollisuuksiksi.

Metsäteollisuusyhtiöiden ympäristöjohtamisen politiikkoihin liittyy johtamistoimintatapojen lisäksi keskeisesti myös viestintää. Muun muassa Lähtinen ym. (2017, 182–183) toteavat laajassa kirjallisuuskatsauksessaan melko kriittisesti, että metsäteollisuuden toimialalla vallitsee reaktiivinen tapa viestiä sidosryhmilleen vastuullisuudesta. Heidän mukaansa viestintä on tyypillisesti myös epäsymmetristä eli yksisuuntaista, minkä voidaan nähdä heijastelevan jopa organisaatioiden asenteita sidosryhmiään kohtaan. Myös Korhonen ym. (2016, 369) havaitsivat, ettei metsäyhtiöiden ympäristöviestintä juurikaan keskity dialogisuuteen, vaan ennemminkin tiedon jakamiseen muun muassa ympäristösertifikaateista ja -standardeista tai muista

yhtiön ympäristöfaktoista. Heidän mukaansa organisaatioissa tulisikin jatkossa keskittyä myös vähemmän käsiteltyihin ympäristöteemoihin, kuten innovaatioihin tai metsien ekosysteemin tuottamiin hyötyihin, sekä luoda räätälöidymppää viestintää tietyille sidosryhmille hyödyntäen uusia viestintäkanavia.

Yhtenä keskeisimpänä ympäristöjohtamisen ja -viestinnän merkityksen puolestapuhujana voidaankin pitää sitä, että metsäteollisuuden legitimiys on vahvasti riippuvainen siitä, miten suuri yleisö kokee yhtiöiden ympäristövastuullisuuden (Korhonen ym. 2016, 363). Tästä huolimatta metsäteollisuuden legitimiyttä on tutkittu suhteellisen vähän (ks. esim. Rantala 2012). Yleisellä tasolla organisaatioiden legitimiyttä on kuitenkin tarkasteltu normien sekä tiettyjen arviointi- ja valintakriteerien näkökulmasta muun muassa uutismedioiden, akkreditoijien sekä kyselyiden kautta. Lisäksi muun muassa sosiaalinen media on noussut legitimiyden havainnoinnissa yhä enenevässä määrin tutkijoiden mielenkiinnon kohteeksi, sillä sen on katsottu tarjoavan alustan avoimeen mielipiteiden esittämiseen. (Etter ym. 2018, 61–62.) Legitiimyden tarkastelu eri kanavien kautta onkin kriittistä, koska jokaisella niistä on myös omat heikkoutensa. Esimerkiksi metsäteollisuutta käsitelleitä uutismedioita on kritisoitu niiden kapeasta katsantokannasta (Sanz-Hernández ym. 2020) sekä vähäisestä mielenkiinnosta metsäteollisuuden ongelmia – kuten metsäkatoa – kohtaan (Gritten ym. 2012).

Yhä enenevässä määrin organisaatiot kuitenkin jakavat myös itse tietoa omasta ympäristöjohtamisestaan institutionaalisten paineiden myötä. Tämä on avannut markkinapaikan muun muassa erilaisille luokittelua tekeville yhtiöille, jotka tuottavat arvioita organisaatioiden ei-taloudellisista toimista sidosryhmien käyttöön. Esimerkiksi sijoittajat hyödyntävät näitä luokitteluja päätöksentekonsa tukena. (Friede ym. 2015.) Ympäristölegitiimiyttä luokittelevien organisaatioiden kohdalla on kuitenkin myös metodologisia eroja: osa kerää tietoja julkisista lähteistä ja tuottaa myös omaa dataa, kun taas toiset saattavat keskittyä vain tiettyyn vastuullisuuden ongelmaan (Zumente & Lāce 2021, 2–3). Luokitusten erot onkin syytä ottaa huomioon päätöksenteon yhteydessä (Dorfleitner ym. 2015). Toisaalta Kölbl ja Busch (2021) havaitsivat, että poikkeavista luokittelukäytännöistä huolimatta ympäristöjohtamisen arviot heijastelevat organisaatioiden perimmäistä legitimiyden tasoa. Näin ollen voidaan nähdä, että metsäteollisuudessakin ympäristöjohtamisen legitimiyden yhtenä arvioinnin välineenä voidaan hyödyntää myös kolmansien osapuolien tuottamia ympäristöluokituksia.

4 Tutkimuksen empiirinen toteuttaminen

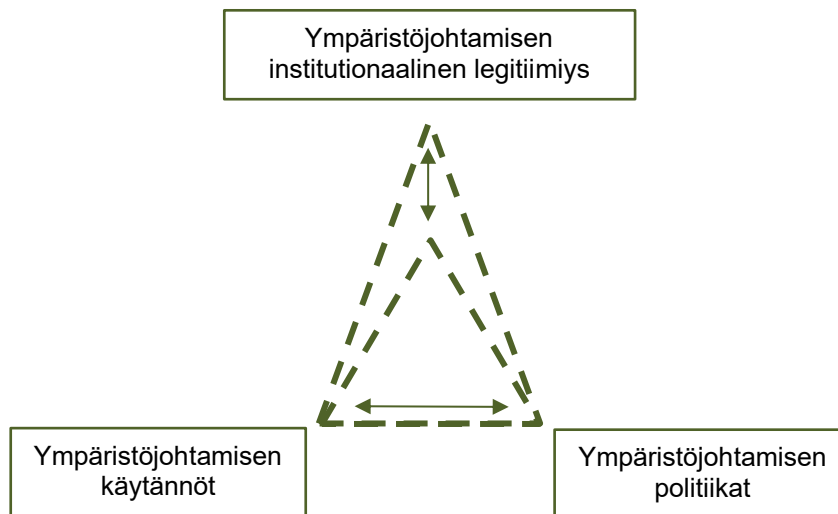
4.1 Menetelmälliset valinnat

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kansainvälisten metsäteollisuuden yhtiöiden ympäristöjohtamisessa tapahtuneita muutoksia kahtena eri ajanhetkenä laadullisen tutkimusasetelman kautta. Tutkimusasetelman valintaan on vaikuttanut muun muassa se, että organisaatioiden toimintaympäristön kompleksisuuden nähdään yleisesti tuottavan tutkimuksellisesta näkökulmasta tiettyjä haasteita, joita kuitenkin laadullisten tutkimusmenetelmien kautta voidaan hallita. Määrällisestä tutkimuksesta poiketen laadulliselle tutkimukselle onkin esimerkiksi leimallista ilmiöiden tarkastelu juuri omassa toimintaympäristössään ja tätä kautta kokonaisvaltaisemman ymmärryksen saavuttaminen. (Eriksson & Kovalainen 2008, 4–5.) Sarman (2015, 181–182) mukaan ilmiöitä voidaan näin ollen tarkastella merkitysten luomisen kautta, jolloin mielenkiinto kohdistuu ympäristöään havainnoivien ihmisten tulkintoihin. Muun muassa interpretivismi ja konstruktionismi tarjoavat hyvät lähtökohdat tällaiseen tulkitsemiseen. Tässä tutkimuksessa metsäyhtiöt toimivat samalla toimialalla, mutta ovat kuitenkin toiminnaltaan toisistaan poikkeavia. Toimintaympäristön monimuotoisuus ei näy kohdeorganisaatioiden kohdalla ainoastaan liiketoimintojen eroavaisuuksissa, vaan myös muun muassa maantieteellisissä eroissa sekä tutkimuksen ajallisessa asetelmassa. Esimerkiksi Sarman esiintuoman näkökulman mukaan määrällisen tutkimuksen lähtökohtainen positivistinen asetelma ei siis tämän tutkimuksen kohdalla tarjoaisi juurikaan lisäarvoa.

Sekä yhtiöjoukon että kahden ajankohdan välinen vertailu ja näistä kattavien johtopäätösten vetäminen vaatii osakseen myös vertailevan tutkimusasetelman. Vertailevan tutkimuksen (engl. *comparative research*) keskiössä onkin ajatus yhteneväisyyksien ja eroavaisuuksien etsimisestä. Varsinkin sosiologisesta näkökulmasta katsottuna nähdään, että toimintaympäristöjen osalta juuri eroavaisuuksia tarkastelemalla voidaan ymmärtää konteksteihin liittyviä yksityiskohtia. Vertaileva tutkimus ei siis ainoastaan havainnoi eri toimijoiden välisiä eroja, vaan paljastaa myös yksittäisten toimijoiden ainutlaatuisia puolia. (Mills ym. 2006, 621.) Metsäteollisuusyhtiöiden ympäristöjohtamisessa tapahtuneiden muutosten näkökulmasta vertailevan tutkimusasetelman voidaankin nähdä olevan erityisen mielenkiintoinen juuri tämän tutkimuksen kolmannen tutkimuskysymyksen näkökulmasta: mitkä yhtiökohtaiset – ja

näin ollen kontekstisidonnaiset – syyt voivat olla kohdejoukon käytäntöjen ja politiikkojen yhdenmukaisuuden asteen muutosten taustalla?

Jotta ajallinen ja yhtiöjoukon sisäinen vertailu on käytännössä mahdollista ja metsäyhtiöiden legitimiyyttä voidaan analysoida käytäntöjen sekä politiikkojen yhdenmukaisuuden kautta, tullaan tutkimuksen ilmiöitä tarkastelemaan kolmikantaisen näkökulman kautta. Tarkastelun keskiössä ovatkin siten organisaatioiden ympäristöjohtamisen käytännöt, politiikat sekä näiden aikaansaama institutionaalinen legitimiys. Kuvio 1 havainnollistaa tätä tarkastelua:

Kuvio 1. Tutkimuksen tarkastelutasot (Kuisma 2004, 32, mukailten)

Kuvion 1 mukaisesti *käytännön taso* pitää sisällään yhtiöiden ympäristöjohtamisen käytännön toimiin liittyviä tekijöitä. Nämä kattavat etupäässä yhtiöiden resurssitehokkuuden, kuten materiaalien käytön, sekä erilaiset päästöt ympäristöön. *Politiikkojen taso* taas käsittelee ympäristöjohtamisen ja -viestinnän toimintatapoja. Niiden kautta havainnollistuu, miten yhtiöt pyrkivät näyttämään sidosryhmilleen ulospäin. Lisäksi kolmas taso käsittelee *institutionaalista legitimiyyttä*, joka tarkastelee yhtiöiden ympäristöjulkikuvaa ja sitä kautta sidosryhmien kokemuksia yhtiöiden toiminnasta. Tämä liittyy keskeisesti siihen, miten kaksi muuta tasoa – organisaation käytännöt ja politiikat – koetaan ja miten niiden nähdään todellisuudessa olevan linjassa. Kyseisten tasojen indikaattoreita, mittareita ja analyysiin sisältöä käsitellään tarkemmin luvussa 4.3 osana tutkimusaineiston analyysin kuvausta.

Tutkimuksen aineisto on kerätty kirjallisista lähteistä, kuten raporteista ja muista dokumenteista. Näistä kerrotaan tarkemmin alaluvussa 4.2 aineistonkeruun kuvauksen

yhteydessä. Tässä vaiheessa on kuitenkin tutkimusmenetelmällisestä näkökulmasta syytä mainita, että raporttien ja muiden kirjallisten lähteiden hyödyntäminen tutkimuksen aineistona nähdään laadullisen tutkimuksen näkökulmasta mahdollisuutena (Eskola & Suoranta 1998, 86; Eriksson & Kovalainen 2008, 89). Eriksson ja Kovalainen (2008, 89–90) toteavatkin, että organisaatioiden tuottamaa kirjallista aineistoa voidaan laadullisin tutkimusmenetelmin tulkita artefakteina: ne siis kertovat niistä ihmisistä ja ilmiöistä, joita ne käsittelevät. Ilman dokumentaatiota erilaisten yhteiskunnallisten ja institutionaalisten toimijoiden liikkeistä ei jäisi jälkiä, jolloin niiden toimintaa ei voitaisi myöskään lähtökohtaisesti pitää läpinäkyvänä (Prior 2004, 345). Organisaatioiden raporttien näkökulmasta voidaankin ajatella, että niiden tarkoitus on kertoa organisaatioiden todellisesta tilasta. Tämänkin tutkimuksen lähtökohtana siis on, että raportit ja muut kirjalliset lähteet kuvastavat todenmukaisesti niiden sisältämiä ilmiöitä ja toimijoita. On toki huomattava, että organisaatioiden julkaisemilla dokumenteilla on aina myös omat kohdeyleisönsä, joita varten dokumentit on tuotettu (Prior 2004, 350). Tätä ja muita tutkimuksen ja lähdeaineiston luotettavuuteen liittyviä teemoja tarkastellaan kuitenkin vielä tarkemmin tutkimuksen lopussa, alaluvussa 6.4.

4.2 Kohdeorganisaatiot, aineisto ja aineiston keruu

Tämän tutkimuksen kokonaisaineisto muodostuu kahdesta erillisestä aineistosta. Ensimmäinen aineisto on kerätty Mika Kuisman (2004) väitöskirjan *‘Eri-laistuminen vai samanlaistuminen? Vertaileva tutkimus paperiteollisuusyhtiöiden ympäristöjohtamisesta’* pohjalta ja käsittelee vuosituhaten vaihteen ympäristöjohtamisen tilaa kohdeyhtiöissä. Toinen aineisto on kerätty tätä tutkimusta varten vuoden 2020 lähteistä, jotka vastaavat mahdollisimman hyvin Kuisman alkuperäisaineistoa. Koko tutkimuksen aineisto koostuu siten kohdeorganisaatioina toimivien International Paperin, Metsä Boardin (ent. Metsä-Serla), Norske Skogin (ent. Norske Skogindustrier), Svenska Cellulosan (SCA), Stora Enson, Södran sekä UPM-Kymmenen kohdalta kahtena eri ajankohtana kerätyistä tiedoista.

Edellä mainitut seitsemän metsäyhtiötä ovat valikoituneet tutkimuksen kohdejoukoksi ensisijaisesti Kuisman (2004) väitöstutkimuksessa tutkittujen yhtiöiden takia. Muutaman vuosikymmenen aikana Kuisman aineiston alkuperäisissä yhtiöissä on kuitenkin ymmärrettävästi tapahtunut muutoksia, joiden kautta niiden organisaatorakenteen mukaisten käytäntöjen, politiikkojen ja legitimiiden vertailu 2020-luvun vastaaviin ei

lähtökohtaisesti ole mielekästä. Liian erilainen organisaatorakenne tai liiketoiminnassa tapahtuneet, luonteeltaan radikaalitkin muutokset voisivat heikentää aineistojen vertailukelpoisuutta. Keskeinen kriteeri tämän tutkimuksen yhtiöille onkin, että ne voidaan organisaatorakenteellisesti luokitella vielä itsenäisiksi toimijoiksi. Taulukkoon 1 on tiivistetty kohdeorganisaatioiden valinnan logiikkaa:

Taulukko 1. Kohdeorganisaatioiden valinta*

Yhtiön nimi	Yhtiön nykytilanne	Mukana tutkimuksessa (kyllä/ei)
AssiDomän AB	Nykyään valtion omistama Sveaskog. Vaikka sisältää paljon metsäomaisuutta, tuotannollinen puoli on myyty useaan ulkopuoliseen yritykseen.	Ei
Haindl Papier	Vuonna 2001 UPM-Kymmene osti Haindlin ja osa tehtaista siirtyi myös Norske Skogin omistukseen.	Ei
International Paper Company	Yhä itsenäinen toimija. Tehnyt joitain yritysostoja vuosien varrella, mm. Weyerhaeuserin kartonki- ja selluloosayksiköt.	Kyllä
Korsnäs AB	Fuusioitui vuonna 2012, kun Billerud AB osti yrityksen ja muodosti Billerud Korsnäs AB:n.	Ei
Metsä-Serla Oyj	Nykyiseltä nimeltään Metsä Board, joka taas on osa laajempaa metsäteollisuuskokonaisuutta Metsä Groupia.	Kyllä, nimellä Metsä Board
MoDo Paper AB	Yhdistynyt osaksi Metsä-Serlaa (nyk. Metsä Board) vuonna 2000.	Ei
Norske Skogindustrier ASA	Yhä itsenäinen toimija. Norske Skogindustrier ASA joutui konkurssiin vuonna 2017, mutta toiminta jatkuu nimellä Norske Skog AS.	Kyllä, nimellä Norske Skog
Svenska Cellulosa AB	Yhä itsenäinen toimija. Jakautui vuonna 2017 metsäyhtiö SCA:han ja hygieniayhtiö Essityyn. Tässä tutkimuksessa huomio kohdistuu SCA:han.	Kyllä, nimellä SCA
Stora Enso Oyj	Yhä itsenäinen toimija.	Kyllä
Södra Cell AB	Yhä itsenäinen toimija, vaikka joitain pienimuotoisia yritysostoja vuosien aikana on tapahtunut.	Kyllä
UPM-Kymmene Oyj	Yhä itsenäinen toimija.	Kyllä
Westvaco	Osallistunut useampaan yritysfuusioon ja ollut osa mm. MeadWestvacoa ja WestRockia.	Ei
Weyerhaeuser	Yhä itsenäinen toimija, mutta vuonna 2010 liiketoiminnassa tapahtui merkittävä muutos yhtiön kääntynyt erityisen verokohtelun piirissä olevaksi kiinteistörahastoksi.	Ei

*Vihreä pohja = yhtiö mukana tämän tutkimuksen kohdejoukossa.

International Paper, Södra, UPM-Kymmene sekä Stora Enso olivat tarkastelun ja seulonnan näkökulmista yksinkertaisimmat, sillä niiden toiminta on säilynyt hyvin samantapaisena pienimuotoisia yritysostoja ja -myyntejä lukuun ottamatta (Södra: Our

History; International Paper: History; UPM-Kymmene: Historia; Stora Enso: Historia). Metsä-Serlan kohdalla taas yhtiö on nykyiseltä nimeltään Metsä Board (Metsä Board: History), joka on osa suurempaa Metsä Group -konsernia. Juuri Metsä Board on liiketoiminnallisesta näkökulmasta lähimpänä entistä Metsä-Serlaa, joten koko konsernin tarkastelun sijasta on tutkimuksessa keskitytty tähän yhtiöön. Jatkossa tästä yhtiöstä käytetään selvyden vuoksi nimitystä Metsä Board niin vuosituhaten vaihteen yhtiöstä kuin vuoden 2020 yhtiöstä puhuttaessa. Muista pohjoismaisista toimijoista myös Svenska Cellulosan osalta tässä tutkimuksessa on päädytty samantapaiseen järjestelyyn sen jakauduttua kahteen hyvin erilaiseen liiketoiminta-alueeseen (SCA: Our History). Alkuperäisen Svenska Cellulosan näkökulmasta juuri metsäyhtiö SCA:n tarkastelu onkin perusteltua. Lisäksi vuonna 2017 konkurssiin ajautunut Norske Skogindustrier on mukana tutkimuksessa, sillä konkurssistaan huolimatta sen toiminta jatkui pörssissä uudella nimellä Norske Skog heti vuoden 2019 loppupuolella (Norske Skog: History).

Niille yhtiöille, jotka taas jäivät tarkastelun ja seulonnan myötä tämän tutkimuksen ulkopuolelle, on kuluneiden vuosien saatossa tapahtunut niin merkittäviä muutoksia organisaatio- ja omistusrakenteissa, että niiden tutkiminen yhdessä alkuperäisen aineiston kanssa ei tuottaisi toivotunlaista vertailukelpoista aineistoa. Suurin vaikuttava tekijä onkin yritystoiminnan merkittävä fuusioituminen, kuten AssiDomänin (Aftonbladet 10.10.2001), MoDo Paperin ja Haindl Papierin (UPM.fi 29.05.2001; MTV Uutiset 31.05.2000), Westvacon (New York Times 30.08.2001; GlobeNewswire.com 01.07.2015) sekä Korsnäsin (BillerudKorsnäs.com 20.06.2012) kohdalla on tapahtunut. Fuusioiden lisäksi varsinkin Weyerhaeuserin kohdalla liiketoiminta on muttunut myös niin radikaalisti, ettei yhtiötä voida enää yksiselitteisesti käsittää metsäteollisuusyhtiöksi (Weyerhaeuser: History).

On hyvä huomata, että vertailukelpoisuuden saavuttamiseksi alkuperäisaineiston maantieteellisestä laajuudesta on osittain tingitty: kuusi seitsemästä kohdeyhtiöstä sijaitsee Pohjoismaissa sekä seitsemäs Yhdysvalloissa. Tämä ei kuitenkaan liiaksi muuta tutkimuksen maantieteellistä kohdistusta Kuisman (2004) väitöskirjan asetelmasta, sillä tutkimuksen ulkopuolelle jäävistä organisaatioista kolme on pohjoismaalaisia, kaksi yhdysvaltalaisia sekä yksi saksalainen. Kuitenkin tässäkin tutkimuksessa tarkastelun ulkopuolelle jää maantieteellisesti Kuisman rajausta mukaillen muun muassa Aasia, jossa sellun tuotantovolyymi on Euroopan ja Pohjois-Amerikan tasoa, ja jossa sekä paperin

tuotanto että kulutus ovat lähes kaksinkertaisia länsimaihin verrattuna (Confederation of European Paper Industries 2020, 10, 16).

Kuten menetelmien valintojen kohdalla jo lyhyesti mainittiin, tämän tutkimuksen aineistot on kerätty erilaisista julkisesti saatavilla olevista kirjallisista lähteistä, joiden on nähty tukevan toisiaan. Tyypillisemmin laadullista tutkimusta ja tekstejä aineistona saatetaan lähestyä tutkijan ensisijaisen, litteroidun haastatteludatan kautta, mutta myös muiden lähteiden kautta kerätyt tiedot toimivat yhtä lailla tieteellisten tutkimusten perustana. Esimerkiksi organisaatioiden omat raportit sekä mediatekstit lukeutuvat näihin muihin mainittuihin lähteisiin. (Eriksson & Kovalainen 2008, 89.) Tässä tutkimuksessa julkiset lähteet pitävät sisällään ensisijaisesti juuri erilaisia raportteja ja mediatiedotteita, mutta lisäksi on hyödynnetty esimerkiksi ympäristöluokituksia sekä rahastotietoja mahdollisimman kattavan näkökulman varmistamiseksi.

Aineiston osuus ympäristöjohtamisen käytännöistä – eli resurssitehokkuudesta ja päästöistä – on saatu pääsääntöisesti tarkastelemalla metsäyhtiöiden vuosikertomuksia tai erillisiä ympäristöraportteja. Raporttien saatavuus oli taattu, sillä ympäristöraportointi organisaatioissa yleistyi voimakkaasti 1990-luvulla (Kuisma 2004, 42–43; Vormedal & Ruud 2006, 207) ja raportointi on vuosien saatossa lisääntynyt. Esimerkiksi Euroopan unionin direktiivi 2014/95/EU vaatii alueella toimivia yli 500 henkilön yhtiöitä raportoimaan taloudellisten tietojen lisäksi myös sosiaaliseen ja ympäristövastuuseen liittyviä tekijöitä (European Commission: Corporate Sustainability Reporting). Tyypillisesti yhtiöt julkaisevatkin ympäristötietojaan kerran vuodessa muun laajamittaisemman raportointinsa yhteydessä.

Kohdeorganisaatioiden omien raporttien lisäksi ympäristöjohtamisen käytännön tietoja on vuosituhannen vaihteen osalta Kuisman (2004, 41) väitöskirjassa haettu luotettavuuden lisäämiseksi myös Suomen, Euroopan ja Yhdysvaltojen metsäalojen liittojen julkaisemista raporteista. Suomen osalta Metsäteollisuus ry julkaisi vuosittain tietoja suomalaisten yhtiöiden sellu- ja paperituotannon ympäristövaikutuksista sekä tuotannosta. Kyseistä julkaisua ei kuitenkaan enää tuoteta Metsäteollisuus ry:n puolesta. Lisäksi Euroopan paperiteollisuuden liiton (Confederation of European Paper Industry, CEPI) sekä Yhdysvaltojen vastaavan liiton (American Forest & Paper Association, AF & PA) raporttien ei ole nähty tämän tutkimuksen valossa tarjoavan lisäarvoa, sillä raportit

käsittelevät toimialaa yleisellä tasolla eivätkä näin ollen tarjoa yhtiökohtaisia lisätietoja. Ulkopuoliset raportit on siis jätetty vuoden 2020 aineistonkeruun ulkopuolelle.

Myös ympäristöjohtamisen politiikkoihin eli erilaisiin viestintä- ja ympäristöjohtamistapoihin on haettu tietoja yhtiöiden omista vuosi- ja ympäristöraporteista. Tarkastelun keskiössä ovat muun muassa erilaiset ympäristömerkit, hallintajärjestelmät sekä ympäristöjohtamisen laatu järjestelmät – ISO 14001 -standardi sekä EMAS-rekisteröinnit (*The Eco-Management and Audit Scheme*). Esimerkiksi Székely & Knirsch (2005, 635) toteavat, että erilaisia kansainvälisiä standardeja, kuten juuri ISO 14001 -standardia, hankkimalla organisaatiot pyrkivät muun muassa mukautumaan lainsäädännöllisiin vaatimuksiin sekä luomaan ja ylläpitämään mielikuvaa luotettavuudestaan. Toisin sanoen voidaan nähdä, että sertifiointien kautta organisaatioiden tarkoituksena on hallita legitimiyytään. Toisaalta sertifiointien avulla organisaatiot myös kehittävät omaa toimintaansa. Näin ollen tämän tutkimuksen lähtökohdat huomioon ottaen on perusteltua tarkastella ympäristöjohtamisen politiikkoja juuri tästä näkökulmasta.

Ympäristöjohtamisen institutionaalista legitimiyyttä on taas tarkasteltu mediassa julkaistujen artikkelien kautta. Vuosituhannen vaihteen aineisto on kerätty vuosilta 1997–2000, kun taas uusi aineisto vuodelta 2020. Artikkelit on haettu vuodelta 2020 kansainvälisestä Nexis Uni -tietokannasta, joka on yliopistoille ja kirjastoille räätälöity versio Kuisman (2004) vuosituhatosen vaihteessa käyttämästä Lexis Nexis News -tietokannasta. Vertailtavuuden saavuttamiseksi hakuehtona on käytetty Kuisman väitöskirjan hakutermitä mukailevaa mallia:

(environmental policy OR environmental impact OR environmental management) AND (MetsäBoard OR Stora Enso OR UPM-Kymmene OR SCA OR Södra OR Norske Skog OR International Paper)

Hakuehto tuotti Nexis Uni -tietokannassa 285 tulosta kahdestakymmenestä eri uutislähteestä. Yksityiskohtaisemman tarkastelun pohjalta alkuperäisestä tuloksesta on karsittu kuitenkin pois pressitiedotteet sekä ne artikkelit, joiden sisältö ei lopulta käsitellytkään kohdejoukon yhtiöitä tai vaihtoehtoisesti ympäristöasioita. Lisäksi tehtiin haku Kauppalehden arkistoon, jonka tulos oli kuitenkin niin heikko, ettei niitä päätetty ottaa osaksi aineistoa: soveltuvia artikkeleita oli vain 15 ja nekin jakautuivat kahden suomalaisyhtiön kesken. Näin ollen lopullinen tähän tutkimukseen mukaan päässeiden artikkelien määrä vuodelta 2020 on 102, joista kaikki löytyivät Nexis Uni -tietokannan

haun tuloksena. Vuosituhannen vaihteessa haku taas oli tuottanut yli 300 tulosta, joista vajaa puolet päätyivät lopulliseen tutkimukseen (Kuisma 2004, 63).

Lisäksi on haettu tietoja kohdeyhtiöiden ympäristöluokituksesta, joita tarjoavat organisaatiot pyrkivät arvioimaan ja luokittelemaan organisaatioiden ei-taloudellista suorituskykyä luottoluokitustoiminnan tapaisesti (Del Giudice & Rigamonti 2020, 1) eri tasoille. Väitöskirjassaan Kuisma (2004, 42) on tarkastellut kohdeorganisaatioitaan neljän erilaisen luokituksen kautta: kestävän kehityksen SAM-luokituksen (*Sustainable Asset Management*), eettisen sijoitustoiminnan EIRIS-luokituksen (*Ethical Investment Research Service*), EcoValue 21 -luokituksen sekä paperiteollisuuden luokituksen, jota julkaisee UBS Asset Management.

Organisaatioiden eri sidosryhmien vaatiessa yhä luotettavampia tietoja yritysvastuusta, ovat myös erilaiset vastuullisuusluokituksia tekevät organisaatiot kuitenkin yleistyneet viimeisen vuosikymmenen aikana (Escrig-Olmedo ym. 2019, 1). Tässä tutkimuksessa onkin päädytty Escrig-Olmedoa ym. (2019, 8–9) mukailleen hyödyntämään niitä ESG-luokituksia tarjoavia organisaatioita, joiden voidaan viime aikoina nähdä olleen sekä Euroopan että USA:n markkinoilla voimakkaimmin edustettuina. Valikoituneet ESG-luokituksia tarjoavat organisaatiot ovat MSCI (*Morgan Stanley Capital International*) sekä Sustainalytics. Escrig-Olmedon ym. tarkastelu sisälsi muitakin tunnettuja luokitteluja tuottavia organisaatioita, mutta tietojen saavutettavuuden näkökulmasta tässä tutkimuksessa on päädytty juuri kahteen edellä mainittuun – tarkastelun perusteella ne olivat organisaatioista ainoat, joiden luokitustietokantoihin on vapaa pääsy. Tietokannoista on kerätty viimeisin tieto, joka vaihtelee vuosilta 2020 ja 2021 julkaistujen tietojen välillä.

Myös sijoitusmarkkinoiden tarkastelun on nähty kertovan organisaatioiden vastuullisuudesta, sillä erilaiset indeksirahastot ja investointiportfoliot vaativat organisaatioilta tietynlaista näyttöä ympäristösuorituskyvystään ennen listoille pääsemistä (Székely & Knirsch 2005, 633–634). Vuosituhannen vaihteen aineistossa onkin tarkasteltu seitsemääkymmentä eurooppalaista ja amerikkalaista osakerahastoa, joiden voidaan nähdä olevan ympäristövastuullisia tai laajemmin yhteiskunnallisesti vastuullisia. Vuoden 2020 aineistoa taas on kerätty kahdestakymmenestäkuudesta osakerahastosta sekä kuudesta eettisestä osakeindeksistä.

4.3 Aineiston analyysi ja tulkinta

Tämän tutkimuksen tutkimusasetelman näkökulmasta on erityisen suoraviivaista hyödyntää analyttisena pohjana *vertailevaa analyysia* (engl. *comparison analysis*). Erityisesti *eksplisiittinen vertaileva analyysi* soveltuu tämän tutkimuksen lähtökohdaksi, sillä sen avulla pyritään lähtökohtaisesti tarkastelemaan muun muassa eroja tiettyjen ilmiöiden esiintymisessä sekä selvittämään syitä näiden erojen taustalla. (PalMBERGER & GINGRICH 2014, 94–95.) Analyysin keskiössä ovat myös vahvasti ne kolme tarkastelun tasoa, jotka ovat kulkeneet osana tutkimusta aineistonkeruusta alkaen.

4.3.1 Ympäristöjohtamisen käytäntöjen tason analysointi

Ympäristöjohtamisen käytäntöjä on analysoitu niin välillisten kuin välittömienkin ympäristövaikutusten näkökulmasta. Välilliset vaikutukset sisältävät resurssitehokkuuden, sillä niiden ympäristövaikutus on riippuvainen yhtiön operaatioiden vesi- ja energiatehokkuudesta sekä raaka-aineiden käyttömäärästä. Taulukko 2 havainnollistaa mitattavat resurssit sekä niiden indikaattorit:

Taulukko 2. Resurssitehokkuuden mittarit ja indikaattorit

Resurssi	Empiirinen indikaattori	Mittayksikkö
Raaka-aineet	Puun käyttö	m ³ per tuotetonni
	Ostosellun käyttö	t per tuotetonni
	Kierrätyspaperin käyttö	t per tuotetonni
Energia	Ostosähkön käyttö	kWh per tuotetonni
Vesi	Veden kulutus	m ³ per tuotetonni

Raaka-aineiden osalta keskiössä ovat varsinkin puun ja sellun käyttö. Vaikka kierrätyspaperin hyödyntämisessä raaka-aineena on omat heikkoutensa, kuten korkea energiantarve ja kemikaalien käyttö (ks. esim. Ferrera & De Feo 2021), on kierrätyspaperin korkea käyttöaste tässä tutkimuksessa nähty kuitenkin lähtökohtaisesti ympäristön näkökulmasta positiivisena ilmiönä. Resurssien – sekä myöhempanä myös päästöjen – mittaamisen näkökulmasta on lisäksi huomattava, että vertailtavuuden saavuttamiseksi on tässä tutkimuksessa päädytty suhteuttamaan resurssien kulutus tuotantotonna kohden Kuismaa (2004, 53–54) mukailleen. Kuten Kuisma omassa tutkimuksessaan toteaa, absoluuttisten lukujen vertailu on lähtökohtaisesti haasteellista. Lisäksi voidaan nähdä, että absoluuttiset luvut eivät juurikaan kerro kohdeyhtiöiden vastuullisuudesta pintaa syvemältä: kun esimerkiksi puun käytön määrä ilmoitetaan

vastuullisuusraportissa absoluuttisena lukuna, ei se kerro lukijalle siitä, miten tehokkaasti yritys on kyseisen puumäärän saanut tuotannossaan hyödynnettyä. Vaikka suhteutettuja lukuja ei kaikkien metsäyhtiöiden osalta suoraan löydy, on ne kuitenkin pystytty selvittämään lisätoimenpiteiden kautta: esimerkiksi resurssien osalta absoluuttiset luvut jaettiin yhtiökohtaisesti yhteenlasketun paperi-, sellu- ja kartonkituotannon määrällä.

Sen lisäksi, että ympäristöjohtamisen käytäntöjä on tarkasteltu välillisten vaikutusten näkökulmasta, on painoarvoa annettu lisäksi välittömille vaikutuksille eli päästöille. Raskaana teollisuuden alana metsäteollisuus vaikuttaaakin päästöillään merkittävästi muun muassa ilman laatuun sekä vesistöihin. Taulukko 3 tiivistää tutkimuksessa mitatut päästöt ja näiden empiiriset indikaattorit:

Taulukko 3. Päästöjen mittarit ja indikaattorit

Päästövaikutus	Empiirinen indikaattori	Mittayksikkö
Päästöt ilmaan		
Pöly	Hiukkaset (TPS)	kg per tuotetonni
Ilmastonmuutos	Hiilidioksidi (CO ₂)	kg per tuotetonni
Happamoituminen ja hajut	Rikkioksidi (SO ₂)	kg per tuotetonni
Happamoituminen ja rehevöityminen	Typpioksidit (NO _x)	kg per tuotetonni
Päästöt vesistöihin		
Happikato	Kemiallinen hapenkulutus (COD)	kg per tuotetonni
Happikato ja rehevöityminen	Biologinen hapenkulutus (BOD)	kg per tuotetonni
Ravinnepäästöt	Typpi (N) ja fosfori (P)	kg per tuotetonni
Kuitupäästöt	Kiintoaine (TSS)	kg per tuotetonni
Klooripäästöt	Orgaaniset klooriyhdisteet (AOX)	kg per tuotetonni
Kiinteät jätteet		
Tavallinen jäte	Kaatopaikkajäte	kg per tuotetonni
Erikoiskäsiteltävä jäte	Ongelmajäte	kg per tuotetonni

Ilmaan kerääntyvien päästöjen osalta varsinkin hiilidioksidi on saanut merkittävästi huomiota ilmastonmuutoksen aiheuttajista puhuttaessa (ks. esim. Ramanathan & Feng 2009; Hansen ym. 2013; Nyambuu & Semmler 2020). Näin ollen on keskeistä ottaa myös tässä tutkimuksessa hiilidioksidipäästöt huomioon metsäteollisuuden osalta, jos toimialan merkitystä ilmastonmuutoksen hillitsemisessä halutaan tarkastella. Lisäksi ilmaan

päätyviä saasteita on mitattu rikin ja typen oksidien kautta sekä puutavaran käsittelystä syntyvän pölyn näkökulmasta. Vesistöihin päätyvät päästöt taas käsittelevät pääasiassa ravinteita ja rehevöitymistä sekä veden happipitoisuutta. Metsäteollisuuden toiminnasta syntyy lisäksi jätteitä, joita ei voida uudelleen hyödyntää. Näiden kohdalla on tarkasteltu sekä erikoiskäsiteltäviä jätteitä että kaatopaikkajätteitä. Mittaamisen osalta on hyödynnetty samanlaista suhteutettua päästölukua tuotetonna kohden, kuten välillistenkin vaikutusten osalta.

Sen lisäksi, että yksittäisten resurssien ja päästöjen osalta on laskettu tuotantoon suhteutetut luvut vertailun helpottamiseksi, on ympäristökuormituksen kokonaistarkasteluun hyödynnetty Kuismaa (2004, 56) mukailleen myös toista suhdelukua. Jotta eri yhtiöiden tilanteita on voitu vertailla esimerkiksi päästöjen osalta keskenään, on ne täytynyt ensin suhteuttaa indikaattorien osalta toisiinsa. Näin ollen yhtiö, jolla on tietyn indikaattorin kohdalla yhtiöjoukon parhaat käytännöt tuotetonna kohden suhteutettuna, on saanut arvon 100 tämän kyseisen indikaattorin osalta. Parhailta ympäristöjohtamisen käytännöillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa mahdollisimman alhaisia päästöjä tai mahdollisimman tehokasta resurssien hyödyntämistä. Vastaavasti muiden yhtiöiden kohdalla on laskettu niiden ympäristöjohtamisen käytäntöjä suhteessa parhaan arvon saaneeseen yhtiöön – kuten indeksejä laskettaessa¹. Näin ollen muiden yhtiöiden suhdeluku ('indeksiluku') on aina yli 100: mitä suurempi suhdeluku, sen heikommat käytännöt suhteessa muihin yhtiöihin. Jos kuitenkin jonkun yhtiön kohdalta puuttuu² tietyn indikaattorin tieto, tämä kohta on jätetty tyhjäksi. Tähän menettelyyn on päädytty, sillä ympäristöraportoinnin laatua – johon käytännön indikaattorien raportoinnin voidaan nähdä sisältyvän – on tarkasteltu politiikkojen tason analyysin yhteydessä, jolloin puuttuvilla tiedoilla on lopulta vaikutuksensa yhtiöiden lopulliseen sijoittumiseen.

Kun yhtiöiden ilmoittamille indikaattoreille on laskettu ympäristöjohtamisen käytäntöjä vastaavat 'indeksiluvut', on näiden arvojen pohjalta lopulta laskettu yhtiökohtaiset ympäristöjohtamisen käytäntöjen keskiarvot. Yhtiöiden 'indeksiluvut' on laskettu yhteen

¹ Esimerkiksi: Yhtiön X puuraaka-aineen käyttö on 1,50 kg per tuotettonni ja se on yhtiöjoukon paras. Näin ollen se saa puuraaka-aineen osalta arvon 100. Yhtiön Y puunkäyttö taas on 2,10 kg per tuotettonni. Tällöin toinen yhtiö saa arvokseen 140, kun $\frac{2,10}{1,50} = 1,40$.

² Tutkimuksen aineistoa analysoitaessa on tiedostettu, että tiettyjen indikaattorien raportoimatta jättäminen on saattanut olla kohdejoukossa tarkoituksenmukaista. Vaikka tällaista menettelyä ei ole voitu tämän tutkimuksen osalta suoraan todistaa, ovat jotkut yhtiöt saattaneet jättää raportoimatta heikoimpia indikaattoreitaan siinä toivossa, että ne näyttäytyisivät käytännöiltään todellista parempina.

ja jaettu ilmoitettujen indikaattorien lukumäärällä. Tämä keskiarvoluku määrittää viimein jokaisen yhtiön käytäntöjen tason, jonka jälkeen kohdeyhtiöt on voitu asettaa järjestykseen ympäristöjohtamisen käytäntöjensä osalta.

4.3.2 Ympäristöjohtamisen politiikkojen tason analysointi

Käytännön ympäristötoimien indikaattorien lisäksi analyysissa on tarkasteltu ympäristöjohtamisen politiikkoja useilla eri osa-alueilla. Koska politiikat ovat käytännössä johtamis- ja viestintätoimia, on näiden osalta päädytty taulukon 4 mukaisiin mittareihin ja indikaattoreihin:

Taulukko 4. Ympäristöjohtamisen politiikkojen mittarit ja indikaattorit

Mittari	Empiirinen indikaattori
Ympäristöasioiden hallintajärjestelmät (ISO 14001, EMAS)	Standardien yleisyys (kpl) tuotantolaitoksissa
Metsänhoidon & puunhankinnan ympäristöjärjestelmät (ISO 14001, EMAS)	Sertifikaattien yleisyys ³ metsänhoidossa ja puuhankinnassa
Omistusmetsien FSC-sertifiointi	Sertifioitujen metsien osuus (%) omistetuista metsistä
Hankintojen ympäristöarviojärjestelmät	Arvioinnin läpikäyvien tavarantoimittajien ja alihankkijoiden osuus (%) hankinnasta
Tuotteiden ympäristömerkinnät	Kvalitatiivinen arvio ympäristömerkintöjen käytöstä
Henkilöstön ympäristökoulutus	Koulutukseen osallistumisen yleisyys
Ympäristösäätelyyn mukautuminen	Toimipaikkakohtaiset päästölupien ylitykset (kpl)
Kuljetusten ympäristöarviointijärjestelmät	Kvalitatiivinen arvio järjestelmien raportoidusta käytöstä
Ympäristöinvestoinnit	Investointien osuus (%) liikevaihdosta
Ympäristöraportoinnin laajuus ja yleisyys	Ympäristöraporttien sivumäärä ja julkaisutaajuus
Ympäristöraportoinnin laatu	Käsiteltyjen teemojen määrä ja syvällisyys
Ympäristöraportoinnin ulkoinen verifiointi	Ulkoinen verifiointi osa raporttia (kyllä/ei)

Politiikkoja on tarkasteltu laaja-alaisesti niin hallintajärjestelmien, raporttien ja sertifikaattien kuin koulutusten ja säätelyyn mukautumisenkin näkökulmasta. Ympäristöraportoinnin osalta on keskitytty niin laadullisiin kuin määrällisiinkin tekijöihin. Lisäksi auditointi on otettu huomioon sekä raportoinnin osalta että

³ Yksi järjestelmä kattaa tyypillisesti kaikki metsätoiminnot tietyssä yhtiössä (Kuisma 2004, 59).

hallintajärjestelmien kautta tuotantotoiminnassa. Analyysissa on keskitytty myös siihen, miten yhtiöissä on kerrottu otettavan ympäristöasiat huomioon muun muassa henkilöstön koulutuksen, tuotteiden ympäristömerkintöjen sekä investointien ja hankintojen osalta.

Politiikkojen – ja myöhemmin osittain myös legitiimiyden – osalta ei kuitenkaan ole kyetty lähtökohtaisesti tekemään yhtä yksityiskohtaista, numerolliseen mittaamiseen perustuvaa analyysia kuin ympäristöjohtamisen käytäntöjen osalta luvussa 4.3.1 kuvattiin. Lähtökohdaksi onkin siis valittu, että ympäristöjohtamisessa edistyneimmille yhtiöille on leimallista sertifiointien, standardien ja ympäristömerkintöjen suuri määrä, kattavat ja laadukkaat raportit, ympäristöinvestointeihin ja -koulutuksiin panostaminen sekä alhainen ympäristörikkomusten määrä. Vastaavasti tasoltaan heikon ympäristöjohtamisen yhtiöillä tilanne on päinvastainen, kun taas keskitaso asettuu näiden ääripäiden väliin.

4.3.3 Ympäristöjohtamisen legitiimiyden tason analysointi

Ennen kuin tämän tutkimuksen osalta on mahdollista tarkastella miten ja missä määrin ympäristöjohtamisen käytäntöjen ja politiikkojen yhdenmukaisuus vaikuttavat yhtiöiden legitiimiyteen, on tämä legitiimiyden aste täytynyt arvioida yhtiöiden ulkopuolisten tahojen tuottaman aineiston perusteella. Tämän kautta on laajennettu sitä näkemystä, jonka yhtiöt omasta toiminastaan luovat esimerkiksi median silmissä. Taulukko 5 tiivistää näkökulman mittarit:

Taulukko 5. Ympäristöjohtamisen legitiimiyden mittarit ja indikaattorit

Mittari	Empiirinen indikaattori
Ympäristöjulkikuva kansainvälisessä lehdistössä	Positiivisten, neutraalien ja negatiivisten kirjoitusten osuus → Julkikuvasumma
Menestys ympäristöluokituksissa	Sijoittuminen suhteessa saman alan muihin yhtiöihin
Osallisuus eettisessä osakeindeksissä	Osake mukana tunnetuimmista eettisissä osakeindekseissä
Ympäristöeettisten osakesijoitusrahastojen valinnat	Sijoitusrahastot (kpl), joissa yhtiön osaketta sekä osakkeen osuus (%) koko salkun arvosta

Metsäyhtiöiden legitiimiyttä on tarkasteltu kansainvälisessä lehdistössä positiivisten, negatiivisten sekä neutraalien artikkeleiden kautta. Näistä saatujen tulosten osalta yhtiöiden mediakuvasta on laskettu Kuisman (2004, 63–64) tutkimusta mukailien

julkikuvassumma. Julkikuvassummassa kertoimena toimii joko +2, +1 tai -1 sen mukaan, onko kyseessä positiivinen (+2), neutraali (+1) vai negatiivinen (-1) julkisuus: esimerkiksi positiivisten artikkelien suhteellinen osuus kaikista yhtiöstä kerätyistä artikkeleista on kerrottu kahdella. Näin ollen mitä lähempänä yhtiön julkikuvassumma on arvoa 200⁴, sitä myönteisempänä yhtiö näyttäytyy mediassa ja sitä parempana voidaan myös nähdä yhtiön institutionaalinen legitimiys ympäristöasioissa. Tässä tutkimuksessa positiivisten artikkeleiden onkin nähty henkivän edelläkävijyyttä tai muuten selvästi positiivista kehitystä, kun taas neutraaleihin artikkeleihin ovat lukeutuneet muun muassa edellytetyn ympäristölainsäädännön noudattaminen sekä muu neutraali julkisuus. Negatiivisiksi artikkeleiksi on luettu vastaavasti ne julkaisut, joiden valossa yhtiöiden ympäristötoimet näyttävät esimerkiksi riittämättöminä tai viherpesuna. Lasketut julkikuvassumat ja niiden määrittelemät sijoitukset suhteessa muihin yhtiöihin luovat näin pohjan legitimiuden analyysiin. Julkikuvassumma ei kuitenkaan itsessään määritä lopullista edistysellisyys taso, vaan analyysissä on otettu huomioon myös muiden indikaattoreiden legitimiuden taso nostava tai laskeva vaikutus, kuten seuraavaksi esitellään. Mahdollisissa merkittävässä ristiriitatilanteessa⁵ julkikuvassuman määrittävä taso on nähty kuitenkin ensisijaisena.

Lehtiartikkeleiden analyysin lisäksi legitimiyttä onkin tarkasteltu muun muassa ympäristöluokitusten kautta. Valitettavasti vuosituhaten vaihteen osalta ympäristöluokituksista ei ollut saatavilla tarkkoja luokitustietoja. Tältä ajalta kerätyt tiedot on päätelty Kuisman (2004) löydösten raportoinnista, joka perustuu yhtiöiden sisältymiseen osakeindekseihin. Tarkastellut indeksit hyväksyvät vain tiettyjen luokitusyritysten arvioimia yhtiöitä, jolloin yhtiön sisältyminen tiettyyn osakeindeksiin viittaa hyväksyttävään luokitukseen. Vuoden 2020 osalta taas legitimiyttä on arvioitu selkeiden organisaatioiden ympäristövastuuta, sosiaalista vastuuta sekä hyvää hallinnointitapaa mittaavien ESG-luokitusten kautta. MSCI:n arvioi ESG-luokitukset seitsemänportaisella kirjainasteikolla AAA–CCC (MSCI: ESG Ratings), kun taas Sustainalytics hyödyntää viisiportaista asteikkoa 0–40+ (Sustainalytics: ESG Data)⁶. Lisäksi molemmat palveluntarjoajat osoittavat luokitellun yhtiön tason suhteessa muihin

⁴ Maksimi-arvo on 200, sillä positiivisten artikkelien kerroin on +2. Jos kaikki yhtiöstä kirjoitetut artikkelit ovat positiivisia eli niiden osuus kaikista kirjoituksista on 100 %, saa yhtiö arvon 200, sillä $100 \% * (+2) = 200$.

⁵ Tällainen voisi olla esimerkiksi tilanne, jossa legitimiys on julkikuvassuman perusteella korkealla tasolla, mutta ESG-luokituksen mukaan yhtiö edustaisi ennemminkin matalan tason edistysellisyttä.

⁶ Tarkemmat tiedot luokittelukriteereistä löytyvät liitteestä 6.

toimialan organisaatioihin: MSCI:n kohdalla toimialan yhtiöitä on 13 ja Sustainalyticsin kohdalla 81. ESG-luokitusten perusteella julkikuvassumien kautta saavutettua järjestystä on muokattu sen mukaan, miten kohdeyhtiöt ovat suoriutuneet suhteessa muihin toimialan yhtiöihin. Koska vuoden 2020 ESG-luokitusten kautta yhtiöitä on voitu asettaa järjestykseen, hyvä luokitus on voinut nostaa ja huono luokitus vastaavasti laskea yhtiön sijoitustasoa yhden pykälän ja näin kompensoida osaltaan julkikuvassumman tulosta.

Legitiimiyttä on analysoitu myös sen perusteella, onko yhtiö tai sen osake osa ympäristöeettisiä osakeindeksejä ja -rahastoja. Niin indeksien kuin rahastojenkin näkökulmasta on tässä tutkimuksessa suuri osallisuusaste nähty osoituksena hyvästä legitiimiydestä. Lisäksi rahastojen osalta osakkeen suuri osuus salkun omistuksista on tulkittu positiivisena. Kuten ESG-luokitustenkin kohdalla, myös sijoitustoimintaan keskittyvien indikaattorien on nähty analyysin näkökulmasta vaikuttavan julkikuvassummaan pohjautuvaan lähtötilanteeseen joko nostavasti tai laskevasti. Selvä edelläkäviisyys sekä rahastoissa että indekseissä on voinut nostaa yhtiön sijoituksen tasolta toiselle ja vastaavasti yhtiön puuttuminen sekä indekseistä että rahastoista on voinut laskea yhtiön tasoa.

4.3.4 Ympäristöjohtamisen yhdenmukaisuuden asteen analysointi

Kun kohdeorganisaatioiden käytäntöjen, politiikkojen ja legitiimiyden tasot sekä tasojen muutokset tarkasteluajankohtien välillä on saatu selvitettyä edellä mainittuja indikaattoreita hyödyntäen, tarkastellaan tässä tutkimuksessa lopulta yhtiöiden sanojen ja tekojen yhdenmukaisuutta sekä yhdenmukaisuuden tason yhteyttä legitiimiyteen. Analyysin tarkoituksena on tunnistaa varsinkin ne yhtiöt, joiden toiminnassa voidaan havaita viherpesua (*direct decoupling*) tai vastaavasti ympäristötoimien vähättelyä (*reverse decoupling*), ja havainnollistaa tämän suuntaisen toiminnan yhteyttä yhtiöiden ympäristölegitiimiyteen.

Käytäntöjen, politiikkojen ja legitiimiyden analyysien pohjalta yhtiöt jakautuvat kolmeen eri edistyksellisyys tason – korkeaan tasoon, keskitasoon ja matalaan tasoon – pohjautuen niiden suoriutumiseen suhteessa muihin kohdeyhtiöihin. Näin ollen viherpesun ja vähättelyn tunnistaminen on tapahtunut vertailemalla ympäristöjohtamisen käytäntöjen edistyksellisyys taso ympäristöjohtamisen politiikkojen edistyksellisyys tason: matala edistyksellisyys käytännöissä, mutta korkea

edistykseellisyys johtamis- ja viestintätavoissa ilmaisee viherpesua, kun taas päinvastainen tilanne havainnollistaa ympäristötoimien vähättelyä. Tilanteet eivät kuitenkaan välttämättä ole jokaisen yhtiön kohdalla näin selkeitä, vaan esimerkiksi viherpesua voi ilmaista myös hienovaraisempi epätasapaino, kuten matala taso käytännöissä ja keskitaso politiikoissa. Kaikkien yhtiöiden kohdalla epätasapainoa ei myöskään välttämättä esiinny, jolloin sanojen ja tekojen on nähty olevan yhdenmukaisia.

Yhdenmukaisuuden asteen selvittyä metsäyhtiöiden tilanteita on verrattu lisäksi vielä legitiimiyden edistykseellisyyden tasoon. Analyysissa on keskitytty erityisesti niiden yhtiöiden legitiimiyteen, joiden havaittiin harrastavan joko viherpesua tai vähättelyä: tarkastelu selventää, minkä tasoista institutionaalista legitiimiyttä saavutetaan minkäkin tyylisellä toiminnalla. Yhdenmukaisuuden tarkastelussa on analysoitu myös yhtiöjoukossa tapahtuneita muutoksia kahden eri tarkastelujankohdan välillä: esiintyykö viherpesua tai vähättelyä harvemmin vai yleisemmin, sekä missä määrin legitiimiyttä näyttäisi olevan linjassa yhtiöiden käytäntöjen ja politiikkojen kanssa.

5 Tulokset

5.1 Ympäristöjohtamisen käytäntöjen taso

Tarkasteltaessa metsäteollisuusyhtiöiden ympäristöjohtamisen käytäntöjen kehitystä voitiin tutkimuksen pohjalta havaita vain pieniä muutoksia kohdeorganisaatioiden lopullisissa sijoituksissa kahden vertailuajankohdan välillä. Taulukossa 6 on kuvattu käytäntöjen edistyneisyyden tasoa luokittelemalla yhtiöt korkean tason, keskitason sekä matalan tason luokkiin:

Taulukko 6. Edistyneisyyden taso: ympäristöjohtamisen käytännöt*

	Vuosi 1999	Pisteet	Vuosi 2020	Pisteet
Korkea	Stora Enso	297	Metsä Board	227
	Metsä Board	339		
Keskitaso	Norske Skog	396	Stora Enso	370
	SCA	404	Norske Skog	441
	UPM-Kymmene	413	SCA	672
	International Paper	422	UPM-Kymmene	822
Matala	Södra	493	Södra	4 454
			International Paper	4 879

*Punainen pohjaväri = yhtiö on pudonnut vuosituhannen vaihteen tasostaan
Vihreä pohjaväri = yhtiö on noussut vuosituhannen vaihteen tasostaan

Taulukon pistemääriä tarkastelemalla voidaan havaita, että vaikka yhtiöiden sijoituksissa on tapahtunut vain vähäisiä muutoksia, niiden suhteellista resurssitehokkuutta ja päästöjen määrää kuvaavat pisteet (ks. liitteet 3a ja 3b tarkempiin tietoihin) ovat sekä lähes poikkeuksetta tasoltaan heikompia että selvästi skaalaltaan laajempia. Kun vuonna 1999 korkean ja matalan tason välillä oli 196 pistettä, oli vuonna 2020 ero 4 652 pistettä. Lisäksi matalan tason yhtiöt olivat selvästi heikompia kuin jopa keskitason yhtiöt vuonna 2020. Esimerkiksi Södran vuoden 1999 pistemäärällä (493) olisi päässyt vuonna 2020 vaivatta keskitasolle, kun vuonna taas 1999 sen edistyneisyyden taso oli yhtiöjoukon matalin. Korkeammat pisteet eivät kuitenkaan suoraan kerro siitä, että kohdeorganisaatioiden ympäristökäytäntöjen tehokkuuden taso olisi laskenut. Päinvastoin, kuten liitteestä 4 selviää, suurimmalla osalla yhtiöistä muutos ajan yli oli pääsääntöisesti positiivista, minkä voidaan nähdä viittaavan resurssitehokkaampaan ja päästöttömämpään tuotantoon. Pisteiden skaalan kasvua selittääkin ennemminkin

yksittäisten indikaattorien väliset merkittävät erot: siinä missä esimerkiksi 1999 kaatopaikkajätteen osalta heikoin pistemäärä oli 1 375, vuonna 2020 se oli jo 44 165. Tämä osoittaa, että vuonna 2020 jotkut yhtiöt olivat parantaneet tasoaan vuosituhannen vaihteesta niin merkittävästi, että toiset yhtiöt eivät pysyneet kehityksen perässä tai jopa taantuivat entistä heikommalle tasolle. Vaikka tämä tutkimus ei suoraan aiheeseen pureudukaan, voitiin yhtiöiden välillä havaita siis myös eriytymistä eri indikaattoreiden välillä.

Sekä vuosituhannen vaihteessa että kaksikymmentä vuotta myöhemmin ympäristöjohtamisen käytäntöjen korkeaa tasoa luonnehti kuitenkin suhteellisesti paras resurssitehokkuus ja päästöjen alhainen taso. Edistyksellisyys ei kuitenkaan tarkoittanut läpileikkaavasti sitä, että korkean tason yhtiöt suoriutuivat kaikkien käytännön tason indikaattorien kohdalla parhaiten tai edes erinomaisesti (ks. liitteet 1a ja 1b). Esimerkiksi vuonna 1999 vesistöjen kiintoaineiden (TSS) osalta Stora Enso suoriutui kohdeorganisaatioista heikoiten, vaikka se muuten saavuttikin korkeimman sijoituksen. Korkean tason yhtiöiden ympäristöjohtamisen käytäntöjä kuvastikin ennemmin kokonaisvaltainen edistyksellisyys: vaikka niiden käytännöt eivät aina yltäneetkään kärkipaikkaan, oli niiden indikaattorikohtainen sijoitus kuitenkin tyypillisemmin enemmän tehokkaamman ja päästöttömämmän toiminnan puolella kuin heikompien käytäntöjen puolella.

Vastaavasti matalan tason ympäristöjohtamisen käytäntöjen yhtiöillä oli kumpanakin tarkasteluajankohtana selvästi heikoin resurssitehokkuus sekä suurimmat päästöt. Vaikka heikkoa tasoa ei – korkeaa tasoa mukaillen – leimannut jokaisen indikaattorin kohdalla huono suoriutuminen, voitiin huonoimpien suoritusten kuitenkin nähdä kerääntyneen matalimman tason yhtiöille. Esimerkiksi vuonna 2020 Södra oli viimeisellä sijalla jopa kolmessatoista sen ilmoittamasta viidestätoista indikaattorista (ks. liite 1b). Korkean resurssikulutuksen ja päästöjen lisäksi matalan tason edistyksellisyyteen liittyi myös niukkaa raportointia siitä huolimatta, että raportoinnin laatua ei yleisesti käytetty käytännön tason analyysin indikaattorina tässä tutkimuksessa. International Paperin huonoon edistyksellisyyden tasoon liittyikin keskeisesti yhtiön vajavainen raportointi, joka osaltaan korostui keskiarvoja laskettaessa (ks. liite 3b). Lisäksi varsinkin päästöjen suuruus erotti matalan tason yhtiöt selkeästi vuonna 2020 muiden tasojen yhtiöistä. Edistyksellisyyden matalaa tasoa leimasi myös suhteellisesti yleisempi indikaattorien väärensuntainen kehitys, kuten liitteestä 4 selviää: kehitys – niiltä osin, kun se on voitu

laskea – oli pääsääntöisesti heikompaan suuntaan eli päästöjen määrä ja resurssien kulutus oli kasvanut. Tämä poikkesikin yllä mainitusta yleisemmästä linjasta, jossa ympäristöjohtamisen käytäntöjen nähtiin kehittyneen yhtiöjoukossa positiiviseen suuntaan vertailuajankohtien välillä.

Vertailemalla liitteitä 1a ja 1b voidaankin havaita tarkasteltujen indikaattorien raportoinnissa tapahtuneita muutoksia kahden tarkasteluajankohdan välillä. Vaikka lähes kaikkien kohdeyhtiöiden raportoinnissa löytyi joidenkin indikaattorien osalta yhä aukkoja, oli raportointi kuitenkin lähtökohtaisesti kehittynyt näiltä osin yksityiskohtaisemmaksi. Esimerkiksi International Paperin raportoidessa vuonna 1999 vain kolmen indikaattorin tiedot, oli vuoden 2020 raportoinnista mahdollista selvittää jo kuuden indikaattorin osalta tuotantoon suhteutettuja tietoja⁷. On toki mainittava, että tämä raportointitarkkuuden kehitys ei siltikään tuonut International Paperia edes lähelle sitä tasoa, jolla muut metsäyhtiöt olivat jo yli kaksikymmentä vuotta sitten. Toisaalta kaikkien vuosituhanen vaihteessa tarkemmin raportoineiden yhtiöiden kohdalla kehitys ei ollut positiivista: esimerkiksi Södran kohdalla kierrätyspaperin ja ostosellun käytön raportointi oli tippunut pois, eikä UPM-Kymmene vieläkään raportoinut fosfori- tai typpipäästöjään.

5.2 Ympäristöjohtamisen politiikkojen taso

Samoin kuin metsäteollisuusyhtiöiden ympäristöjohtamisen käytäntöjen kohdalla, myös politiikkojen tasolla voitiin havaita vain vähäisiä muutoksia yhtiöiden sijoituksissa vuosien 1997–1999 ja 2020 välillä. Koska yhtiöitä ei politiikkojen osalta voitu asettaa yksityiskohtaisempaan järjestykseen, on yhtiöt kuvattu taulukossa 7 (ja myöhemmin legitiimiyden osalta myös taulukossa 8) jokaisella edistyksellisyyden tasolla aakkosjärjestyksessä. Sijoitus solun sisällä ei siis kerro paremmasta tai heikommasta tasosta.

⁷ International Paper oli ainoa yhtiö, joka raportoi osan tiedoistaan suoraan "per tuotetonni" -muodossa. Yhtiö ei raportoinut kuitenkaan tuotantomääriään tai -kapasiteettiaan, jotta absoluuttisessa muodossa ilmoitettuja tietoja olisi voinut vertailla. Näin ollen yhtiön osalta on jouduttu jättämään raportoidut CO₂- ja BOD-päästöt tutkimuksen ulkopuolelle.

Taulukko 7. Edistyksellisyyden taso: ympäristöjohtamisen politiikat*

	Vuosi 1999	Vuosi 2020
Korkea	SCA Stora Enso	SCA Stora Enso
Keskitaso	Metsä Board	International Paper
	Norske Skog	Norske Skog
	Södra	Södra
	UPM-Kymmene	UPM-Kymmene
Matala	International Paper	Metsä Board

*Yhtiöt soluittain aakkosjärjestyksessä

Punainen pohjaväri = yhtiö on pudonnut vuosituhanen vaihteen tasostaan

Vihreä pohjaväri = yhtiö on noussut vuosituhanen vaihteen tasostaan

Kuten taulukko havainnollistaa, ainoastaan Metsä Boardin ja International Paperin sijoitukset olivat muuttuneet vuosituhanen vaihteen tasoista. Vaikka muutokset eivät ole olleet voimakkaita, varsinkin Metsä Boardin kohdalla on huomionarvoista, että sen ympäristöjohtamisen ja -viestinnän taso oli edistyksellisyyden osalta laskenut vuosituhanen vaihteesta entisestään samalla, kun sen käytännöt olivat pysytelleet korkealla tasolla.

Varsinkin raportoinnin laadukkuudella voidaan nähdä olleen keskeinen rooli ympäristöjohtamisen politiikkojen edistyksellisyyden tasoon kumpanakin tarkasteluajankohtana. Siinä missä raportin laatu oli yksi analyysissa hyödynnetyistä indikaattoreista, oli se keskeisesti yhteydessä myös jokaiseen politiikkojen tason indikaattoriin: ilman laadukasta – yksityiskohtaista ja tasalaatuista – raportointia ei muista indikaattoreista olisi ollut mahdollista saada riittävää tietoa. Vuonna 2020 korkean tason edistyksellisyyden kohdalla olennaista näyttäisikin olleen kattava raportointi, joka sisälsi joko tehdaskohtaisia tietoja yhtiön ympäristökäytännöistä ja -politiikoista tai muuten yksityiskohtaisia ja selkeästi esitettyjä yhtiötason tietoja. Esimerkiksi UPM-Kymmenen osalta raportointi oli joiltain osin hyvinkin laadukasta, mutta muun muassa osittain puuttuvat olennaiset päästötiedot sekä tärkeiden tietojen esittäminen vain diagrammien⁸ kautta laskivat yhtiön keskitasolle. Raportoinnin laadun lisäksi korkean tason yhtiöitä yhdisti auditointi. Siitä huolimatta, että auditointia esiintyi myös osalla keskitason yhtiöistä, oli kolmannen osapuolen auditointi selvä osoitus raportoinnin oikeellisuudesta

⁸ Tietoja ei tuotu aina esiin leipätekstissä, joten niitä jouduttiin osittain arvioimaan vain diagrammien varassa.

ja tietyn kriteeristön täyttymisestä. Toisaalta vuosituhanen vaihteessa korkeaa tasoa osoittaneet ympäristömerkkien hyödyntäminen sekä hallinta- ja arviointijärjestelmien käyttöönotto olivat vuonna 2020 selvästi jo laajasti osa kohdeorganisaatioiden toimintaa eikä näiden avulla juuri erotuttu enää edukseen.

Matalan tason osalta leimallista vuonna 2020 oli taas varsinkin raportoinnin niukkuus ja epätasaisuus. Metsä Boardin vastuullisuusraportti oli muita lyhyempi ja sen korkeatasoinen käytäntöjen raportointi ei kantanut politiikkojen kuvaamiseen asti: tiedot olivat joko puutteellisia, pintapuolisia tai muuten vaikeaselkoisia. Toisaalta vuosituhanen vaihteessa matalan tason edistyksellisyyttä kuvastanut järjestelmien puute ei juurikaan leimannut vuonna 2020 vain matalan tason edistyksellisyyttä. Varsinkaan toimitusketjujen hallintaa – niiltä osin kuin sitä tässä tutkimuksessa tarkasteltiin – käsiteltiin yleisestikin vain osassa raporteista.

Tarkasteltaessa lähemmin eri indikaattoreita voidaan havaita selkeitä muutoksia ympäristöjohtamisen politiikkojen raportoinnissa. Varsinkin vuoden 2020 osalta erottui vielä selvästi neljä indikaattoria, joiden tietoja yhtiöt eivät tyypillisesti ilmoittaneet tai raportointi oli pintapuolista: metsänhoidon ja puun hankinnan hallintajärjestelmät, ympäristökoulutukset, kuljetusten ympäristöarviointijärjestelmät sekä ympäristöinvestoinnit. Siinä missä vuosituhanen vaihteessa oli saatavilla esimerkiksi numeerista tietoa ISO- ja EMAS-sertifiointien määrästä, vuonna 2020 yhtiöiden sertifioinneissa oli tyypillisemmin kysymys siitä, että sertifikaatteja yleisesti joko oli tai ei ollut. Esimerkiksi SCA ilmoitti, että useimmat heidän toiminnoistaan ovat ISO 14001 -sertifioituja, mutta raportissa itsessään ei tätä tarkempaa kuvailua tehty. Ainoastaan tehdaskohtaisesti muutenkin raportoivilla yhtiöillä saattoi lisäksi olla merkintöjä yksittäisten tehtaiden sertifioinneista. Sertifiointien osalta yhtiöissä oli vuonna 2020 lisäksi laajasti luovuttu EMAS-sertifioinneista, sillä ainoastaan UPM-Kymmenellä oli ISO-sertifioinnin lisäksi EMAS-sertifikaatteja. EMAS-sertifiointien vähentyminen on huomionarvoista, sillä vielä vuosituhanen vaihteessa asenteet tuotteiden erilaisia ympäristömerkkejä kohtaan olivat jopa kielteisiä, koska EMAS-sertifioinnin nähtiin korvaavan ekomerkinnet sertifioinnin kasvattaessa jalansijaa yhtiöiden toiminnassa. Vuonna 2020 yhtiöistä lähes kaikki kuitenkin mainitsivat yhä hyödyntävänsä tuotteissaan ympäristömerkkejä. Lisäksi metsäomistusten sertifiointiasteissa oli tapahtunut positiivista kehitystä, joskaan kaikki yhtiöt eivät enää omistaneet lainkaan metsää tai omistivat vain pienen osan siitä metsäalasta, joita he tuotannossaan hyödynsivät.

Siinä missä hallintajärjestelmät yleistyivät yhtiöissä vuosituhanen vaihteessa, myös henkilöstölle suunnatun ympäristökoulutuksen määrän voitiin nähdä yleistyneen. Vuonna 2020 ympäristökoulutuksista puhuttiin kuitenkin enää vain pintapuolisesti tai ei ollenkaan ottaen huomioon, miten yksityiskohtaisesti esimerkiksi korruptiota tai muita sosiaalisen vastuullisuuden koulutusaiheita yhtiöiden raporteissa kuvattiin. Käytännössä ympäristöaiheiden koulutuksesta saatettiin mainita vain lyhyesti niin, että raportti antoi ymmärtää henkilöstön sitoutuvan tiettyihin ympäristöllisesti kestäviin toimintatapoihin osana eettistä ohjeistoa (engl. *code of conduct*). Yksityiskohtaisemmin aiheesta kuitenkin raportoitiin silloin, kun koulutusta tarjottiin muille sidosryhmille, kuten tavarantoimittajille, kuljettajille tai metsänomistajille. Myös ympäristöinvestoinneista raportoitiin vuonna 2020 selvästi vähemmän kuin vuosituhanen vaihteessa: yksittäisiä ympäristöinvestointiprojekteja nostettiin esille, mutta kokonaisuudessaan investoinneista ja niiden suuruudesta raportoi vain harva. Lisäksi investointimäärät olivat pysytelleet vuosituhanen vaihteen tasolla: kumpanakin ajanhetkenä investoinnit olivat pääsääntöisesti alle prosentin luokkaa liikevaihtoon suhtautettuna.

Erilaisten ympäristörikkeiden osalta taas raportointi oli kehittynyt positiivisempaan suuntaan täsmällisyyden suhteen. Vuonna 2020 ainoastaan Norske Skog ei raportissaan ilmoittanut tarkasteluvuoden aikana sattuneita päästölupien ylityksiä, vaan mainitsi ainoastaan, että lupia pidetään yleisesti toiminnassa silmällä. Useat yhtiöt kuitenkin erittelivät raporteissaan jokaisen rikkeen tietoja ja toimenpiteitä, joten tarkkuuden tason voidaan nähdä kehittyneen positiiviseen suuntaan. Siinä missä vuosituhanen vaihteessa päästölupien ylityksiä oli raportoitu kaikissa yhtiöissä vain alle viisi kappaletta vuodessa, oli vuonna 2020 ylityksiä yhä yleisemmin vuoden aikana 0–6. Kuitenkin UPM-Kymmene kohdalla rikkeitä oli kertynyt jopa 17. Toisaalta muidenkin yhtiöiden raporteissa oli mainintoja rikkeiden päälle myös vähemmän kriittisistä viitearvojen ylityksistä.

Raporttien auditoinnin osalta taas kehityksen vuosituhanen vaihteesta vuoteen 2020 voitiin nähdä olleen positiivista, joskaan ei aivan siinä määrin kuin olisi voinut olettaa. Kokonaisuudessaan vastuullisuusraporttejaan olivat ulkoisesti auditoinneet vuonna 2020 kohdeorganisaatioista neljä. Vaikka vuosituhanen vaihteessa raporttinsa ulkoisesti auditointien yhtiöiden raportit olivat myös vuonna 2020 pääsääntöisesti auditoidut, oli tilanne International Paperin kohdalla poikkeava: sen vuoden 2020 raportista ei enää löytynyt tietoa auditoinnista. Kaikki kohdeorganisaatiot olivat kuitenkin luoneet

raporttinsa YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden (engl. *SDG, Sustainable Development Goals*) sekä GRI-standardien (engl. *Global Reporting Initiative*) mukaisesti.

5.3 Ympäristöjohtamisen legitiimiyden taso

Poiketen ympäristöjohtamisen käytännöistä ja politiikoista, yhtiöiden legitiimiyden tasossa oli tapahtunut tarkasteluajankohtien välillä merkittäviäkin muutoksia. Kaikista yhtiöistä ainoastaan Stora Enso on onnistunut säilyttämään vastaavanlaisen korkean legitiimiyden tason kuin vuosien 1997–2000 aikana, kuten taulukosta 8 selviää:

Taulukko 8. Edistysellisyys taso: ympäristöjohtamisen legitiimiyden taso*

	Vuosi 1999	Vuosi 2020
Korkea	SCA	Metsä Board
	Stora Enso	Stora Enso
	Södra	UPM-Kymmene
Keskitaso	Metsä Board	International Paper
	Norske Skog	SCA
	UPM-Kymmene	Södra
Matala	International Paper	Norske Skog

*Yhtiöt soluihin aakkosjärjestyksessä

Punainen pohjaväri = yhtiö on pudonnut vuosituhaten vaihteen tasostaan

Vihreä pohjaväri = yhtiö on noussut vuosituhaten vaihteen tasostaan

Taulukon perusteella voidaan havaita, että kohdeorganisaatioiden legitiimiyden tasossa oli heilahtelua puoleen ja toiseen. Toisin kuin vuosituhaten vaihteen ruotsalaispainotteisessa kärkijoukossa, korkealle tasolle vuonna 2020 ylsi suomalaistaustaisia yhtiöitä⁹. Varsinkin Metsä Boardin ja UPM-Kymmenen kohdalla legitiimiyden taso kehittyi positiiviseen suuntaan, kun taas SCA:n ja Södran kohdalla se oli laskenut keskitasolle. Kuten käytäntöjen ja politiikkojenkin kohdalla, myös legitiimiyden osalta muutokset joko parempaan tai heikompaan suuntaan tasojen välillä olivat kuitenkin vain yhden pykälän suuruisia.

Niin kuin luvussa 4.3.3 jo todettiin, yksi keskeinen yhtiöiden legitiimiyden edistysellisyys taso pohjustava indikaattori oli kumpanakin ajanhetkenä lehdistöartikkeleiden (ks. liitteet 5a ja 5b) pohjalta lasketut julkikuvavädit, joissa parasta pistemäärää osoitti luku 200. Kohdeorganisaatioiden julkikuvavädit on kuvattu

⁹ Stora Enso on suomalais-ruotsalainen yhtiö.

taulukossa 9, josta vuosituhanen vaihteen osalta on valitettavasti jouduttu jättämään Norske Skog pois lehtiartikkeleiden alhaisen määrän vuoksi (yksi tai alle):

Taulukko 9. Kohdeorganisaatioiden julkikuvajsummat

Vuodet 1997–2000	Julkikuvajsumma	Vuosi 2020	Julkikuvajsumma
Metsä Board	167	Metsä Board	200
Södra	167	SCA	200
SCA	166	Södra	200
Stora Enso	150	UPM-Kymmene	191
UPM-Kymmene	135	Stora Enso	166
International Paper	63	International Paper	128
		Norske Skog	50

Sekä vuosituhanen vaihteessa, että vuonna 2020 liiketoiminnan volyymin voitiin nähdä olevan linjassa yhtiöistä kirjoitettujen kansainvälisten lehtiartikkeleiden määrään. Varsinkin International Paper oli esillä mediassa, kun taas pienemmistä yhtiöistä kirjoitettiin keskimäärin alle kymmenen artikkelia. Toisaalta International Paperista kirjoitettiin myös paljon negatiivissävytteisiä juttuja, kun taas esimerkiksi yhtiöjoukon pienimpiin kuuluvan Södran julkikuvajsumma oli kumpanakin ajankohtana parhaimpien joukossa. Tämän voidaan nähdä osoittavan, että Södrasta – ja muista julkikuvajsummakseen 200 saaneista yhtiöistä – kirjoitetut harvat lehtiartikkelit sisälsivät vain positiivisia mielikuvia ympäristöjohtamisesta.

Kuitenkin, kuten taulukoita 8 ja 9 vertailemalla voidaan havaita, julkikuvajsumma ei itsessään ollut vielä tae korkean tason edistyksellisyydestä legitimiuden osalta. Esimerkiksi vuonna 2020 korkeimpaan julkikuvajsummaan yltäneistä yhtiöistä vain Metsä Boardin voitiin nähdä olevan legitimiydeltään kokonaisvaltaisesti korkeaa tasoa. Korkealla tasolla olevien yhtiöiden sijoituksiin liittyivät myös sijoittamiseen ja ESG-luokitukseen yhdistetyt tekijät. Sen lisäksi, että yhtiöt olivat vastaanottaneet kolmansien osapuolien ympäristöluokituksista hyviä tuloksia verrattuna muihin toimialan yhtiöihin, esiintyivät ne verrattain usein erilaisissa osakeindekseissä ja -rahastoissa. Esimerkiksi SCA suoriutui hyvin kaikissa tarkasteluissa¹⁰ vuosituhanen vaihteessa, ja vuonna 2020 UPM-Kymmene oli arvioitu Sustainalyticsin osalta toiseksi parhaaksi yhtiöksi yli

¹⁰ Vuosituhanen vaihteen osalta kohdeorganisaatioista ei löytynyt tarkkoja luokitustietoja, vaan tiedot perustuivat pitkälti siihen, mihin vastuullisuusindekseihin yhtiöt pääsivät osaksi tiettyjen luokitusyritysten suosittelmina.

kahdeksastakymmenestä toimialalla toimivasta yhtiöstä (ks. liite 6¹¹). Lisäksi korkeatasoiseen legitiimiyteen vaikutti osaltaan myös yhtiöiden yleisempi esiintyminen osakeindeksien komponentteina sekä osallisuus ja suurempi osuus ympäristöeettisten osakerahastojen salkuissa (ks. liite 6). Siinä missä vuosituhanen vaihteessa näiden indikaattorien osalta SCA ja Stora Enso pärjäsivät kokonaisvaltaisesti parhaiten, oli vuonna 2020 SCA:n tilalle kivunnut UPM-Kymmene. Valitettavasti Södra jouduttiin jättämään kuitenkin tarkastelun ulkopuolelle sen pienen koon sekä omistusrakenteen¹² takia.

Toisaalta varsinkin Norske Skogin kohdalla voitiin nähdä, että alhainen julkikuvusumma heijasteli tietyiltä osin myös kokonaisvaltaisesti heikompaa suoriutumista. Vastakohtana korkealle edistyksellisyydelle, matalalla legitiimiyden tasolla heikomman julkikuvusumman lisäksi yhtiöt eivät esiintyneet missään rahastoissa tai indekseissä eikä niitä oltu myöskään arvioitu ESG-luokituksia tuottavien organisaatioiden toimesta. Norske Skogin osalta sen julkikuvusumman mukaista sijoitusta olisikin vuonna 2020 ollut nostamassa ainoastaan sen suhteellisen hyvä ESG-luokitus, mutta poisjäänti sekä indekseistä että rahastoista painoi sijoitusta taas matalan tason yhtiöiden mukaiseen luokkaan.

Tarkasteltaessa vielä indikaattorien osalta tilanteen muutosta vuosituhanen vaihteesta 2020-luvulle, voidaan lehtiartikkeleiden nähdä noudattaneen suurin piirtein samansuuntaisia julkaisumääriä yhtiökohtaisesti. Ainoastaan Stora Enson osalta julkaisuja oli huomattavasti enemmän, kun taas muun muassa Södran ja SCA:n osalta artikkelimäärät olivat laskeneet. Lisäksi ESG-luokitusten osalta päästiin vuonna 2020 selvästi tarkempiin – numeerisiin ja järjestettävissä oleviin – tietoihin, kun taas vuosituhanen vaihteessa arvioita jouduttiin hakemaan muiden tietojen kautta. Lisäksi varsinkin rahastojen osalta ympäristövastuullisuus yleisesti oli noussut teemaksi myös muihin kuin suoraan ympäristövastuullisuuteen profiloituihin rahastoihin.

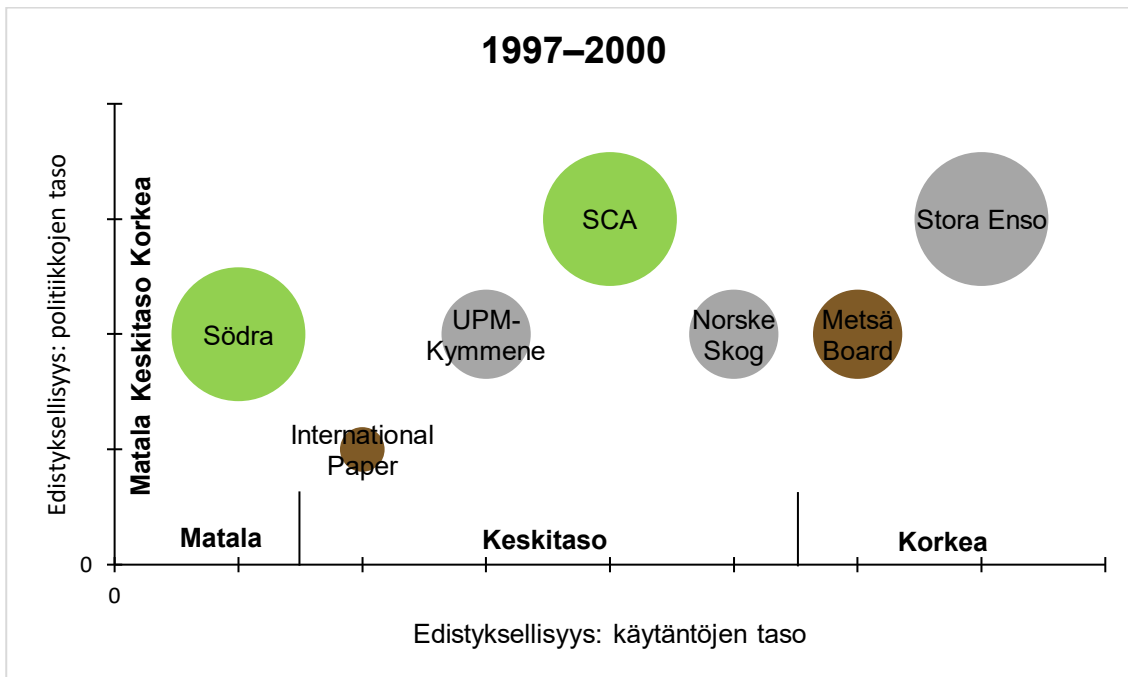
5.4 Ympäristöjohtamisen yhdenmukaisuuden aste ja tapahtuneiden muutosten vaikutus legitiimiyteen

Analysoitaessa edellä käsiteltyjen kolmen tarkastelun tason tuloksia tarkemmin, voidaan havaita, että yhtiöiden keskuudessa oli tapahtunut muutoksia viimeisten

¹¹ Liite 6 sisältää vain vuoden 2020 tietoja, sillä vuosituhanen vaihteesta ei ollut saatavissa yhtä yksityiskohtaista aineistoa.

¹² Södra on yksityisten metsänomistajien omistama taloudellinen yhdistys.

kahdenkymmenen vuoden aikana suhteessa niiden käytäntöjen ja politiikkojen yhdenmukaisuuteen sekä siihen, miten tämä yhdenmukaisuus on heijastunut yhtiöiden legitimiin. Kuvioon 2 on kuvattu metsäteollisuusyhtiöiden tulokset vuosituhaten vaihteen osalta ja kuvioon 3 vastaavasti tulokset vuodelta 2020:

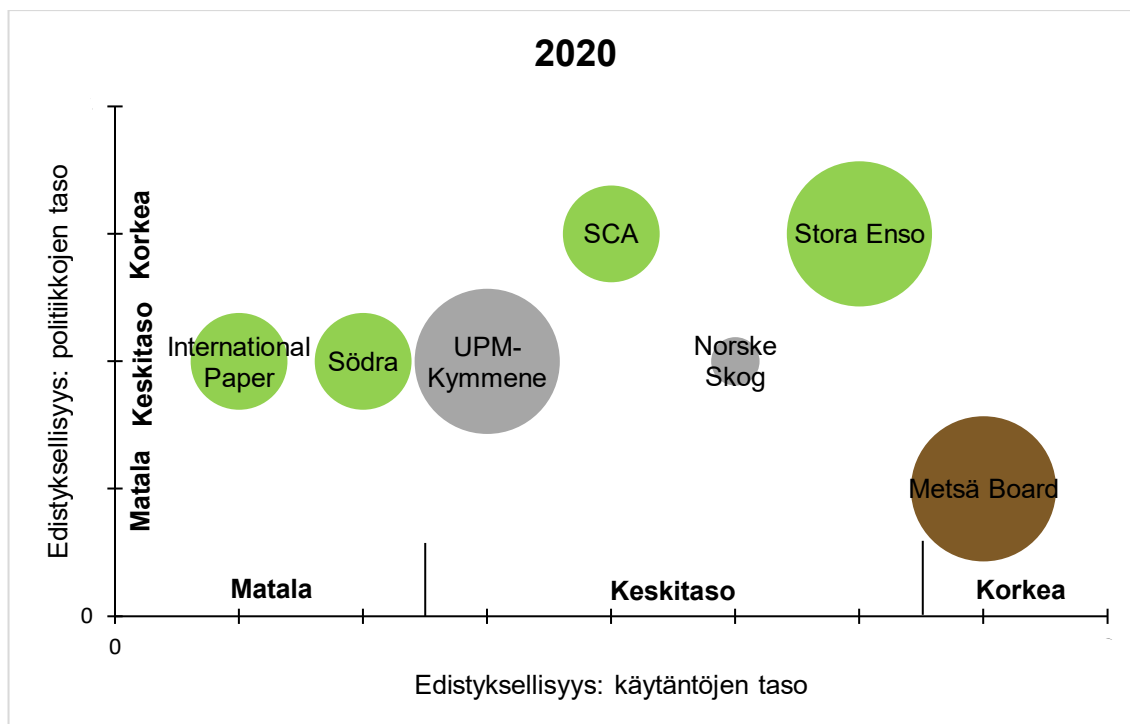
Kuvio 2. Yhdenmukaisuuden aste ja sen heijastus legitimiin vuosituhaten vaihteessa*

*Vihreä ympyrä = viherpesu

Ruskea ympyrä = omien ympäristötoimien vähättely

Harmaa ympyrä = käytännöt ja politiikat yhdenmukaisia

Ympyröiden koko heijastelee legitimiin taso (pieni = matala, keskikokoinen = keskitaso, suuri = korkea)

Kuvio 3. Yhdenmukaisuuden aste ja sen heijastus legitimiyyteen 2020-luvulla*

*Vihreä ympyrä = viherpesu

Ruskea ympyrä = omien ympäristötoimien vähättely

Harmaa ympyrä = käytännöt ja politiikat yhdenmukaisia

Ympyröiden koko heijastelee legitimiyyden tasoa (pieni = matala, keskikokoinen = keskitaso, suuri = korkea)

Yllä esitetyissä kuvioissa X-akseli osoittaa järjestyksen, johon yhtiöt sijoittuivat käytäntöjensä edistyksellisyiden perusteella (ks. luku 5.1 taulukko 6). Akseli on kuitenkin jaettu vielä kategorisemmin matalan, keskitason ja korkean tason luokkiin, jotta edistyksellisyiden tasot tulisivat selvemmin näkyviin. Luokkien suhteelliset koot verrattuna muihin saman akselin luokkiin eroavat kuitenkin hieman toisistaan, sillä tarkasteluajankohtien välillä yhtiöiden lukumäärä tietyn luokan sisällä vaihteli: siinä missä vuosituhannen vaihteessa matalaan tasoon sisältyi yksi yhtiö ja korkeaan kaksi, oli tilanne vuonna 2020 päinvastainen. Kuvioiden Y-akseli taas osoittaa yhtiöiden politiikkojen tason samaa kolmiosaista (matala, keskitaso, korkea) luokittelua noudattaen. Lisäksi kohdeorganisaatioiden legitimiyyden tasoa on kuvattu kolmella eri ympyrän koolla: mitä suurempi ympyrä on kyseessä, sitä korkeampaa institutionaalista legitimiyyttä yhtiö nauttii. Näin ollen kuvioiden vasemmalta alakulmasta oikealle yläkulmaan diagonaalisesti, portaittain nousevat pieni, keskisuuri ja suuri ympyrä ilmaisivat käytäntöjen, politiikkojen ja legitimiyyden yhdenmukaisuuden astetta

kolmella eri tarkastelun tasolla. Kuten kuvioista 2 ja 3 kuitenkin havaitaan, tarkastellut yhtiöt eivät ole ideaalin mukaisesti yhdenmukaisia. Jotta yhdenmukaisuuden tai epätasapainon havaitseminen olisi kuvioista helpompaa, on kuvioiden lukemista ja tulosten tulkintaa pyrittykin helpottamaan väreillä, jotka ilmaisevat viherpesun, vähättelyn tai sanojen ja tekojen yhdenmukaisuuden.

Tarkastelemalla kuvioita yksityiskohtaisemmin voidaan yhtiöjoukossa havaita selvästi viherpesuun viittaavaa toimintaa kumpanakin tarkasteluajankohtana. Esimerkiksi vuosituhanen vaihteen osalta viherpesuun viittaavaa politiikkojen ja käytäntöjen epätasapainoa osoittivat sekä Södra että SCA. Onkin huomionarvoista, että siinä missä kyseisten yhtiöiden voidaan nähdä sijaitsevan eri kohdissa kuviossa 2, edustavat ne tästä huolimatta molemmat viherpesua. Södran kohdalla viherpesu vain näyttäytyi keskitason politiikkoina ja matalan tason käytäntöinä, kun taas SCA:lla politiikat olivat korkeaa tasoa, mutta käytännöt vain keskitasoa. Vastaavanlaista viherpesua ja sen jakautumista luokkien välillä voitiin havaita myös vuonna 2020, kun vuosituhanen vaihteen viherpesijöiden joukkoon liittyivät tämän tutkimuksen luokittelun perusteella myös Stora Enso ja International Paper. Voidaankin todeta, että metsäteollisuusyhtiöiden keskuudessa viherpesu on tutkimustulosten valossa suhteellisesti yleistynyt vuosituhanen vaihteesta.

Vastaavasti kuvioita 2 ja 3 tarkastelemalla voidaan nähdä, että myös oman ympäristöjohtamisen vähättelyä esiintyi kumpanakin tarkasteluajankohtana. Siinä missä viherpesua harjoittavien yhtiöiden nähtiin jakautuvan eri luokkien välillä, myös vähättelyssä voitiin havaita tämän suuntaista jakautumista vuosituhanen vaihteessa: Metsä Boardin korkeita käytäntöjä ei heijastanut sen keskitason sijoittuminen politiikoissa, mutta yhtä lailla International Paperin keskitasolle yltävät käytännöt eivät näyttäneet yhdenmukaisina sen politiikkojen matalan tason kanssa. Toisaalta – poiketen viherpesusta saaduista tuloksista – vuonna 2020 vähättelyä esiintyi enää Metsä Boardin kohdalla. Metsäteollisuusyhtiöiden omien ympäristöjohtamisen toimenpiteiden vähättelyn voidaan näin ollen todeta suhteellisesti laskeneen vuosituhanen vaihteen tilanteesta.

Sen lisäksi, että tämän tutkimuksen perusteella havaittiin yhtiöjoukossa sekä viherpesua että vähättelyä, esiintyivät joidenkin metsäyhtiöiden ympäristöjohtamisen käytännöt ja politiikat yhdenmukaisina. Tyypillisimmin tämän tyylistä yhtenevyyttä näytti esiintyvän

yhtiöillä, joiden suoriutuminen oli keskitasoa kummankin osa-alueen kohdalla, kuten UPM-Kymmenen ja Norske Skogin tapauksessa molempina tarkasteluajankohtina. Toisaalta kuitenkin Stora Enson vuosituhannen vaihteen sijoittuminen on osoitus siitä, että yhdenmukaisuutta voi esiintyä myös hyvin korkealla tasolla.

Kuten edellä mainittujen erittelyjen pohjalta nähdään, kohdeorganisaatioiden keskuudessa tapahtui jonkin verran liikettä yhdestä yhdenmukaisuuden kategoriasta toiseen vuosituhannen vaihteen ja vuoden 2020 välillä – joskaan ei kaikkien osalta. Selkeimpiä toimintatapojaan muuttaneita yhtiöitä olivat International Paper ja Stora Enso. Siinä missä International Paper näyttäytyi vuosituhannen vaihteessa ympäristötoimiaan vähättelevänä yhtiönä, oli se vuoteen 2020 mennessä loikannut viherpesijöiden puolelle. Vastaavasti Stora Enso siirtyi yhtenäisten käytäntöjen ja politiikkojen puolelta viherpesijöihin. Toisaalta on huomautettava, että Stora Enson liike kohti viherpesua oli suhteellisen maltillinen. Huomionarvioista on kuitenkin se, että kohdejoukossa muutosta kategoriasta toiseen tapahtui vain viherpesuun päin: siirtymistä ympäristötoimien vähättelyyn tai sanojen ja tekojen yhdenmukaistumista ei havaittu tapahtuvan vuonna 2020. 2020-luvulla suurin osa yhtiöistä olikin viherpesijöitä, kun aikaisemman kahden sijaan neljä yhtiötä osoitti tämän suuntaista toimintaa.

Sen lisäksi, että liikettä viherpesua harrastavien toimijoiden suuntaan oli tapahtunut, piti osa yhtiöistä kaikissa kategorioissa kuitenkin myös kiinni valituista toimintatavoistaan. Esimerkiksi SCA:n sekä Södran osalta viherpesu, ja jopa sen aiheuttavat käytäntöjen ja politiikkojen tasot, olivat pysyneet tarkasteluajankohdtien välillä vakaina. Vastaavanlaista vakautta oli havaittavissa myös yhdenmukaisesti toimivien UPM-Kymmenen ja Norske Skogin kohdalla: niiden sanat ja teot olivat linjassa tarkasteluajankohdasta huolimatta. Ainoa ympäristötoimien vähättelyä yhä harrastava yhtiö, Metsä Board, piti sekin käytäntönsä entisellään. Toisaalta Metsä Boardin kohdalla vähättelyn aste osoittautui jopa suhteellisesti syvemmäksi vuonna 2020 kuin mitä se oli vuosituhannen vaihteessa. Vaikka muutos yhtiön politiikkojen tasolla kahden tarkasteluhetken välillä olikin vain yhden pykälän (keskitasolta matalalle tasolle), asetti se Metsä Boardin ainoaksi yhtiöksi, jonka käytäntöjen ja politiikkojen tason ero oli – kumpanakaan ajanhetkenä – yli kaksi pykälää.

Sen lisäksi, että kuviot 2 ja 3 osoittavat metsäteollisuusyhtiöiden käytäntöjen ja politiikkojen tasojen yhdenmukaisuutta eri ajankohtina, ne havainnollistavat myös

yhtiöiden legitimiuden muutosta yli ajan. Vaikka yhtiökohtaisesti legitimiuden tasot olivat vaihdelleet ajanjaksojen välillä, pysyttelivät eri legitimiuden tasojen suhteelliset osuudet vakaina vuosituhannen vaihteen ja vuoden 2020 välillä: sekä korkean että keskitason legitimiyttä esiintyi kaikista eniten, kun taas matalan tason legitimiys oli harvinaisempaa. Kaikesta päätellen metsäteollisuuden yhtiöt nauttivatkin suhteellisen suotuisaa institutionaalista legitimiyttä, eikä tämä ollut juuri lainkaan muuttunut noin kahdenkymmenen vuoden aikana.

Toisaalta muutoksia legitimiuden tasoissa oli nähtävissä ajan yli yhtiökohtaisesti sen mukaan, minkälaisista ympäristöjohtamista ne harjoittivat. Toisin sanoen viherpesulla, ympäristötoimien vähättelyllä sekä toiminnan yhdenmukaisuudella voitiin nähdä olevan rooli siinä minkä tasoista legitimiyttä yhtiöt nauttivat kunakin tarkasteluajankohtana. Esimerkiksi vuosituhannen vaihteessa viherpesulla voitiin saavuttaa korkeatasoisempaa legitimiyttä kuin muilla toimintatavoilla: kolmesta korkeaa legitimiyttä edustavasta yhtiöstä kaksi nojasivat viherpesuun toiminnassaan. Toisaalta, vaikka vuosituhannen vaihteessa viherpesu näytti yhtiöille kannattavalta, vuonna 2020 viherpesemällä saavutti enää pääasiassa keskitason legitimiyttä. Tulos onkin mielenkiintoinen, kun otetaan huomioon edellä mainittu viherpesun selvä yleistyminen sekä yhtiöiden pitäytyminen viherpesevissä toimintatavoissa vuosikymmenien ajan, kuten SCA:n ja Södran kohdalla todettiin. Vastaavasti omien ympäristötoimien vähättelyllä saavutettiin vuosituhannen vaihteessa sekä matalaa että keskitasoista legitimiyttä, joka osaltaan vahvistaa näkemystä siitä, miten viherpesu oli vuosituhannen alussa keino kiitettävään legitimiuden tasoon. Toisaalta vuoden 2020 kohdalla Metsä Board osoitti, että myös vähättelyllä voitiin saavuttaa legitimiyttä. Tämä on yllättävää, sillä tulosten valossa vähiten ympäristötoimia lupaava yhtiö on tästä huolimatta nauttinut korkeaa ympäristöjohtamisen legitimiuden tasoa.

Sen lisäksi, että viherpesun kautta saavutettu legitimiuden taso laski ja vähättelyn kautta saavutettu taso nousi vuoteen 2020, myös käytännöiltä ja politiikoiltaan yhdenmukaisten yhtiöiden kohdalla voitiin havaita legitimiuden tason muutoksia. Nämä muutokset eivät kuitenkaan olleet yhtä suoraviivaisia kuin kahden muun toimintatavan kohdalla: kun vuosituhannen vaihteessa yhdenmukaiset yhtiöt nauttivat pääsääntöisesti keskitasoisesta legitimiudesta, vuonna 2020 muutosta oli sekä parempaan että heikompaan suuntaan. Esimerkiksi UPM-Kymmenen kohdalla legitimiys oli kehittynyt parempaan suuntaan, vaikka sen ympäristöjohtamisen käytännöt ja politiikat olivat pysytelleet lähes täsmälleen

samassa pisteessä suhteessa muihin kohdeyhtiöihin. Tulos on yllättävä myös muun muassa siinä mielessä, että UPM-Kymmene oli kohdeorganisaatioista ainoita, joilla esimerkiksi päästölupien ylitykset nousivat korkeiksi. Vastaavasti Norske Skogin kohdalla muutos oli päinvastainen, kun sen keskitason legitimiys putosi matalalle tasolle. Keskitason yhdenmukaiset käytännöt ja politiikat näyttivätkin tuottavan sekä eri ajankohtina että samassa ajankohdassa eritasoista legitimiyyttä.

Tarkastelemalla vielä yksityiskohtaisemmin legitimiyyttä kahden tarkasteluajankohdan välillä voidaan todeta, että siinä missä vuosituhannen vaihteessa legitimiyyttä kertyi selvästi tietyn ryhmän jäsenille – viherpesijöille –, vuonna 2020 tätä hyötyä ei voitu enää yhtä selväpiirteisesti todeta. Korkeaa legitimiyyttä saavutettiin kaikilla kolmella tässä tutkimuksessa esiin nostetuilla ympäristöjohtamisen toimintatavoilla, eikä tietty toimintatapa enää dominoinut tiettyä legitimiyden tasoa siinä määrin kuin vuosituhannen vaihteessa oli nähtävissä. Edellä mainitut käytännöiltään ja politiikoiltaan yhdenmukaiset yhtiöt ovat tästä hyvä esimerkki: vuonna 2020 ne saavuttivat sekä korkeaa että matalaa legitimiyyttä, kun taas vuosituhannen vaihteessa niitä esiintyi eniten legitimiyden keskitasolla. Se, hyödyttääkö viherpesu, vähättely tai yhdenmukaisuus 2020-luvun metsäteollisuusyhtiöitä eniten, ei olekaan näin ollen yhtä yksinkertainen kysymys kuin vielä muutama vuosikymmen sitten.

6 Johtopäätökset

6.1 Yhteenveto ja pohdinta

Tutkimuksen perusteella selviää, että metsäteollisuusyhtiöiden ympäristöjohtamisessa oli tapahtunut ilmeisiä muutoksia vuosituhannen vaihteen sekä vuoden 2020 välillä. Muutoksia voitiin havaita niin yksittäisillä käytäntöjen, politiikkojen ja legitiimiyden tasoilla kuin niiden yhdenmukaisuudenkin osalta. Esimerkiksi ympäristöjohtamisen käytäntöjen voitiin nähdä yleisesti kehittyneen positiivisempaan suuntaan tarkasteluajanjaksolla, kun taas politiikkojen tasolla muutosta tapahtui muun muassa vastuullisuusraporttien sisällön painotuksissa. Toisaalta siinä missä käytäntöjen ja politiikkojen kohdalla yhtiökohtaiset muutokset olivat vähäisiä, oli legitiimiyden tason muutoksissa tapahtunut selkeästi suurimpia muutoksia.

Kolmen analyysitason yhdenmukaisuuksia tarkastelemalla taas havaittiin, että ympäristöjohtamisessa oli metsäteollisuudessa siirrytty enenevässä määrin viherpesumaiseen toimintaan (Lyon & Montgomery 2015, 225; Kim & Lyon 2015, 707), mutta legitiimiyden yhteys yhtiöiden ympäristöjohtamisessa vallitseviin toimintatapoihin oli yhtä lailla eriytynyt. Tietyllä toimintatavalla – kuten esimerkiksi yhdenmukaisilla politiikoilla ja käytännöillä – ei näin ollen enää saavutettu samoissa määrin legitiimiyttä kuin aikaisemmin. Instituutionaalisen legitiimiyden saavuttaminen ympäristöasioissa osoittautuikin entistä ennustamattommaksi.

6.1.1 Muutokset metsäteollisuuden ympäristöjohtamisen käytännöissä, politiikoissa ja legitiimiydessä

Tarkasteltaessa lähemmin ensimmäistä tutkimuskysymystä metsäteollisuusyhtiöiden ympäristöjohtamisen käytäntöjen, politiikkojen ja legitiimiyden muutoksista, voidaan muutosten nähdä olleen merkittäviäkin käytännön tason näkökulmasta. Vaikka yhtiöiden sijoitukset suhteessa toisiinsa muuttuivat vain pienessä määrin, olivat yhtiöt kuitenkin pääsääntöisesti onnistuneet tuottamaan lopputuotteitaan sekä alhaisemmilla resurssimäärillä että maltillisemmilla päästöillä verrattuna vuosituhannen vaihteen tuotantoon. Yhtiöjoukossa tapahtunut ympäristöjohtamisen käytäntöjen tehostuminen mukailleekin esimerkiksi Saadian ja Ashfaqin (2010) näkemystä resurssitehokkuuden ja päästöjen alentamisen keskeisestä roolista silloin, kun metsäteollisuudessa pyritään valjastamaan ympäristövastuullisempia toimintatapoja.

Lisäksi edistyneemmät käytännöt olivat osoitus siitä, että yhtiöjoukossa oli tiettyjen keskeisten indikaattoreiden kohdalla tapahtunut merkittävää kehitystä: esimerkiksi ostosähkön kulutus oli usealla yhtiöllä madaltunut. Energia- ja materiaalitehokkuuden onkin nähty olevan ratkaisevaa vastuullisemman arvionluonnin sekä kilpailukyvyyn saavuttamisen näkökulmasta (Husgafvel ym. 2013, 8–10). Toisaalta tämän tutkimuksen tulosten valossa metsäteollisuuden yhtiöiden voitiin vertailujaksolla nähdä tehostaneen ympäristöjohtamisessaan myös muun muassa jätteiden poistoa kaatopaikoille, vaikka esimerkiksi Husgafvel ym. korostavat ensisijaisesti jätteiden synnyn ennaltaehkäisemistä ja materiaalien kierrätystä ympäristöystävällisemmässä tuotantotoiminnassa. Tulos osoittaa, että noin kahdenkymmenen vuoden aikana metsäteollisuuden jätteiden määrää on saatu alas, mutta liitettynä yleisempään keskusteluun ympäristötoimista 2020-luvulla, tämä nähdään ennemminkin jo selviönä. Näin ollen osan indikaattoreista tulisikin lähtökohtaisesti olla jo vuonna 2020 hyväksyttävällä tasolla.

Vaikka indikaattorien osalta ympäristöjohtamisen käytännöt yhtiöjoukossa olivat tehostuneet vuosituhaten vaihteesta, poikkesivat ne kuitenkin 2020 toisistaan entistä voimakkaammin. Tämä näyttäytyi ilmeisenä, kun verrattiin esimerkiksi käytäntöjen matalan tason yhtiöitä tarkasteluajankohtien välillä: vuonna 2020 matalaa käytäntöjen tasoa olisikin voinut luonnehtia 'erittäin matalaksi'. Metsäteollisuudessa osa yhtiöistä siis kehittyi muita nopeammin, jolloin muiden ympäristöjohtamisen toimet eivät suhteessa riittäneetkään hyvään tasoon. Tutkimustuloksen voidaan nähdä tukevan muun muassa ajatusta siitä, että yhtiöiden on entistä voimakkaammin innovoitava pysyäkseen metsäteollisuuden toimialalla vallitsevan luovan tuhon ja biotalouden nousun vauhdissa (Korhonen ym. 2018, 150).

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla ei taas ympäristöjohtamisen politiikkojen osalta voitu nähdä saman tyylistä aktivoitumista kuin käytännön tason osalta. Vaikka esimerkiksi tehdaskohtainen raportointi oli vertailujaksolla yhtiöjoukossa yleistynyt, oli raportoinnissa liikuttu joiltain osin myös kohti pintapuolisempaa viestintää. Muun muassa erilaisia investointeja tai ympäristöjohtamisjärjestelmiä ei juurikaan ollut avattu mainintaa enempää. Nojaten aikaisempaan tutkimuskirjallisuuteen voidaan kuitenkin todeta, että tämänkaltainen tulos oli osaltaan myös odotettavissa metsäteollisuusyhtiöiden kohdalla: keskittyminen ensisijaisesti käytäntöjen indikaattoreiden raportointiin muiden ympäristöjohtamisen osa-alueiden kattavan raportoinnin sijasta vahvistaa muun muassa Korhosen ym. (2016, 369) havaintoja toimialan ympäristöjohtamisen viestinnän

yksiulotteisuudesta, sekä Husgafvelin ym. (2013, 9) näkemystä ympäristöpolitiikkojen tason yleisestä reaktiivisuudesta ja itseohjautumattomuudesta.

Toisaalta toimialan yhtiöiden politiikkoja ei voida aivan suoraviivaisesti niputtaa passiivisiksi, vaikka tiettyjen osa-alueiden kohdalla passiivisuutta esiintyisikin. Koska tämän tutkimuksen kohdeyhtiöt jakautuivat korkean, keskitason ja matalan tason johtamis- ja viestintätyyleihin, tukevat tulokset osaltaan esimerkiksi Rädyn ym. (2016, 18–19, 22) näkemystä siitä, että metsäteollisuuden yhtiöiden ulospäinsuuntautuvan kommunikaation laadussa voidaan havaita yhtiökohtaisia eroja. On kuitenkin huomioitava, että vaikka kohdeyhtiöiden joukossa esiintyi heikon tason raportointia, ei raportointi kuitenkaan näistä yhdenkään kohdalla vastannut Rädyn ym. määritelmää 'passiivisesta' yhtiöstä, jonka viestintä on vähäistä ja perustuu pitkälti sidosryhmien omaan aktiivisuuteen. Jokaisen yhtiön nähtiinkin esimerkiksi pyrkivän kommunikoimaan ympäristöasioistaan, vaikka käytännön toteutus ei aina vastannutkaan toimialan parhaimpien raportoinnin laatua. Passiivisuuden puuttuminen on kuitenkin ymmärrettävää, sillä kohdeyhtiöt edustavat toimialallaan suuria toimijoita, joiden voidaan odottaakin raportoivan toiminnastaan oma-aloitteisesti.

Käytäntöjen ja politiikkojen muutosten lisäksi myös metsäteollisuusyhtiöiden legitimiudessa havaittiin muutoksia vertailujaksolla. Siinä missä kahden edeltävän analyysin tason kohdalla yhtiöiden suhteelliset sijoitukset olivat muuttuneet vain vähän, liittyivät legitimiuden muutokset kaikkein mutkattomimmin juuri näihin yhtiökohtaisiin sijoituksiin. Tulos yhtiöiden institutionaalisen legitimiuden eroista vertailuajankohtien välillä ei kuitenkaan tullut yllätyksenä, sillä legitimiys on yleisesti nähty herkkänä muutoksille. Esimerkiksi poliittinen ilmapiiri voi heilauttaa organisaatioiden legitimiyttä nopeastikin tasolta toiselle. (Imerman 2018.) Oli siis odotettavissa, että kahdenkymmenen vuoden aikana yhtiöiden legitimiuden tasoissa esiintyisi muutoksia.

Yhtiökohtaisten muutosten lisäksi oli myös ympäristöaiheisista lehtiartikkeleista laskettujen julkikuvassummien osalta havaittavissa samankaltaista yleisempää yhtiöjoukon sisäistä eriytymistä kuin ympäristöjohtamisen käytäntöjenkin kohdalla. Löydös tukee osaltaan muun muassa Panwarin ym. (2014, 868) havaintoja metsäteollisuudessa vallitsevasta haasteesta, jossa osan yhtiöistä nähdään laahaavan perässä niissä institutionaalisisissa odotuksissa, joita yhtiöiden ympäristöjohtamiseen ja sen osa-alueisiin yleisesti kohdistuu. Osan yhtiöistä saavuttaessa erinomaista julkisuutta,

jäi yksi tarkastelluista yhtiöistä jopa vuosituhannen vaihteen sijoitustaan heikommalle tasolle. Negatiivisten kirjoitusten vähentyessä yleisesti vuonna 2020 näyttivät kritiikin kohteeksi joutuneet yhtiöt siis jääneen entistä enemmän jälkeen legitiimiyden näkökulmasta. Toisaalta legitiimiyden eroja kuvasti osaltaan tämän tutkimuksen kohdalla niin ikään tiettyjen yhtiöiden sisältyminen kansainvälisiin sijoitusinstrumentteihin. Voidaankin nähdä, että metsäteollisuusyhtiöiden osallisuus eettisissä osakerahastoissa ja -indekseissä oli osoitus sijoittajien halukkuudesta investoida niihin ja kertoi näin ollen myös yhtiöihin liittyvästä alhaisemmasta riskistä. Myös tämän kaltaisen, alhaisen epäsystemaattisen riskin (engl. *unsystematic risk*) eli osakekohtaisen riskin on nähty olevan yhteydessä organisaatioiden nauttimaan legitiimiyteen (Bansal ja Clelland 2008, 100). Tutkimustulokset vahvistavatkin osaltaan tätä yhteyttä legitiimiyteen metsäteollisuuden kontekstissa.

6.1.2 Muutokset metsäteollisuuden ympäristöjohtamisen yhdenmukaisuuden asteessa sekä muutosten juurisyyt

Muutokset edellä mainituilla osa-alueilla olivat omiaan muovaamaan yhtiöjoukossa myös kyseisten osa-alueiden yhdenmukaisuuden astetta vertailujaksolla. Tarkasteltaessa yksityiskohtaisemmin tutkimuksen toisen ja kolmannen tutkimuskysymyksen mukaisesti metsäteollisuusyhtiöiden käytäntöjen ja politiikkojen tason yhtenevyyttä, yhdenmukaisuuden vaikutusta legitiimiyteen sekä muutosten taustasyitä voidaan todeta, että ensisijaisesti yhdenmukaisina näyttäytyvien yhtiöiden määrä – tai osuvammin sanottuna niiden vähäisyys – pysytteli tarkastelujaksolla pitkälti samoissa lukemissa. Suurin muutos olikin tapahtunut epätasapainon muodoissa: vuonna 2020 viherpesu oli selvästi yleisempää kuin vielä vuosituhannen vaihteessa.

Nykyisin metsäteollisuudessa – kuten myös monilla muillakin toimialoilla (ks. esim. Delmas & Burbano 2011; de Freitas Netto ym. 2020; Yang ym. 2020) – onkin siis yleisempää luvata ympäristöjohtamiselta enemmän kuin todellisuudessa pystytään tai viitsitään käytännössä toteuttaa. Viherpesun yleistyminen voikin indikoida, että metsäteollisuusyhtiöt kohtaavat entistä enemmän institutionaalista painetta ottaa ympäristöasiat liiketoiminnassaan huomioon. Muun muassa Yang ym. (2020, 1495–1497) toteavat omassa tutkimuksessaan, että keskeisimmät viherpesuun ajavat syyt ovat juurikin valtion, kilpailijoiden ja asiakkaiden suunnalta kantautuvat vaatimukset ympäristöystävällisempään toimintaan. Esimerkiksi ISO 14001 -standardi ja sen käyttöönotto ovat tästä hyvä esimerkki. Standardiin liitetty klassinen yhteys

ympäristöjohtamisen käytäntöjen ja politiikkojen yhdenmukaisuuden välillä ei tutkimusten valossa todellisuudessa toteudu aivan suoraviivaisesti (Boiral & Henri 2012). Sama voitiin huomata myös metsäteollisuusyhtiöiden kohdalla, kuten edellä esitettiin. Tarve näyttäytyä ympäristötietoisena ja pysyä sidosryhmien suosiossa voikin näin ollen olla taustasyynä viherpesun yleistymiseen metsäyhtiöissä. Toisaalta tulos ei näiltä osin taas tue Carloksen ja Lewisin (2018) näkemystä siitä, että merkittävät toimijat pyrkivät usein varomaan sanojaan ja tekojaan, sillä ne pelkäävät menettävänsä maineensa.

Toisaalta organisaatiot eivät aina yksinkertaisesti myöskään kerkeä muokata ympäristöjohtamisen käytäntöjään yhtä nopeasti kuin politiikkojaan. Jo viime vuosituhanen loppupuolella havaittiin, että uusien politiikkojen implementointi organisaatioissa on hidasta (Crosby 1996), eikä todellisuus ole tästä juurikaan muuttunut. Esimerkiksi Uittenbroek (2016) mukaan ympäristöjohtamisessa resurssien uudelleenkohdentamista sekä käytännön toimien mukauttamista hidastavat lukuisat haasteet, kuten organisaatioiden vakiintuneet toimintatavat ja näihin vanhoihin toimintatapoihin liitetty uskomus tehokkuudesta. Voikin olla, että metsäteollisuuden yhtiöt eivät tarkoituksella pyri viherpesemään toimintaansa – käytäntöjen ja politiikkojen epätasapaino voi yhtä lailla liittyä sekä organisaatiokulttuuriin että vakiintuneisiin organisaatorakenteisiin yleisesti yhdistettyyn hitaaseen muutosvauhtiin.

Vaikka viherpesuun viittaava ympäristöjohtaminen olikin selvästi yleistynyt viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana metsäteollisuuden toimialalla, esiintyi tämän tutkimuksen kohdejoukossa tästä huolimatta vielä myös omien ympäristötoimien vähättelyä – joskin entistä vähemmän, minkä voidaan nähdä osaltaan viittaavan vähättelyn suosion laskuun metsäteollisuudessa. Kuten luvussa 2 esitettiin, on vähättely tyypillisesti liitetty tekopyhäksi leimautumisen riskiin (Carlos & Lewis 2018, 133–134; Effron ym. 2018, 65). Tämän tutkimuksen löydökset eivät kuitenkaan suoraan tukeneet tätä näkökulmaa: vähättelyyn taipuvaiseen Metsä Boardiin ei lisähakujenkaan kautta löytynyt yhdistettäväksi ympäristörikoksia tai muita merkittäviä (tai edes vähemmän merkittäviä) ympäristöskandaaleja viimeiseltä kahdeltakymmeneltä vuodelta. Yhtiöllä ei näin ollen näyttäisi olevan syytä pelätä tekopyhäksi leimautumista. Tulosten voidaankin nähdä osaltaan laajentavan keskustelua vähättelyn ympärillä ja tarjoavan tilaa myös vaihtoehtoisille tulkinnoille vähättelyn taustasyistä. Metsä Boardin onkin voinut ajaa omien ympäristötoimien vähättelyyn esimerkiksi Starikin (2015, 351) havaintoja mukailen pelko mahdollisista tulevaisuuden ongelmista liiketoiminnassa tai pelko

sidosryhmien liian korkealle kohoavista odotuksista. Vähättely ei näin ollen liittyisikään menneisiin tapahtumiin, vaan tulevaisuuden ympäristöjohtamisen haasteisiin varautumiseen.

Muutokset metsäteollisuusyhtiöiden ympäristöjohtamisen yhdenmukaisuuden tasoissa ulottuivat tämän tutkimuksen osalta myös institutionaalisen legitimiuden tason tarkasteluun. Kuten tulosten pohjalta havaittiin, lähes kaikki tarkastellut metsäyhtiöt saivat osakseen suhteellisen korkeaa legitimiyyttä riippumatta tarkasteluhetkestä – matalalle tasolle painui tyypillisesti vain yksi yhtiö. Tämän suuntainen tulos oli odotettavissa, sillä tarkastellut metsäyhtiöt edustavat alansa merkittäviä toimijoita. Näin ollen voidaan olettaa, että yhtiöllä on riittävästi resursseja ohjailla myös sidosryhmien mielikuvia niiden toiminnasta esimerkiksi viestinnän keinoin. Tästä huolimatta metsäyhtiöiden ympäristöjohtamisen legitimiudessa voitiin vertailujaksolla kuitenkin havaita tasoeroja sekä yhtiökohtaisia muutoksia ajan yli.

Siinä missä vuosituhannen vaihteessa ympäristöjohtamisen legitimiyyttä saavutettiin pääasiassa viherpesun keinoin, osoittautui legitimiuden saavuttaminen 2020-luvulla huomattavasti vähemmän suoraviivaiseksi. Käytännössä vuonna 2020 korkeaa legitimiyyttä saavutettiin metsäteollisuuden yhtiöissä sekä viherpesun, vähättelyn että käytäntöjen ja politiikkojen yhdenmukaisuuden keinoin. Kuten edellä jo todettiin, oli legitimiuden taso vaihdellut vertailujaksolla myös yhtiökohtaisesti, eikä korkea legitimiys näin ollen kerääntynyt tarkasteluajankohtien välillä tietyille yhtiöille – Stora Ensoa lukuun ottamatta. Näin ollen tulokset poikkesivat suurelta osin muun muassa Kuon ja Yi-Ju Chenin (2013, 1481) havainnoista, joiden mukaan aikaisempi korkea legitimiuden taso ympäristöasioissa on yhteydessä korkeampaan legitimiuden tasoon myös jatkossa. Toisaalta tämän tutkimuksen aikaväli oli pitkä. Voikin olla, että tarkasteltaessa metsäyhtiöitä esimerkiksi viiden vuoden ajalta korkea legitimiys olisikin kerääntynyt tietyille yhtiöille peräkkäisinä vuosina.

Syitä metsäyhtiöiden legitimiuden saavuttamisen epäsystemaattisuudelle voi olla lukuisia, eikä niitä kaikkia voida tämän tutkimuksen puitteissa käsitellä. Yksi vartenotettava vaihtoehto liittyy kuitenkin sidosryhmiin ja objektiivisen havainnoinnin haasteisiin. Onkin tyypillistä, että sidosryhmillä ei yksinkertaisesti ole riittävästi tietoa tai taitoa arvioida organisaatioiden vastuullisuutta. Kuluttaja saattaa esimerkiksi asettaa liikaa painoarvoa yksittäisille vastuullisuuden osa-alueille – kuten kierrätykselle – tai

yhtiön yleisesti suotuisana koetulle brändille. (Peloza ym. 2012, 81–83.) Vinoumat eivät kuitenkaan vaikuta ainoastaan kuluttajien havainnointiin, vaan vastuullisuuteen ja sen arviointiin liitetty yleinen epämääräisyys ja mittareiden yhdenmukaisuuden puute hankaloittaa myös asiantuntijoiden työtä esimerkiksi ESG-arvioiden luomisessa (Billio ym. 2021). Sidosryhmien objektiivisuuden haasteiden näkökulmasta metsäteollisuuden yhtiöiden legitimiuden muodostumisen epäsystemaattisuus näyttäytyykin inhimilliseltä ja jopa tietyiltä osin väistämättömältä organisaatioiden alati muuttuvassa toimintaympäristössä.

Sen lisäksi, että legitimiyttä saavutettiin vaihtelevin toimintatavoin vuonna 2020, voitiin tulosten pohjalta havaita, että viherpesemisen keinoin saavutettiin myös entistä alhaisempaa legitimiyttä metsäteollisuuden yhtiöissä. Vaikka vinoumien rooli sidosryhmien kokemuksissa ja havainnoissa nähdään ilmeisenä, on eri toimijoilla tästä huolimatta kyky havaita ristiriitoja organisaatioiden sanojen ja tekojen taustalla, sekä luoda johtopäätöksiä näiden pohjalta. Tulokset tukevatkin esim. Schererin ym. (2013) havaintoja siitä, että ympäristöraportoinnin läpinäkyvyyden lisääntyminen hankaloittaa legitimiuden saavuttamista viherpesun kautta – joskaan se ei ole mahdotonta, kuten tämänkin tutkimuksen kohdalla havaittiin. Toisaalta läpinäkyvyys voi olla taustalla myös siinä, miksi Metsä Board saavutti korkean legitimiuden tason ympäristötoimiensa vähättelyn avulla: yhtiötä ei voida suoraviivaisesti leimata tekopyhäksi, kun sen käytännöt olivat selvästi korkeammalla tasolla kuin yhtiö antoi odottaa. Läpinäkyvyyden lisääntymisestä voi näin ollen olla hyötyä myös legitimiydelle, jos yhtiö osaa tietoisesti asemoida sanansa ja tekonsa oikeaan suhteeseen vähättelyn keinoin. Vähättelyn alhaisen määrän voidaan kuitenkin nähdä indikoivan tällaisen strategian harvinaisuutta, mikä on ymmärrettävää ottaen huomioon vihreiden arvojen ilmaisemisen keskeisyyden nykyajan liiketoiminnassa (ks. esim. Liao ym. 2020).

6.1.3 Teoreettiset ja käytännön implikaatiot

Tällä tutkimuksella voidaan nähdä olevan useita teoreettisia implikaatioita. Ensinnäkin se tarjoaa näyttöä kansainvälisessä metsäteollisuudessa tapahtuneista ympäristöjohtamisen muutoksista viimeisen noin kahdenkymmenen vuoden aikana. Tulokset osoittavat toimialalla tapahtuneen kehitystä niin resurssitehokkuudessa kuin päästöjen vähentämisessä, mutta tuovat esiin myös entistä selvemmän eron yhtiöiden edistyksellisyyden tasoissa yhdistäen tutkimuksen laajempaan keskusteluun muun

muassa metsäteollisuuden ympäristöjohtamisen kehityssuunnasta sekä toimialan haasteista siirryttäessä kohti biotaloutta. Tähän keskusteluun liittyvät myös tutkimuksessa havaitut ympäristöaiheiden raportoinnin laadun muutokset, jotka eivät ole täysin tasapainoisesti kehittyneet parempaan suuntaan. Löydökset vahvistavat lisäksi aiempaa tutkimusta (ks. esim. Diouf & Boiral 2017) siitä, että raportointia käytetään organisaatioissa mielikuvien johtamisen työkaluna ympäristöjohtamisen kentällä.

Myös metsäteollisuuden ympäristöjohtamisen käytäntöjen, politiikkojen ja legitiimiyden yhdenmukaisuuden tarkastelun voidaan nähdä rikastuttaneen teoreettista keskustelua organisaatioiden sanojen ja tekojen epätasapainon seurauksista. Sen lisäksi, että tulokset vahvistavat viherpesun yleistymisen metsäteollisuuden kontekstissa, osallistuvat ne myös tutkimukseen viherpesun sekä tyypillisesti alhaisemman tason legitiimiyden välisestä yhteydestä. Vielä keskeisemmin tutkimus tarjoaa kuitenkin vaihtoehtoisia näkökulmia omien ympäristötoimien vähättelyyn (engl. *reverse decoupling*) (Carlos & Lewis 2018, 157), joka on saanut osakseen vähemmän huomiota kuin muut käytäntöjen ja politiikkojen yhdenmukaisuuden muodot. Yleisellä tasolla tutkimus osallistuu näin ollen laajempaan keskusteluun organisaatioiden toiminnasta monimutkaisissa toimintaympäristöissä ja haastaa lisäksi vähättelyyn liittyvää diskurssia vahvistamalla näkemystä siitä, että taustalla mahdollisesti vaikuttava tekopyhäksi leimautumisen pelko ei välttämättä aina liity menneisyyden virheisiin. Taustalla voikin olla esimerkiksi huolta liiketoiminnan tulevista haasteista sekä sidosryhmien liian korkeiksi nousevista odotuksista.

Teoreettisten implikaatioiden lisäksi tämän tutkimuksen tuloksilla on myös käytännön implikaatioita. Ensinnäkin ne tarjoavat metsäteollisuusyhtiöille keinon tarkastella toimialan ympäristöraportoinnin tilaa ja reflektoida omaa raportointiaan tähän. Esimerkiksi käytännön tason indikaattorit ovat olleet käytössä vähintään tämän tutkimuksen aikajänteen ajan ja niitä voisi näin ollen luonnehtia jo vakiintuneiksi – sellaisiksi, joista kaikkien tulisi vähintäänkin raportoida. Lisäksi tulokset tarjoavat yhtiöille mahdollisuuden suhteuttaa omia ympäristötoimiaan alan muiden toimijoiden tilanteeseen ja tarkastella näin kehityksen edistyskellisyyttä: voidaanko käytäntöjä ja politiikkoja luonnehtia korkeatasoisiksi vai onko mahdollisesti havaittavissa jälkeen jäämistä kilpailijoiden ympäristöjohtamisen kehityksen vauhdista? Näin ollen tutkimus tarjoaa pohjan, jonka kautta metsäteollisuuden yhtiöt voivat kartoittaa tilannettaan

nykyajan liiketoiminnallisessa ympäristössä, jossa ympäristövastuullisuus nähdään yhä keskeisemmässä roolissa.

Ympäristöjohtamisen yhdenmukaisuuden tasoista ja niiden vaikutuksista legitiimiyteen tehdyillä löydöksillä voidaan niin ikään nähdä olevan käytännön implikaatioita, joista hyötyvät metsäteollisuuden organisaatioiden lisäksi laajemmin eri toimialojen organisaatiot omien liiketoimintojensa kontekstissa. Ympäristöjohtamiseen liittyvien lupauksen lunastamattomuuden yleistymisen ja toisaalta myös läpinäkyvyyden lisääntyminen asettavat organisaatiot haastavaan tilanteeseen sidosryhmien vaatiessa entistä vastuullisempia toimintatapoja. Tämä tutkimus havainnollistaa kuitenkin, kuinka viherpesu ei suosioistaan huolimatta johda läheskään aina toivottuihin tuloksiin. Toisaalta se myös osoittaa institutionaalisen legitiimiyden haurautta ja jopa epäsystemaattisuutta ympäristöjohtamisen kentällä. Organisaatiot voivatkin tulosten pohjalta tarkastella omia toimintatapojaan ja pohtia niiden kestävyyttä muun muassa raportoinnin sääntelyn näkökulmasta. Esimerkiksi Euroopan komissio suunnittelee uutta direktiiviä, jonka tarkoituksena on säännellä organisaatioiden vastuullisuusraportointia ja sen sisältöä entistä olennaisempaan ja vertailtavampaan suuntaan (European Commission: CSRD). Tutkimuksen tulokset tarjoavat näin ollen mahdollisuuden reflektoida mahdollisia viherpesuun yhdistettäviä toimintatapojaan ja sitä, miten läpinäkyvyyden lisääntyminen tulee vaikuttamaan organisaatioiden ympäristöjohtamisen legitiimiyteen.

6.2 Tutkimuksen rajoitukset

Kuten jokaisessa tutkimuksessa, on tässäkin tutkimuksessa omat rajoituksensa. Yksi suurimpia haasteita tutkimuksen toteuttamisessa olikin vertailukelpoisen aineiston kerääminen. Tämä vaati muun muassa kohdejoukon rajaamista, jota käsiteltiin tarkemmin luvussa 4.2. Kohdejoukon supistamisen myötä tästä tutkimuksesta ei ymmärrettävästi saatu yhtä laajaa kuin Kuisman (2004) väitöskirjassa. Aikaisempaa pienemmästä kohdejoukosta huolimatta tutkimuksessa saatiin kuitenkin pitkittäisasetelmassa vertailukelpoisia tuloksia.

Vertailtavuuteen vaikutti myös se, että jokaiselta tarkasteltavalta yhtiöltä jäi puuttumaan tutkimuksessa tarvittavia tietoja. Kuten Kuisma (2004, 58) omassa väitöskirjassaan toteaaakin, jokaisen yhtiön osalta raportointi poikkesi aina joltain osin muiden yhtiöiden raportointikulttuurista. Tämä näky selvästi myös vuoden 2020 raportoinnissa, vaikka jokainen yhtiö noudatti GRI-raportointistandardeja. Varsinkin International Paperin

kohdalla tämä oli ilmeistä kumpanakin tarkasteluajankohtana, ja sen käytäntöjen tason raportointia voikin luonnehtia vajavaiseksi. Raportoinnin tarkkuus kuitenkin vaihteli laajemminkin yhtiöjoukossa. Esimerkiksi UPM-Kymmene ja Norske Skogin osalta tietoja joutui ajoittain arvioimaan silmämääräisesti diagrammeista, joka toi väistämättä epätarkkuutta tuloksiin. Lisäksi varsinkin päästöjen osalta ei aina ollut tietoa empiirisen indikaattorin tarkkuudesta: esimerkiksi biologista hapenkulutusta (BOD) voidaan tarkastella joko viideltä tai seitsemältä päivältä. Tältä osin UPM-Kymmene ja Södra ilmoittivat tarkasti tietonsa seitsemältä päivältä (BOD7), mutta muiden yhtiöiden kohdalla jouduttiin tietojen vajavaisuuden takia tyytymään epämääräisempään aineistoon.

Yhtiöistä kerättyjen tietojen osalta jouduttiin myös vertailtavuuden takia rajoittamaan niitä lähteitä, joita voitiin aineistossa käyttää. Vuoden 2020 osalta raporteista puuttuvia tietoja löytyi ajoittain yhtiöiden omilta sivuilta: esimerkiksi International Paper ei raportissaan tuonut esiin ISO 14001 -sertifiointien määrää tuotantolaitoksissaan, mutta yhtiön verkkosivuilta asia kuitenkin selviää. Kahden eri ajankohdan välisen vertailtavuuden kannalta tässä tutkimuksessa on kuitenkin pyritty seuraamaan mahdollisimman tarkasti Kuisman (2004) aineistonkeruun lähteitä ja osaltaan myös selvittämään mihin suuntaan raportointi yhtiöissä on muuttunut. Lisäksi auditointi – niiden yhtiöiden osalta, jotka raporttinsa olivat auditoineet – ei yleisesti kata lainkaan verkkosivujen tietoja, ainoastaan raportin sisällön. Verkkosivuilta löydettyjä tietoja ei näin ollen otettu osaksi tätä tutkimusta.

Tutkimuksen osalta on myös huomioitava, että vuosituhanen vaihteen tiedot on kerätty vuosilta 1997–2000, kun taas nykypäivän tiedot kattavat vain vuoden 2020. Tämän voidaan nähdä vaikuttavan muun muassa lehtiartikkeleista tehtyihin päätelmiin. Esimerkiksi mediahuomion vuosittaisen määrän voidaankin olettaa kasvaneen, sillä vuodelta 2020 saatiin kerättyä lähes yhtä paljon artikkeleita kuin vuosituhanen vaihteessa neljältä vuodelta. Legitiimiyden vertailtavuuteen vaikutti myös se, että ESG-luokitukset sekä vastuulliset rahastot ja indeksit eivät 2020-luvulla keskittyneet enää vain ympäristöasioihin, vaan niiden kohdalla ympäristövastuu oli vain yksi osa organisaatioiden vastuullisuuskenttää. Onkin todennäköistä, että jälkimmäisenä ajankohtana kohdeorganisaatioiden arvioituun legitiimiyteen vaikutti myös osaltaan yhtiöiden suoriutuminen sosiaalisen vastuun ja hallinnoinnissa osa-alueilla. Lisäksi rahastojen osalta on huomautettava, että ne julkaisevat usein vain kymmenen suurinta omistustaan.

Tässä tutkimuksessa saatiin tietoa sekä tällaisista rahastoista että muutamasta sellaisesta, jossa koko omistusrakenne oli tarkasteltavissa. Täyttä varmuutta kaikkien rahastojen koko sisällöstä ei siis tämän tutkimuksen puitteissa ole voitu taata.

6.3 Jatkotutkimusehdotukset

Haasteista huolimatta – ja myös osin niistä johtuen – tässä tutkimuksessa saatujen tulosten kohdalla voidaan kuitenkin nähdä useita mahdollisuuksia jatkotutkimuksille. Ensinnäkin tutkimus tarjoaa pohjan, jonka kautta laajentaa sekä tarkentaa ympäristöjohtamisen käytäntöjen ja politiikkojen yhdenmukaisuuden tutkimusta. Tällä ja muilla toimialoilla voitaisiin selvittää muun muassa niitä taustatekijöitä, jotka ajavat metsäyhtiöt viherpesuun, vaikka sen avulla ei saavutetakaan korkeaa ympäristöjohtamisen legitimiyyttä. Vastaavasti vähättelyn osalta olisi tärkeää tarkastella motivaatioita toiminnan taustalla Metsä Boardin tilannetta vastaavissa tapauksissa: johtuuko vähättely tulevaisuuden virheisiin varautumisesta, strategisesta asemoinnista läpinäkyvyyden aikakautena vai mahdollisesti jostain aivan muusta? Näin yhdenmukaisuuksien muotojen ympärillä käytävä keskustelu rikastuisi myös vähättelyn osalta. Lisäksi legitimiyden epäsystemaattisuus vaatii osakseen lisätutkimusta muista legitimiyden tasoon mahdollisesti vaikuttavista tekijöistä ja vaikutusten voimakkuudesta verrattuna ympäristöjohtamisen käytäntöihin ja politiikkoihin: miltä osin esimerkiksi organisaatioiden yleinen tunnettuus voi paikata niiden ympäristöjohtamisen heikkouksia?

Organisaatioiden tapa kommunikoida ympäristöjohtamisestaan on lisäksi selvästi muuttunut tässä tutkimuksessa tarkasteltujen kahden eri ajankohdan välillä. Vuosituhannen vaihteen ja 2020-luvun välillä viestintäteknologia on edennyt harppauksin, ja organisaatiot viestivät nykyisin enemmän esimerkiksi myös verkkosivujen ja sosiaalisen median kanavien kautta. Esimerkiksi Mäkelä (2017, 1343–1344) havaitsi vuosien 2000–2012 metsäteollisuusyhtiöiden raportointia tarkastelevassa tutkimuksessaan yhtiöiden raportoivan entistä harvempia ympäristötoiminnan indikaattoreita sekä erityisen vähän politiikkojen tason indikaattoreita. Tämän nähtiin johtuvan esimerkiksi ympäristö- ja vuosiraporttien integroinnista yhdeksi raportiksi, jolloin yksityiskohtaisemmalle tarkastelulle ei yksinkertaisesti välttämättä jää tilaa. Tämän tutkimuksen pohjalta voitaisiinkin tarkastella, kuinka metsäyhtiöiden ympäristöjohtamisen yhdenmukaisuuden aste mahdollisesti muuttuisi, jos aineistoa

käytäntöjen ja politiikkojen tasoista kerättäisiin raporttien lisäksi myös muista yhtiöiden viestintäkanavista.

Kommunikointi- ja viestintäkanavien lisäksi myös vastuullisten ympäristökäytäntöjen ja -politiikkojen indikaattorien osalta voidaan nähdä tapahtuneen kehitystä. Siinä missä vuosituhanen vaihteessa esimerkiksi hiilidioksidipäästöistä puhuttiin hyvin yksinkertaiseen sävyyn, oli vuoden 2020 raporteissa pääsääntöisesti puhuttu hiilidioksidipäästöistä eri laajuuksissa (scope 1-, scope 2- ja jopa scope 3-luokan päästöistä). Lisäksi raporteista löytyi laajemmin esimerkiksi biodiversiteettiin liittyviä teemoja, sekä muita YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin (SDG-tavoitteisiin) sidottuja aiheita. Tämän voidaan nähdä kertovan siitä, että 2020-luvulla vastuullisuusraportoinnissa ei riitä enää suppea katsantokanta, vaan vastuullisuuden tulisi levittäytyä koko toimitusketjun ja toimintaympäristön kattavaksi (Pizzetti ym. 2021). Tutkimusta voisikin jatkojalostaa käsittelemään laajemmin ympäristöjohtamisen osa-alueita vertailemalla yhdenmukaisuuden astetta, kun mukana tarkastelussa olisi nykypäivän standardeilla keskeisimmät indikaattorit sekä koko toimitusketjun vastuullisuus. Tätä tukisivat myös Euroopan komissiossa valmisteilla olevat uudet vastuullisuusraportointistandardit (European Commission: CSRD), joista ensimmäinen sarja on astumassa läpi mennessään voimaan jo lokakuussa 2022.

Rajauksesta ja vertailtavuudesta johtuen tämän tutkimuksen fokus oli myös vahvasti länsimaissa yhtiöissä ja niiden ympäristöjohtamisessa. Kuten luvussa 4.2 todettiin, muun muassa Aasian merkitys sellun ja paperin tuotannolle ja kulutukselle on kuitenkin nykypäivänä merkittävä. Ympäristöjohtamisen yhdenmukaisuuden astetta olisikin syytä tarkastella myös länsimaiden ulkopuolella. Muun muassa erilaisen lainsäädännön ja kulttuuristen normien vaikutuksia olisi mielenkiintoista tarkastella: miten yhdenmukaisuuden aste vaihtelee länsimaalaisten ja ei-länsimaalaisten yhtiöiden keskuudessa, ja mistä mahdolliset eroavaisuudet voisivat johtua? Saavutetaanko jommassakummassa kontekstissa esimerkiksi legitimiyyttä helpommin?

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Akateemisten tutkimusten luotettavuutta tarkastellaan perinteisesti reliabiliteetin, validiteetin sekä yleistettävyyden kriteerien kautta. Tarkoituksena on luoda kokonaisvaltainen kuva näiden toteutumisesta tutkimusprosessin aikana, jotta tutkimus voidaan tuloksiltaan ja johtopäätöksiltään todeta tieteen kriteerit täyttäväksi.

Ontologisesta näkökulmasta tarkasteltuna edellä mainitut kriteerit nojaavatkin vahvasti muun muassa objektiivisuuteen sekä realismiin. (Eriksson & Kovalainen 2008, 291, 294.) Tämän tutkimuksen ontologinen – eli todellisuuden rakenteita tarkasteleva – näkökulma painottuu kuitenkin selvästi enemmän relativismiin. Relativismin näkökulmasta todellisuutta ei nähdä absoluuttisena, vaan nimensä veroisesti suhteellisena: tietyt havaittavissa olevat rakenteet eivät kerro riippumattomasta todellisuudesta, vaan tehdyt havainnot kuvastavat tarkastelijan suhdetta todellisuuteen. Relativismi ei siis tunnusta, että olisi olemassa yhtä todellisuutta, joka on riippumaton ihmisen ajattelusta. Näin ollen esimerkiksi käyttämämme kielen nähdään rakentavan todellisuutta. (O’Grady 2014, 59.) Koska kieli on näin merkittävässä roolissa todellisuuden rakentumisessa, voidaan myös tässä tutkimuksessa relativismin kautta tarkastella aineistona keskeisesti hyödynnettyjä raportteja ja artikkeleita kuvauksina niiden käsittelemistä todellisuuksista.

Siitä huolimatta, että relativismin kautta vastuullisuusraportit, vuosiraportit sekä muut kirjalliset lähteet tämän tutkimuksen aineistossa nähdään todellisuutta ilmentävinä, eivät dokumentit itseisarvoisesti ole puolueettomia. Kuten Prior (2004, 345) toteaa, dokumenttien taustalla on lähtökohtainen ajatus siitä, että ne ovat tuotettu jonkun tietyn sidosryhmän luettavaksi jostain tietystä syystä. Näin ollen organisaatioiden taloudellisten raporttien voidaan nähdä palvelevan esimerkiksi ensisijaisesti sijoittajia, lainanantajia ja muita organisaation taloudellisia tietoja lähtökohtaisesti hyödyntäviä tahoja. Vastuullisuusraportit ja muut organisaation vastuullisuudesta kertovat dokumentit eivät ole poikkeus, sillä useat eri sidosryhmät edellyttävät aiheesta tietoja – vaihtelevista syistä.

Tässä tutkimuksessa onkin relativismiin pohjautuvasta lähestymistavasta huolimatta tiedostettu myös kirjallisuudessa esiin noussut kritiikki vastuullisuusraportointia kohtaan. Esimerkiksi Milne ja Grey (2013, 17) huomauttavat, että vastuullisuudesta raportointi ja organisaatioiden todellinen suoritus eivät aina tarkoita samaa asiaa. Raportoinnin laatu vaikuttaakin siihen, miten vastuullisuusraportin lukija saa selville mitä käytännössä vastuullisuuden eteen on käytännössä tehty tai mitä jätetty tekemättä. Mäkelä (2017, 1344) havaitsi jopa, että vallitsevasta vastuullisuuden trendistä huolimatta vastuullisuusraportoinnille annettu painoarvo raportoivissa metsäteollisuuden yhtiöissä on heikentynyt. Onkin siis ymmärrettävää, että raportoinnin ontologinen tarkastelu yksikantaisen luotettavina kuvauksina ympäröivästä todellisuudesta ei tee tutkimuksesta lähtökohtaisesti luotettavaa. Tässä tutkimuksessa olenkin lähestynyt tätä kritiikkiä kahdesta näkökulmasta, jotka kytkeytyvät toisiinsa.

Ensinnäkin tutkimuksen yhtenä tarkoituksena on jo itsessään tuoda esiin sekä tarkastella Milnen ja Greyn (2013, 17) edellä mainittua kritiikkiä raportin väitteiden ja organisaation todellisten toimien eriparisuudesta. Kuten luvussa 2 tuotiin esiin, organisaatiot usein toimivat ympäristöasioissa sekä hyvässä että pahassa omien julkilausumiensa vastaisesti. Vaikka aineistossa käytetyt dokumentit siis lähtökohtaisesti nähtäisiinkin todellisuutta kuvaavina, ei raporttien ‘valheellisuus’ itsessään luo ristiriitaa tarkasteltuna muiden aineistona hyödynnettyjen dokumenttien kanssa: koko tutkimuksen kantavana teemana on havainnoida sitä, miten organisaatioiden väitteet osuvat yhteen muista lähteistä kerättyjen tietojen kanssa ja minkälaisia seurauksia tällä on organisaatioiden legitimiydelle.

Toisena näkökulmana kritiikkiin vastaamisessa liittyikin juuri se, että vastuullisuusraportit, vuosikatsaukset ja muut organisaatioiden itse tuottamat dokumentit eivät yksinään toimi tutkimuksen lähdeaineistona. Vaikka vastuullisuusraporteissa organisaatioilla olisi kannuste esimerkiksi kaunistella omia ympäristötoimiaan, tässä tutkimuksessa hyödynnettyjen muiden toimijoiden tuottamien dokumenttien kohdalla tämä ei lähtökohtaisesti ole uskottavaa. Muun muassa ESG-luokituksia tarjoavien yritysten kohdalla voidaan ajatella, että niiden intresseissä ei ole palvelella tiettyä metsäteollisuuden organisaatiota yli muiden ja tarjota tälle näin ollen parempaa luokitusarviota alan muihin toimijoihin verrattuna. Siitä huolimatta, että luokitusyrityksiä on kritisoitu muun muassa arviointimenetelmien läpinäkymättömyydestä (Boiral ym. 2020, 8) sekä suurempien organisaatioiden suhteellisesti paremmista luokituksista (Drempetic ym. 2019, 348), kritiikki ei suoraan ole ongelma tämän tutkimuksen luotettavuuden näkökulmasta. Kuten Drempetic ym. (2019, 348) toteavat, syy parempaan ESG-luokitukseen joillain organisaatioilla voi liittyä yksinkertaisesti siihen, että suuremmat organisaatiot yleisesti raportoivat toiminnastaan pienempiä enemmän. Tällöin jo ympäristöraporttien saatavuus nostaa luokitusta. Tämän tutkimuksen kohdeorganisaatioilla tämä ei kuitenkaan ole ongelma, sillä jokainen raportoi ympäristöön liittyvistä toimistaan ja voidaan näin ollen nähdä olevan lähtökohtaisesti ‘samalla viivalla’ muiden yhtiöiden kanssa.

Koska alussa mainitut tiukkaan objektiivisuuteen ja absolutismiin nojaavat luotettavuuden kriteerit eivät tämän tutkimuksen näkökulmasta osoittaudu kaikista toimivimpina, tarkastellaan luotettavuutta Erikssonin ja Kovalaisen (2008, 294) sekä Korstjensin ja Moserin (2018, 121) suositusten mukaisesti uskottavuuden,

siirrettävyyden, luotettavuuden sekä vahvistettavuuden näkökulmasta. Vaikka tutkimuksessa on pyritty hiomaan tutkimusasetelmaa tästä näkökulmasta, ontologian näkökulmasta ei voida suoraan taata, että muut tutkijat tulkitisivat esimerkiksi uutisartikkeleiden sisältöä positiivinen–neutraali–negatiivinen-akselilla täysin vastaavanlaisesti.

Laadullisen tutkimuksen *uskottavuudella* (engl. *credibility*) viitataan tutkimuksen sisäiseen validiteettiin ja siihen, miten todenmukaisina tutkimusmenetelmin kerätyt tiedot ja tutkimuksen tuloksia voidaan pitää. Yksi keino tähän on hyödyntää *triangulaatiota* (engl. *triangulation*), jolla tarkoitetaan yksinkertaisuudessaan sitä, että dataa on kerätty, analysoitu ja tarkistettu eri tavoin. Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty *aineistotriangulaatiota* (engl. *data triangulation*), jolla tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että tutkimuksessa on hyödynnetty useita eri aineistoja. (Kortsjens & Moser 2018, 121.) Sen lisäksi, että tutkimus pohjautuu kahden eri aikakauden aineistoihin – mikä luo itsessään jo ajallista hajautusta –, aikaisemmin tässä luvussa mainitut perustelut eri lähdeaineistojen käyttöön tukevat triangulaatiota ja tätä kautta myös tutkimuksen uskottavuutta. Kovalainen ja Eriksson (2008, 294) liittävät uskottavuuteen lisäksi teoriapohjan vakauden, jota on pyritty ottamaan huomioon muun muassa viimeaikaisten tutkimusten hyödyntämisellä, lähteiden lukumäärällä sekä niiden keskinäisellä dialogisuudella.

Korstjens ja Moser (2018, 122) kuvaavat *siirrettävyyttä* (engl. *transferability*) tutkimuksen soveltuvuutena. Lähtökohtana on, että tutkimusprosessi on kuvattu mahdollisimman yksityiskohtaisesti, jotta lukijalle selviää esimerkiksi se, minkälaisessa ympäristössä tutkimus on toteutettu tai minkälainen otos on kyseessä. Kaiken kaikkiaan voidaan nähdä, että kyse on tutkimuksen yleistettävyydestä: lukijan tulisi kyetä soveltamaan tutkimuksen tuloksia omaan toimintaympäristöönsä. Tätä luotettavuuden kriteeriä on tässä tutkimuksessa pyritty huomioimaan mahdollisimman seikkaperäisellä tutkimusmenetelmien kuvaamisella, kuten kohdeorganisaatioiden valinta- ja poissulkukriteerien perusteluilla sekä eri analyysitasojen sisällön huolellisella kuvailulla. Yleistettävyyden ja sen takaamisen lisäksi siirrettävyyteen on liitetty ajatus siitä, että tutkimuksen tuloksilla on yhteys aikaisempien tutkimusten tuloksiin (Eriksson & Kovalainen 2008, 294). Johtopäätöksissä onkin tunnistettu yhteyksiä tämän tutkimuksen ja aikaisempien aihetta käsittelevien julkaisujen löydösten välille, ja liitetty tutkimus samalla osaksi yleisempää akateemista keskustelua tutkitun aiheen ympärillä.

Viimeiset kaksi tämän tutkimuksen laatua tarkastelevat kriteerit ovat luotettavuus sekä vahvistettavuus, jotka voidaan nähdä sisällöiltään melko yhtäläisinä. Siinä missä *luotettavuus* (engl. *dependability*) tarkastelee tutkimusprosessin johdonmukaisuutta ja valitun tutkimusmetodologian vaatimusten noudattamista, *vahvistettavuus* (engl. *confirmability*) käsittelee tutkijan neutraaliutta eli puolueettomuutta. Tyypillisesti näitä kriteereitä pyritään huomioimaan tutkimuksissa läpinäkyvyyden kautta, jolloin käytettyjä lähteitä, aineistoja, analyysi- ja johtopäätöksiä sekä muita tutkijan päätöksenteosta ja tutkimuksen suunnan valinnoista kertovia tekijöitä tuodaan selkeästi ilmi. (Korstjens ja Moser 2018, 122.) Tämän tutkimuksen liitteissä on muun muassa raportoitu analyysissä käytettyä aineistoa sen eri vaiheissa. Sen lisäksi tutkimustekstissä on pyritty perustelemaan tietyt valinnat esimerkiksi analyysivaiheessa tai johtopäätöksissä, jotta yhteys liitteistä löytyvän aineiston ja tutkimuksen tulosten välillä voidaan vaivattomasti havaita.

Lähteet

- Aftonbladet 10.10.2001. Sveaskog och Assi Domän bildar statlig skogsjätte. <<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/1kOjzq/sveaskog-och-assi-doman-bildar-statlig-skogsjatte>>, *haettu* 04.10.2021.
- Ahmadi, A. – Garraoui, M. – Bouri, A. (2018) Environmental performance, indicators and environmental democracy: a cross-national study. *Environmental Policy and Law*, Vol. 48 (6), 354–361.
- Bansal, P. – Clelland, I. (2004) Talking trash: legitimacy, impression management, and unsystematic risk in the context of the natural environment. *Academy of Management Journal*, Vol. 47 (1), 93–103.
- Bansal, P. – Clelland, I. (2008) Talking trash: legitimacy, impression management, and unsystematic risk in the context of natural environment. *Academy of Management Journal*, Vol. 47 (1), 93–103.
- Bansal, P. – DesJardine, M. (2014) Business sustainability: it is about time. *Strategic Organization*, Vol. 12 (1), 70–78.
- Benton, G. (1970) Carbon dioxide and its role in climate change. *Proceedings of the National Academy of Science*, Vol. 67 (2), 898–899.
- BillerudKorsnäs.com 20.06.2012. Billerud and Korsnäs to merge, creating a leading packaging materials company. <<https://www.billerudkorsnas.com/press--news/press-releases/2012/billerud-and-korsnas-to-merge-creating-a-leading-packaging-materials-company>>, *haettu* 04.10.2021.
- Billio, M. – Costola, M. – Hristova, I. – Latino, C. – Pelizzon, L. (2021) Inside the ESG ratings: (Dis)agreement and performance. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Vol. 28 (5), 1426–1445.
- Boiral, O. – Brotherton, M-C. – Talbot, D. (2020) Building trust in the fabric of sustainability ratings: an impression management perspective. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 260, 1–15.
- Boiral, O. – Henri, J-F. (2012) Modelling the impact of ISO 14001 on environmental performance: a comparative approach. *Journal of Environmental Management*, Vol. 99, 84–97.
- Carlos, W. – Lewis, B. (2018) Strategic silence: withholding certification status as a hypocrisy avoidance tactic. *Administrative Science Quarterly*, Vol. 63 (1), 130–169.
- Carter, K. – Jayachandran, S. – Murdock, M. (2021) Building a sustainable shelf: the role of firms' sustainability reputation. *Journal of Retailing*, Vol. 97 (4), 507–522.
- Christensen, L. – Morsing, M. – Thyssen, O. (2013) CSR as aspirational talk. *Organization*, Vol. 20 (3), 372–393.
- Confederation of European Paper Industries (2020) *Key statistics 2020: European pulp & paper industry*. <<https://www.cepi.org/wp-content/uploads/2021/07/Key-Stats-2020-FINAL.pdf>>, *haettu* 06.10.2021.
- Crosby, B. (1996) Policy implementation: the organizational challenge. *World Development*, Vol. 24 (9), 1403–1415.
- de Freitas Netto, S. – Sobral, M. – Ribeiro, A. – Soares, G. (2020) Concepts and forms of greenwashing: a systematic review. *Environmental Sciences Europe*, Vol. 32 (1), 1–12.
- Del Giudice, A. – Rigamonti, S. (2020) Does audit improve the quality of ESG scores? Evidence from corporate misconduct. *Sustainability*, Vol. 12 (14), 1–16.

- Delmas, M. – Burbano, V. (2011) The drivers of greenwashing. *California Management Review*, Vol. 54 (1), 64–87.
- Diouf, D. – Boiral, O. (2017) The quality of sustainability reports and impression management: a stakeholder perspective. *Accounting, auditing and accountability*, Vol. 30 (3), 643–667.
- Dorfleitner, G. – Halbritter, G. – Nguyen, M. (2015) Measuring the level and risk of corporate responsibility – an empirical comparison of different ESG rating approaches. *Journal of Asset Management*, Vol. 16 (7), 450–466.
- Drempetic, S. – Klein, C. – Zwergel, B. (2019) The influence of firm size on the ESG score: corporate sustainability ratings under review. *Journal of Business Ethics*, Vol. 167 (2), 333–360.
- Effron, D. – O'Connor, K. – Leroy, H. – Lucas, B. (2018) From inconsistency to hypocrisy: When does "saying one thing but doing another" invite condemnation? *Research in Organizational Behavior*, Vol. 38, 61–75.
- Elsbach, K. (2003) Organizational perception management. *Research in Organizational Behavior*, Vol. 25, 297–332.
- Eriksson, E. – Kovalainen, A. (2008) *Qualitative methods in business research*. SAGE, Kalifornia.
- Escrig-Olmedo, E. – Fernández-Izquierdo, M. – Ferrero-Ferrero, I. – Rivera-Lirio, J. – Muñoz-Torres, M. (2019) Rating the raters: evaluating how ESG rating agencies integrate sustainability principles. *Sustainability*, Vol. 11 (3), 1–16.
- Eskola, J. – Suoranta, J. (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere.
- Etter, M. – Colleoni, E. – Illia, L. – Meggiorin, K. – D'Eugenio, A. (2018) Measuring organizational legitimacy in social media: assessing citizens' judgements with sentiment analysis. *Business & Society*, Vol. 57 (1), 60–97.
- Euroopan komissio (2021) *Uusi EU:n metsästrategia 2030*. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Euroopan komissio, Bryssel.
- European Commission: Corporate Sustainability Reporting, <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en>, haettu 06.10.2021.
- European Commission: CSRD. Questions and answers: Corporate Sustainability Reporting Directive proposal, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_21_1806>, haettu 21.01.2022.
- Ferrera, C. – De Feo, G. (2021) Environmental assessment of the recycled paper production: the effects of energy supply source. *Sustainability*, Vol. 13 (9), 1–16.
- Friede, G. – Busch, T. – Bassen, A. (2015) ESG and financial performance: aggregated evidence from more than 2000 empirical studies. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, Vol. 5 (4), 210–233.
- GlobeNewswire.com 01.07.2015. WestRock company formed with completion of merger of MeadWestvaco and RockTenn. <<https://www.globenewswire.com/news-release/2015/07/01/749119/10140347/en/WestRock-Company-Formed-with-Completion-of-Merger-of-MeadWestvaco-and-RockTenn.html>>, haettu 04.10.2021.

- Gotschol, A. – De Giovanni, P. – Esposito Vinzi, V. (2014) Is environmental management economically sustainable business? *Journal of Environmental Management*, Vol. 144, 73–82.
- Gritten, D. – Mola-Yudego, B. – Delgado-Matas, C. (2012) Media coverage of forest conflicts: A reflection of the conflicts' intensity and impact? *Scandinavian Journal of Forest Research*, Vol. 27 (2), 143–153.
- Haack, P. – Schilke, O. – Zucker, L. (2021) Legitimacy revisited: disentangling propriety, validity, and consensus. *Journal of Management Studies*, Vol. 58 (3), 749–781.
- Hansen, J. – Kharecha, P. – Sato, M. – Masson-Delmotte, V. – Ackerman, F. – Beerling, D. – Hearty, P. – Hoegh-Guldberg, O. – Hsu, S-L. – Parmesan, C. – Rockström, J. – Rohling, E. – Sachs, J. – Smith, P. – Steffen, K. – Van Susteren, L. – von Schuckmann, K. – Zachos, J. (2013) Assessing “dangerous climate change”: required reduction of carbon emissions to protect young people, future generations and nature. *PLOS One*, Vol. 8 (12), 1–26.
- Hauptmann, C. (2018) Corporate sustainability & bank loan pricing: it pays to be good, but only when banks are too. *Academy of Management Proceedings*, Vol. 2018, 1–51.
- Husgafvel, R. – Watkins, G. – Linkosalmi, L. – Dahl, O. (2013) Review of sustainability management initiatives within Finnish forest products industry companies – Translating EU level steering into proactive initiatives. *Resources, Conservation and Recycling*, Vol. 76, 1–11.
- Imerman, D. (2018) Contested legitimacy and institutional change: unpacking the dynamics of institutional legitimacy. *International Studies Review*, Vol. 20 (1), 74–100.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (2019) *Climate Change and Land*. <https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/4/2021/07/05_Chapter-2-V6.pdf>, *haettu 13.10.2021*.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (2021) *Climate Change 2021: the physical science basis. Summary for policy makers*. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/report/IPCC_AR6_WGI_SPM.pdf>, *haettu 22.09.2021*.
- International Paper: History, <https://www.internationalpaper.com/docs/default-source/english/company/regions/europe-middle-east-and-africa/emeacbb---history.pdf?sfvrsn=804c233_6>, *haettu 04.10.2021*.
- IPCC: History, <<https://www.ipcc.ch/about/history/>>, *haettu 22.09.2021*.
- Kim, E-H. – Lyon, T. (2015) Greenwash vs. brownwash: exaggeration and undue modesty in corporate sustainability disclosure. *Organization Science*, Vol. 26 (3), 705–723.
- Klassen, R. – McLaughlin, C. (1996) The impact of environmental management on firm performance. *Management Science*, Vol. 42 (8), 1199–1214.
- Kopec, R. (1971) Global climate change and the impact of a maximum sea level on coastal settlement. *Journal of Geography*, Vol. 70 (9), 541–550.
- Korhonen, E. – Toppinen, A. – Lähtinen, K. – Ranacher, L. – Werner, A. – Stern, T. – Kutnar, A. (2016) Communicating forest sector sustainability: results from four European countries. *Forest Products Journal*, Vol. 66 (5–6), 362–370.
- Korhonen, J. – Hurmekoski, E. – Hansen, E. – Toppinen, A. (2018) Firm-level competitiveness in the forest industries: review and research implications in the context of bioeconomy strategies. *Canadian Journal of Forest Research*, Vol. 48 (2), 141–152.

- Korstjens, I. – Moser, A. (2018) Series: Practical guidance to qualitative research. Part 4: Trustworthiness and publishing. *European Journal of General Practice*, Vol. 24 (1), 120–124.
- Koskela, M. (2015) Measuring eco-efficiency in the Finnish forest industry using public data. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 98, 316–327.
- Kuisma, M. (2004) *Erilaistuminen vai samanlaistuminen? Vertaileva tutkimus paperiteollisuusyhtiöiden ympäristöjohtamisesta*. Helsinki School of Economics, Helsinki.
- Kuo, L. – Yi-Ju Chen, V. (2013) Is environmental disclosure an effective strategy on establishment of environmental legitimacy for organization? *Management Decision*, Vol. 51 (7), 1462–1487.
- Köbel, J. – Busch, T. (2021) Signaling legitimacy across institutional contexts – The intermediary role of corporate social responsibility rating agencies. *Global Strategy Journal*, Vol. 11 (2), 304–328.
- Liao, Y-K. – Wu, W-Y. – Pham, T-T. (2020) Examining the moderating effects of green marketing and green psychological benefits on customers' green attitude, value and purchase intention. *Sustainability*, Vol. 12 (18), 1–19.
- Lipiäinen, S. – Vakkilainen, E. (2021) Role of the Finnish forest industry in mitigating global change: energy use and greenhouse gas emissions towards 2035. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change*, Vol. 26 (9), 1–19.
- Loock, M. – Phillips, D. (2020) A firm's financial reputation vs. sustainability reputation: do consumers really care? *Sustainability*, Vol. 12 (24), 1–17.
- Lyon, T. – Montgomery, A. (2015) The means and end of greenwashing. *Organization & Environment*, Vol. 28 (2), 223–249.
- Lähtinen, K. – Toppinen, A. – Suojanen, H. – Stern, T. – Ranacher, L. – Burnard, M. – Kitek Kuzman, M. (2017) Forest sector sustainability communication in Europe: a systematic literature review on the contents and gaps. *Current Forestry Reports*, Vol. 3 (3), 173–178.
- Maa- ja metsätalousministeriö, <<https://mmm.fi/metsat/metsatalous/metsatalouden-kestavyys/metsien-taloudellinen-merkitys>>, haettu 21.02.2022.
- MacLean, T. – Behnam, M. (2010) The dangers of decoupling: the relationship between compliance programs, legitimacy perceptions, and institutionalized misconduct. *Academy of Management Journal*, Vol. 53 (5), 1499–1520.
- McDonnell, M-H. – King, B. (2013) Keeping up appearances: reputational threat and impression management after social movement boycotts. *Administrative Science Quarterly*, Vol. 58 (3), 387–419.
- Metsä Board: History, <<https://www.metsaboard.com/About-Us/Pages/default.aspx#>>, haettu 04.10.2021.
- Metsäteollisuus.fi: Tilastot, <<https://www.metsateollisuus.fi/uutishuone/metsateollisuus-numeroina>>, haettu 23.09.2021.
- Meyer, J. – Rowan, B. (1977) Institutionalized organizations: formal structure as myth and ceremony. *American Journal of Sociology*, Vol. 83 (2), 340–363.
- Mills, M. – van de Bunt, G. – de Bruijn, J. (2006) Comparative research: present problems and promising solutions. *International Sociology*, Vol. 21 (5), 619–631.
- Milne, M. – Gray, R. (2013) W(h)ither ecology? The triple bottom line, the Global Reporting Initiative, and corporate sustainability reporting. *Journal of Business Ethics*, Vol. 118 (1), 13–29.

- Moldavanova, A. – Goerdel, H. (2018) Understanding the puzzle of organizational sustainability: toward a conceptual framework of organizational social connectedness and sustainability. *Public Management Review*, Vol. 20 (1), 55–81.
- MSCI: ESG Ratings, <<https://www.msci.com/our-solutions/esg-investing/esg-ratings>>, *haettu 01.12.2021*.
- MTV Uutiset 31.05.2000. Metsä-Serla ostaa Modo Paperin. <<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/metsa-serla-ostaa-modo-paperin/2079518>>, *haettu 04.10.2021*.
- Mäkelä, M. (2017) Trends in environmental performance reporting in the Finnish forest industry. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 142, 1333–1346.
- New York Times 30.08.2001. Company news: Westvaco and Mead to merge in a \$3 billion deal. <<https://www.nytimes.com/2001/08/30/business/company-news-westvaco-and-mead-to-merge-in-a-3-billion-deal.html>>, *haettu 04.10.2021*.
- Norske Skog: History, <<https://www.norskeskog.com/About-Norske-Skog/History>>, *haettu 04.10.2021*.
- Nyambuu, U. – Semmler, W. (2020) Climate change and the transition to a low carbon economy – carbon targets and the carbon budget. *Economic Modelling*, Vol. 84, 367–376.
- O’Grady, P. (2014) *Relativism*. [Online]. Taylor and Francis.
- Palmerberger, M. – Gingrich, A. (2014) Qualitative comparative practices: dimension, cases and strategies. Teoksessa: *The SAGE handbook of qualitative data analysis*, toim. Flick, U., 94–108. Sage, London.
- Panwar, R. – Hansen, E. – Kozak, R. (2014) Evaluating social and environmental issues by integrating the legitimacy gap with expectational gaps: an empirical assessment of the forest industry. *Business & Society*, Vol. 53 (6), 853–875.
- Park, S. – Yang, D. – Cha, H. – Pyeon, S. (2020) The halo effect and social evaluation: how organizational status shapes audience perceptions on corporate environmental reputation. *Organization & Environment*, Vol. 33 (3), 464–482.
- Pelozo, J. – Loock, M. – Cerruti, J. – Muyot, M. (2012) Sustainability: How stakeholder perceptions differ from corporate reality. *California Management Review*, Vol. 55 (1), 74–97.
- Perez-Batres, L. – Doh, J. – Miller, V. – Pisani, M. – Busch, T. – Delgado-Ceballos, J. – de Lange, D. (2012) Stakeholder pressures as determinants of CSR strategic choice: why do firms choose symbolic versus substantive self-regulatory codes of conduct. *Journal of Business Ethics*, Vol. 110 (2), 157–172.
- Petera, P. – Wagner, J. – Pakšiová, R. (2021) The influence of environmental strategy, environmental reporting and environmental management control system on environmental and economic performance. *Energies*, Vol. 14 (15), 4637–4657.
- Pizzetti, M. – Gatti, L. – Seele, P. (2021) Firms talk, suppliers walk: analyzing the locus of greenwashing in the blame game and introducing ‘vicarious greenwashing’. *Journal of Business Ethics*, Vol. 170 (1), 21–38.
- Prior, L. (2004) Documents. Teoksessa: *Qualitative Research Practice*, toim. Clive Seale – Giampietro Gobo – Jaber F. Gubrium – David Silverman, 345–360. Sage, Lontoo.
- Ramanathan, V. – Feng, Y. (2009) Air pollution, greenhouse gasses and climate change: global and regional perspectives. *Atmospheric Environment*, Vol. 43 (1), 37–50.
- Rantala, T. (2012) Legitimacy of forest and nature conservation policy: a conceptual framework with illustrations. *Scandinavian Journal of Forest Research*, Vol. 27 (2), 164–176.

- Ranängen, H. – Cöster, M. – Isaksson, R. – Garvare, R. (2018) From global goals and planetary boundaries to public governance – a framework for prioritizing organizational sustainability activities. *Sustainability*, Vol. 10 (8), 1–26.
- Rhodes, C. (2016) Democratic business ethics: Volkswagen’s emission scandal and the disruption of corporate sovereignty. *Organization Studies*, Vol. 37 (10), 1501–1518.
- Risser, R. – Sucha, M. (2020) Start walking! How to boost sustainable mode choice – psychological measures to support a shift from individual car use to more sustainable traffic modes. *Sustainability*, Vol. 12 (2), 1–13.
- Räty, T. – Toppinen, A. – Roos, A. – Riala, M. – Nyrud, A. (2014) Environmental policy in the Nordic wood product industry: insights into firms’ strategies and communication. *Business Strategy and the Environment*, Vol. 25 (1), 10–27.
- Saadia, A. – Ashfaq, A. (2010) Environmental management in pulp and paper industry. *Journal of Industrial Pollution Control*, Vol. 26 (1), 71–77.
- Sanz-Hernández, A. – Esteban, E. – Marco, P. – Soriano, G. (2020) Forest bioeconomy in the media discourse in Spain. *Ambio*, Vol. 49 (12), 1897–1911.
- Sarma, S. (2015) Qualitative research: examining the misconceptions. *South Asian Journal of Management*, Vol. 22 (3), 176–191.
- SCA: Our History, <<https://www.sca.com/en/about-us/This-is-sca/Our-history/>>, *haettu* 04.10.2021.
- Scherer, A. – Palazzo, G. – Seidl, D. (2013) Managing legitimacy in complex and heterogeneous environments: sustainable development in a globalized world. *Journal of Management Studies*, Vol. 50 (2), 259–284.
- Servaes, H. – Tamayo, A. (2013) The impact of corporate social responsibility on firm value: the role of customer awareness. *Management Science*, Vol. 59 (5), 1045–1061.
- Siljander, R. – Ekholm, T. (2018) Integrated scenario modelling energy, greenhouse gas emissions and forestry. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Climate*, Vol. 23, 783–802.
- Silva, S. – Nuzum, A-K. – Schaltegger, S. (2019) Stakeholder expectations on sustainability performance measurement and assessment. A systematic literature review. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 217, 204–215.
- Starik, M. (2015) The downside (and antidotes to) unhelpful stealth sustainability. *Organization & Environment*, Vol. 28 (4), 351–354.
- Stora Enso: Historia, <<https://www.storaenso.com/fi-fi/about-stora-enso/our-history/>>, *haettu* 04.10.2021.
- Suchman, M. (1995) Managing legitimacy: strategic and institutional approaches. *Academy of Management Review*, Vol. 20 (3), 571–610.
- Sustainalytics: ESG Data, <<https://www.sustainalytics.com/esg-data/>>, *haettu* 01.12.2021.
- Székely, F. – Knirsch, M. (2005) Responsible leadership and corporate social responsibility: metrics for sustainable performance. *European Management Journal*, Vol. 23 (6), 628–647.
- Södra: Our History, <<https://www.sodra.com/en/gb/about-sodra/our-history/>>, *haettu* 04.10.2021.
- Sörlin, S. – Lane, M. (2018) Historicizing climate change – engaging new approaches to climate and history. *Climate Change*, Vol. 151 (1), 1–13.
- Talbot, D. – Boiral, O. (2015) Strategies for climate change and impression management: a case study among Canada’s large industrial emitters. *Journal of Business Ethics*, Vol. 132 (2), 1–19.

- Testa, F. – Miroshnychenko, I. – Barontini, R. – Frey, M. (2018) Does it pay to be a greenwasher or a brownwasher? *Business Strategy and the Environment*, Vol. 27 (7), 1104–1116.
- Thompson, K. (1980) Forests and climate change in America: some early views. *Climatic Change*, Vol. 3 (1), 47–64.
- Uittenbroek, C. (2016) From policy document to implementation: organizational routines as possible barriers to mainstreaming climate adaptation. *Journal of Environmental Policy & Planning*, Vol. 18 (2), 161–176.
- UPM-Kymmene: Historia, <<https://www.upm.com/fi/tietoa-meista/yhtion-historia/>>, haettu 04.10.2021.
- UPM.fi 29.05.2001. UPM-Kymmene ostaa saksalaisen Handlin ja myy kaksi Haindlin tehdasta Norske Skogille. <<https://www.upm.com/fi/tietoa-meista/medialle/tiedotteet/2001/05/upm-kymmene-ostaa-saksalaisen-haindlin-ja-myy-kaksi-haindlin-tehdasta-norske-skogille/>>, haettu 04.10.2021.
- Vormedal, I. – Ruud, A. (2006) Sustainability reporting in Norway – an assessment of performance in the context of legal demands and socio-political drivers. *Business Strategy and the Environment*, Vol. 18, 207–222.
- Wang, H. — Jia, M. – Zhang, Z. (2021) Good deeds done in silence: stakeholder management and quiet giving by Chinese firms. *Organization Science*, Vol. 32 (3), 649–674.
- Weyerhaeuser: History, <<https://www.weyerhaeuser.com/company/history/#72>>, haettu 04.10.2021.
- Wood, D. – Mitchell, R. – Agle, B. – Bryan, L. (2021) Stakeholder identification and salience after 20 years: progress, problems, and prospects. *Business & Society*, Vol. 60 (1), 196–245.
- Yang, Z. – Nguyen, T. – Nguyen, H. – Nguyen, T. – Cao, T. (2020) Greenwashing behaviors: causes, taxonomy, and consequences based on a systematic literature review. *Journal of Business Economics and Management*, Vol. 21 (5), 1486–1507.
- Zumente, I. – Lāce, N. (2021) ESG rating – necessity for the investor or the company? *Sustainability*, Vol. 13 (16), 1–14.

Muu kirjallinen aineisto

- Metsä Board: *Metsä Board vuosikertomus 2020*.
- UPM-Kymmene: *Luomme biotalouteen perustuvaa tulevaisuutta – vuosikertomus 2020*.
- UPM-Kymmene: *Päivitetty UPM:n ympäristö- ja yhteiskuntavastuuselonteko 2020*.
- Södra: *Annual and sustainability report 2020*.
- Stora Enso: *Full year of financial results 2020*.
- Stora Enso: *Sustainability – part of Stora Enso's annual report 2020*.
- SCA: *Annual and sustainability report 2020*.
- Norske Skog: *Annual report 2020*.
- International Paper: *2020 Global citizenship*.
- International Paper: *2020 Annual performance summary*.

Liitteet

Liite 1a. Metsäteollisuusyhtiöiden resurssien käyttö ja päästöt vuonna 1999

Luvut on ilmoitettu yhtä tuotettua tuotetonna kohti.

	IP	Metsä Board	Norske Skog	SCA	Stora Enso	Södra	UPM
Puu		2,10	2,50	1,57	1,80	4,60	1,80
Ostosellu		0,00	0,08	0,25	0,06	0,00	0,08
Kierrätyspaperi		0,13	0,25	0,58	0,16	0,00	0,08
Ostosähkö		550,00	2380,00	840,00	700,00	0,00	1600,00
Vesi			24,00	28,33	38,00	67,00	
TSP		0,20		0,20	0,20	0,80	
CO ₂		420,00	150,00	430,00	220,00	190,00	
SO ₂	1,47	1,00	0,20	0,47	0,70	1,10	0,40
NO _x		1,20		0,90	0,70	1,40	0,90
COD		9,20	11,90	7,67	8,00	25,00	8,60
BOD	2,00	0,60		1,80	1,60		0,70
P		0,01	0,02	0,02	0,01	0,03	
N		0,10		0,10	0,10	0,20	
TSS		0,80	1,30	0,80	1,30	0,30	
AOX			0,19	0,01	0,07	0,06	0,20
Kaatopaikkajäte	21,00	32,00	220,00	96,00	16,00	89,00	23,00
Ongelmajäte		0,20	0,10	0,27	0,20	0,09	0,10

Vihreä väri = yhtiöjoukon paras tulos

Oranssi väri = yhtiöjoukon heikoin tulos

Mittayksiköt:

m ³ / tn	puun ja veden käyttö
tn / tn	ostosellun ja kierrätyspaperin käyttö
kWh / tn	ostosähkön käyttö
kg / tn	hiukkaset (TSP), hiilidioksidi (CO ₂), rikkidioksidi (SO ₂), typen oksidit (NO _x), kemiallinen hapenkulutus (COD), biologinen hapenkulutus (BOD), fosfori (P), typpi (N), kiintoaine (TSS), kloori (AOX), kaatopaikkajäte, ongelmajäte

Liite 1b. Metsäteollisuusyhtiöiden resurssien käyttö ja päästöt vuonna 2020

Luvut on ilmoitettu yhtä tuotettua tuotetonna¹³ kohti.

	IP	Metsä Board	Norske Skog	SCA	Stora Enso	Södra	UPM
Puu		2,10	1,50	3,50	2,24	17,20	2,35
Ostosellu			0,02	0,00	0,19		0,17
Kierrätyspaperi			0,34	0,00	0,12		0,15
Ostosähkö	2670,00	1331,46		786,77	265,69	196,57	1216,98
Vesi	44,10	15,85	56,15	58,34	1,50	111,94	37,64
TSP	0,39	0,08		0,11	0,09	0,93	0,07
CO ₂		524,66	227,35	1472,47	153,13	405,43	254,72
SO ₂	0,85	0,09	0,17	0,15	0,15	1,76	0,09
NO _x	1,43	0,30	0,39	0,87	0,56	7,41	0,71
COD		2,78	4,60	8,24	5,19	31,20	5,38
BOD		0,11		1,62		2,31	0,60
P		0,01	0,02	0,02	0,01	0,03	
N		0,05	0,15	0,13	0,06	0,27	
TSS		0,33	0,70	1,08		3,35	0,35
AOX		0,01	0,00	0,01	0,02	0,13	0,03
Kaatopaikkajäte	39,10	0,29	0,17	2,22	3,94	75,08	9,43
Ongelmajäte		0,16	0,23	0,95	0,29	2,46	0,57

Vihreä väri = yhtiöjoukon paras tulos

Oranssi väri = yhtiöjoukon heikoin tulos

Mittayksiköt:

m ³ / tn	puun ja veden käyttö
tn / tn	ostosellun ja kierrätyspaperin käyttö
kWh / tn	ostosähkön käyttö
kg / tn	hiukkaset (TSP), hiilidioksidi (CO ₂), rikkidioksidi (SO ₂), typen oksidit (NO _x), kemiallinen hapenkulutus (COD), biologinen hapenkulutus (BOD), fosfori (P), typpi (N), kiintoaine (TSS), kloori (AOX), kaatopaikkajäte, ongelmajäte

¹³ Stora Enson kohdalla arvot on laskettu yhtä kapasiteetin mukaista tuotetonna kohti puuttuvien tuotantomäärätietojen johdosta.

Liite 2a. Metsäteollisuusyhtiöt suhteutettuna toisiinsa resurssien käytön ja päästöjen osalta vuonna 1999

Taulukossa 100¹⁴ = yhtiöjoukon parhaan taso.

	IP	Metsä Board	Norske Skog	SCA	Stora Enso	Södra	UPM
Puu		420	500	314	360	920	360
Ostosellu		100	800	2500	600		800
Kierrätyspaperi		446	232	100	363		725
Ostosähkö		100	433	153	127		291
Vesi			100	118	158	279	
TSP		100		100	100	400	
CO ₂		280	100	287	147	127	
SO ₂	735	500	100	235	350	550	200
NO _x		1200		900	700	1400	900
COD		329	425	274	286	893	307
BOD	400	120		360	320		140
P		100	200	230	100	300	
N		333		333	333	667	
TSS		267	433	267	433	100	
AOX			380	100	140	120	400
Kaatopaikkajäte	131	200	1375	600	100	556	144
Ongelmajäte		222	111	300	222	100	111

Vihreä väri = yhtiöjoukon paras tulos

Oranssi väri = yhtiöjoukon heikoin tulos

Mittayksiköt:

m ³ / tn	puun ja veden käyttö
tn / tn	ostosellun ja kierrätyspaperin käyttö
kWh / tn	ostosähkön käyttö
kg / tn	hiukkaset (TSP), hiilidioksidi (CO ₂), rikkidioksidi (SO ₂), typen oksidit (NO _x), kemiallinen hapenkulutus (COD), biologinen hapenkulutus (BOD), fosfori (P), typpi (N), kiintoaine (TSS), kloori (AOX), kaatopaikkajäte, ongelmajäte

¹⁴ Jokaisen muuttujan kohdalta ei löydy indeksiä 100, sillä tiedot on kerätty Kuisman (2004) tutkimuksesta, jossa kohdeorganisaatioiden lukumäärä oli suurempi.

Liite 2b. Metsäteollisuusyhtiöt suhteutettuna toisiinsa resurssien käytön ja päästöjen osalta vuonna 2020

Taulukossa 100 = yhtiöjoukon parhaan taso.

	IP	Metsä Board	Norske Skog	SCA	Stora Enso	Södra	UPM
Puu		140	100	233	149	1147	157
Ostosellu			200	100	1190		1170
Kierrätyspaperi			100		283		227
Ostosähkö	1358	677		400	135	100	619
Vesi	2940	1057	3743	3889	100	7463	2509
TSP	557	114		157	129	1329	100
CO ₂		343	148	962	100	265	166
SO ₂	944	100	189	167	167	1956	100
NO _x	477	100	130	290	187	2470	237
COD		100	165	296	187	1122	194
BOD		100		1473		2100	545
P		100	200	200	100	300	
N		100	300	260	120	540	
TSS		100	212	327		1015	106
AOX		100		100	200	1300	300
Kaatopaikkajäte	23000	171	100	1306	2318	44165	5547
Ongelmajäte		100	144	594	181	1538	356

Vihreä väri = yhtiöjoukon paras tulos

Oranssi väri = yhtiöjoukon heikoin tulos

Mittayksiköt:

m ³ / tn	puun ja veden käyttö
tn / tn	ostosellun ja kierrätyspaperin käyttö
kWh / tn	ostosähkön käyttö
kg / tn	hiukkaset (TSP), hiilidioksidi (CO ₂), rikkidioksidi (SO ₂), typen oksidit (NO _x), kemiallinen hapenkulutus (COD), biologinen hapenkulutus (BOD), fosfori (P), typpi (N), kiintoaine (TSS), kloori (AOX), kaatopaikkajäte, ongelmajäte

Liite 3a. Metsäteollisuusyhtiöiden resurssien käytön ja päästöjen keskiarvot ja sijoittuminen eri kategorioissa vuonna 1999

Keskiarvot:

Keskiarvot on selvitetty laskemalla yhtiökohtaisesti yhteen liitteen 2a arvot ja jakamalla tulos kyseisen yhtiön raportoimien indikaattorien lukumäärällä.

	IP	Metsä Board	Norske Skog	SCA	Stora Enso	Södra	UPM
Resurssit		353	402	547	351	600	550
Päästöt	422	332	391	332	269	474	315
Kaikki	422	339	396	404	297	493	413

Vihreä väri = yhtiöjoukon paras tulos
Oranssi väri = yhtiöjoukon heikoin tulos

Keskiarvot (päästöt):

	IP	Metsä Board	Norske Skog	SCA	Stora Enso	Södra	UPM
Päästöt ilmaan	735	520	100	380	324	619	550
Päästöt veteen	400	230	360	261	269	416	282
Päästöt veteen (ei AOX)	400	230	353	293	294	490	224

Vihreä väri = yhtiöjoukon paras tulos
Oranssi väri = yhtiöjoukon heikoin tulos

Sijoittuminen kategorioittain suhteessa muihin yhtiöihin¹⁵:

Resurssit	
Yhtiö	Pisteet
Stora Enso	351
Metsä Board	353
Norske Skog	402
SCA	547
UPM	550
Södra	600

Päästöt ilmaan	
Yhtiö	Pisteet
Norske Skog	100
Stora Enso	324
SCA	380
Metsä Board	520
UPM	550
Södra	619

¹⁵ International Paper on joutunut jättämään pois vertailusta puutteellisten tietojen takia.

Päästöt veteen (ei AOX ¹⁶)		Kaikki päästöt (sis. AOX)	
Yhtiö	Pisteet	Yhtiö	Pisteet
UPM	224	Stora Enso	297
Metsä Board	230	Metsä Board	339
SCA	293	Norske Skog	396
Stora Enso	294	SCA	404
Norske Skog	353	UPM	413
Södra	490	Södra	493

¹⁶ Päästöjä vesistöihin on tarkasteltu ilman klooripäästöjä, sillä ne liittyvät olennaisesti ainoastaan valkaistun sellun tuotantoon, jota kaikilla yhtiöillä ei ollut.

Liite 3b. Metsäteollisuusyhtiöiden resurssien käytön ja päästöjen keskiarvot ja sijoittuminen eri kategorioissa vuonna 2020

Keskiarvot:

Keskiarvot on selvitetty laskemalla yhtiökohtaisesti yhteen liitteen 2b arvot ja jakamalla tulos kyseisen yhtiön raportoimien indikaattorien lukumäärällä.

	IP	Metsä Board	Norske Skog	SCA	Stora Enso	Södra	UPM
Resurssit	2149	625	1036	1156	371	2903	936
Päästöt	6245	127	176	511	369	4841	765
Kaikki	4879	227	441	672	370	4454	822

Vihreä väri = yhtiöjoukon paras tulos
Oranssi väri = yhtiöjoukon heikoin tulos

Keskiarvot (päästöt):

	IP	Metsä Board	Norske Skog	SCA	Stora Enso	Södra	UPM
Päästöt ilmaan	659	219	156	394	146	1505	151
Päästöt veteen		100	219	443	152	1063	286
Päästöt veteen (ei AOX)		100	219	511	136	1015	282

Vihreä väri = yhtiöjoukon paras tulos
Oranssi väri = yhtiöjoukon heikoin tulos

Sijoittuminen kategorioittain suhteessa muihin yhtiöihin¹⁷:

Resurssit	
Yhtiö	Pisteet
Stora Enso	371
Metsä Board	625
UPM	936
Norske Skog	1036
SCA	1156
Södra	2903

Päästöt ilmaan	
Yhtiö	Pisteet
Stora Enso	146
UPM	151
Norske Skog	156
Metsä Board	219
SCA	394
Södra	1505

¹⁷ International Paper on joutunut jättämään pois vertailusta puutteellisten tietojen takia.

Päästöt veteen (ei AOX ¹⁸)	
Yhtiö	Pisteet
Metsä Board	100
Stora Enso	136
Norske Skog	219
UPM	282
SCA	511
Södra	1015

Kaikki päästöt (sis. AOX)	
Yhtiö	Pisteet
Metsä Board	227
Stora Enso	370
Norske Skog	441
SCA	672
UPM	822
Södra	4454

¹⁸ Päästöjä vesistöihin on tarkasteltu ilman klooripäästöjä, sillä ne liittyvät olennaisesti ainoastaan valkaistun sellun tuotantoon, jota kaikilla yhtiöillä ei ollut.

Liite 4. Metsäteollisuusyhtiöiden resurssien käytön ja päästöjen muutokset vuosien 1999 ja 2020 välillä

	IP	Metsä Board	Norske Skog	SCA	Stora Enso	Södra	UPM
Puu		0,00	-1,00	-1,93	0,44	12,60	0,55
Ostosellu			-0,06	-0,25	0,13		0,09
Kierrätyspaperi		-0,13	0,26	-0,58	0,06		0,07
Ostosähkö		781,46		-53,23	-434,31	196,57	-383,02
Vesi			32,15	30,01	-36,50	44,94	
TSP		-0,12		-0,09	-0,11	0,13	
CO ₂		104,66	77,35	1042,47	-66,87	215,43	
SO ₂	-0,62	-0,91	-0,03	-0,32	-0,55	0,66	-0,31
NO _x		-0,90		-0,03	-0,14	6,01	-0,19
COD		-6,42	-7,30	0,57	-2,81	6,20	-3,22
BOD		-0,49		-0,18			-0,10
P		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
N		-0,05		0,03	-0,04	0,07	
TSS		-0,47	-0,60	0,28		3,05	
AOX			-0,19	0,00	-0,05	0,07	-0,17
Kaatopaikkajäte	18,10	-31,71	-219,83	-93,78	-12,06	-13,92	-13,57
Ongelmajäte		-0,04	0,13	0,68	0,09	2,37	0,47

Vihreä väri = yhtiöjoukon paras tulos
Oranssi väri = yhtiöjoukon heikoin tulos

Mittayksiköt:

m³ / tn puun ja veden käyttö
 tn / tn ostosellun ja kierrätyspaperin käyttö
 kWh / tn ostosähkön käyttö
 kg / tn hiukkaset (TSP), hiilidioksidi (CO₂), rikkidioksidi (SO₂), typen oksidit (NO_x), kemiallinen hapenkulutus (COD), biologinen hapenkulutus (BOD), fosfori (P), typpi (N), kiintoaine (TSS), kloori (AOX), kaatopaikkajäte, ongelmajäte

Liite 5a. Kansainvälisen lehdistön kirjoitukset metsäteollisuusyhtiöistä sekä yhtiöiden julkikuvassummat 1997–2000

Artikkelien lukumäärä sekä positiivisten, neutraalien ja negatiivisten kirjoitusten suhteellinen osuus¹⁹:

Yhtiö	Artikkelit (kpl)	Positiivinen	Neutraali	Negatiivinen
International Paper	52	44 % Yht. 23 kpl	15 % Yht. 8 kpl	40 % Yht. 21 kpl
SCA	12	83 % Yht. 10 kpl	8 % Yht. 1 kpl	8 % Yht. 1 kpl
Stora Enso	18	72 % Yht. 13 kpl	17 % Yht. 3 kpl	11 % Yht. 2 kpl
Södra	9	67 % Yht. 6 kpl	33 % Yht. 3 kpl	0 % Yht. 0 kpl
UPM-Kymmene	20	55 % Yht. 11 kpl	35 % Yht. 7 kpl	10 % Yht. 2 kpl
Metsä Board	3	67 % Yht. 2 kpl	33 % Yht. 1 kpl	0 % Yht. 0 kpl

Julkikuvassummat:

Taulukossa 200 = paras mahdollinen julkikuvassumma.

Yhtiö	Julkikuvassumma
Metsä Board	167
Södra	167
SCA	166
Stora Enso	150
UPM-Kymmene	135
International Paper	63

¹⁹ Norske Skog on jouduttu jättämään tarkastelun ulkopuolelle siitä julkaistujen kirjoitusten vähäisyyden takia.

Liite 5b. Kansainvälisen lehdistön kirjoitukset metsäteollisuusyhtiöistä sekä yhtiöistä lasketut julkikuvajsummat 2020

Artikkelien lukumäärä sekä positiivisten, neutraalien ja negatiivisten kirjoitusten suhteellinen osuus:

Yhtiö	Artikkelit (kpl)	Positiivinen	Neutraali	Negatiivinen
International Paper	43	42 % Yht. 18 kpl	51 % Yht. 22 kpl	7 % Yht. 3 kpl
Norske Skog	6	50 % Yht. 3 kpl	– Yht. 0 kpl	50 % Yht. 3 kpl
SCA	2	100 % Yht. 2 kpl	– Yht. 0 kpl	– Yht. 0 kpl
Stora Enso	35	66 % Yht. 23 kpl	34 % Yht. 12 kpl	– Yht. 0 kpl
Södra	2	100 % Yht. 2 kpl	– Yht. 0 kpl	– Yht. 0 kpl
UPM-Kymmene	11	91 % Yht. 10 kpl	9 % Yht. 1 kpl	– Yht. 0 kpl
Metsä Board	3	100 % Yht. 3 kpl	– Yht. 0 kpl	– Yht. 0 kpl

Julkikuvajsummat:

Taulukossa 200 = paras mahdollinen julkikuvajsumma.

Yhtiö	Julkikuvajsumma
Metsä Board	200
SCA	200
Södra	200
UPM-Kymmene	191
Stora Enso	166
International Paper	128
Norske Skog	50

Liite 6. Metsäteollisuusyhtiöiden ESG-luokitukset sekä osallisuus osakeindekseissä ja -rahastoissa vuonna 2020²⁰

ESG-luokitukset:

	International Paper	Norske Skog	SCA	Stora Enso	Södra	UPM-Kymmene	Metsä Board
MSCI	A	–	AAA	AAA	–	AAA	–
	24.8		18.1	18.2		14.5	15.2
Sustainalytics	(32/80 toimialalla)	–	(11/80 toimialalla)	(12/80 toimialalla)	–	(2/80 toimialalla)	(5/80 toimialalla)

Vihreä väri = yhtiöjoukon paras tulos

Luokittelukriteerit:

MSCI:

AAA (edelläkävijä)
 AA (edelläkävijä)
 A (keskiverto)
 BBB (keskiverto)
 BB (keskiverto)
 B (vitkastelija)
 CCC (vitkastelija)

Sustainalytics:

0–10 (olematon riski)
 10–20 (matala riski)
 20–30 (keskiverto riski)
 30–40 (korkea riski)
 40+ (vakava riski)

Yhtiöiden osallisuus eettisissä osakeindekseissä:

	International Paper	Norske Skog	SCA	Stora Enso	UPM-Kymmene	Metsä Board
OMXH Sustainability Index				X	X	X
Nasdaq CRD Global Sustainability Index				X	X	
S&P Dow Jones Sustainability World Index					X	
S&P Dow Jones Sustainability Europe Index					X	
UN Global Compact 100				X	X	
STOXX Global ESG Leaders				X	X	

²⁰ Valitettavasti vuosituhannen vaihteen tiedoista ei ollut mahdollista muodostaa samanlaisia liitetietoja.

Yhtiöiden osuus eettisissä osakerahastoissa:

Rahastoja tutkittiin yhteensä 26, joista alla olevista seitsemästä löytyi tämän tutkimuksen kohdeorganisaatioita.

	International Paper	Norske Skog	SCA	Stora Enso	UPM-Kymmene	Metsä Board
Handelsbanken Finland Småbolag*						4,14 %
S-Pankki Fenno Osake A*				5,44 %	4,07 %	
Fondita Equity Spice B*					5,32 %	
Storebrand Global Solutions A					1,36 %	
Storebrand Norge Fossilfri A		0,98 %				
Storebrand Global ESG Plus A	0,22 %					
Storebrand Global ESG Plus Valutasikret A	0,22 %					

* Artikla 8